વર્ષઃ 6 અંકઃ 21

1-15 મે, 2026 (નિઃશુલ્ક)

ન્યૂ ઈન્ડિયા સમાચાર

અડધી વસ્તી, સંપૂર્ણ અધિકારો

અનામત માટે સરકાર અડગ

સંસદીય ગણિતે મહિલા સશક્તિકરણ પર બ્રેક લગાવી દીધી છે, છતાં કેન્દ્ર 33% અનામત લાગુ કરવાના તેના સંકલ્પ પર અડગ છે. અડધી વસ્તીના અધિકારો માટેનો સંઘર્ષ હવે નિર્ણાયક વળાંક પર પહોંચી ગયો છે.

ઈ-કોપી માટે QR સ્કેન કરો

પારિવારિક મૂલ્યોની ઉજવણી

એક મજબૂત રાષ્ટ્રના નિર્માણમાં પરિવાર એક અજોડ સંસ્થા છે. તે ફક્ત વ્યક્તિના વિકાસમાં જ નહીં પરંતુ સમાજના વિકાસમાં પણ ફાળો આપે છે. ભારતમાં, સંબંધો અને પરિવારને સૌથી વધુ માન આપવામાં આવે છે. આંતરરાષ્ટ્રીય પરિવાર દિવસ પર, એ વાત પર ભાર મૂકવો પણ યોગ્ય છે કે ભારત સમગ્ર વિશ્વને એક પરિવાર માને છે. પ્રધાનમંત્રી મોદીએ અનેક પ્રસંગોમાં કહ્યું છે: આપણી પાસે ફક્ત એક જ માર્ગદર્શક સિદ્ધાંત છે "વસુધૈવ કુટુમ્બકમ".

આંતરરાષ્ટ્રીય પરિવાર દિવસ 2026ની થીમ "પરિવારો, અસમાનતાઓ અને બાળ સુખાકારી" છે.

15 મેના રોજ ઉજવવામાં આવતો, આંતરરાષ્ટ્રીય પરિવાર દિવસ વિશ્વભરમાં પરિવારો, વ્યક્તિઓ, સમાજો અને સંસ્કૃતિઓના મહત્વની ઉજવણી કરવાનો પ્રસંગ છે.

યુએન જનરલ એસેમ્બલી દ્વારા વૈશ્વિક કૌટુંબિક એકતાની ભાવનાને પ્રોત્સાહન આપવા અને પરિવારોને લગતા મુદ્દાઓ અંગે સમાજમાં જાગૃતિ લાવવા માટે પસાર કરાયેલા ઠરાવને અનુસરીને આંતરરાષ્ટ્રીય પરિવાર દિવસ ઉજવવામાં આવે છે.

"1.4 અબજ દેશવાસીઓ મારો એકમાત્ર પરિવાર છે. આજે, આ રાષ્ટ્રની કરોડો દીકરીઓ, માતાઓ અને બહેનો 'મોદીનો પરિવાર' છે. આ દેશનો દરેક ગરીબ વ્યક્તિ મારો પરિવાર છે. જેમની પાસે બીજું કોઈ નથી, તેમના માટે મોદી તેમના છે, અને તેઓ મોદીના છે. 'મારું ભારત, મારો પરિવાર' આ જ ભાવનાને આગળ ધપાવે છે અને સપનાઓને વાસ્તવિકતામાં ફેરવવાના સંકલ્પ સાથે, હું તમારા માટે જીવું છું, હું તમારા માટે પ્રયત્નશીલ છું, અને હું તમારા માટે પ્રયત્નશીલ રહીશ."

- નરેન્દ્ર મોદી, પ્રધાનમંત્રી

1.4 અબજ દેશવાસીઓ: પીએમ મોદીનો પરિવાર

- 15 ઓગસ્ટ, 2023 ના રોજ, લાલ કિલ્લાની પ્રાચીર પરથી ભાષણ આપતાં, તેમણે "ભાઈઓ અને બહેનો" અથવા "દેશવાસીઓ" જેવા પરંપરાગત શબ્દોનો ઉપયોગ કરવાને બદલે, "1.4 અબજ પરિવારના સભ્યો" તરીકે રાષ્ટ્રને પહેલી વાર સંબોધન કર્યું.
- માર્ચ 2024 માં, પીએમ મોદીએ આ 1.4 અબજ પરિવારના સભ્યોને સંબોધિત એક પત્ર લખ્યો.
- તેઓ સૈનિકોને પરિવાર માને છે અને દર વર્ષે દિવાળી ઉજવવા માટે તેમની મુલાકાત લે છે.
- એક કાર્યક્રમ દરમિયાન જ્યારે તેમને પૂછવામાં આવ્યું કે - કારણ કે તેમનો પોતાનો કોઈ પરિવાર નથી - જેના માટે તેઓ આટલી અથાક મહેનત કરે છે, ત્યારે પીએમ મોદીએ જવાબ આપ્યો: મારા પરિવારમાં 1.4 અબજ લોકો છે - જેના કારણે મારે વધુ મહેનત કરવી

न्यू ईन्डिया
સમાચાર

વર્ષ: 6 | અંક: 21 | 1-15 મે, 2026

મુખ્ય સંપાદક
ધીરેન્દ્ર ઓઝા
મુખ્ય મહાનિદેશક
પ્રેસ ઈન્ફોર્મેશન બ્યૂરો, નવી દિલ્હી

વરિષ્ઠ સલાહકાર સંપાદક
સંતોષ કુમાર

વરિષ્ઠ સહાયક સલાહકાર સંપાદક
પવન કુમાર

સહાયક સલાહકાર સંપાદક
અખિલેશ કુમાર
ચંદનકુમાર ચૌધરી

ભાષા સંપાદન
સુમિત કુમાર (અંગ્રેજી)
રજનીશ મિશ્રા (અંગ્રેજી)
નદીમ અહેમદ (ઉર્દૂ)

સિનિયર ડિઝાઈનર
ફુલચંદ તિવારી

ડિઝાઈનર
અભય ગુપ્તા
સત્યમ સિંહ

13 ભાષાઓમાં ઉપલબ્ધ ન્યૂ ઈન્ડિયા સમાચાર વાંચવા માટે ક્લિક કરો.

https://newindiasamachar.pib.gov.in/news.aspx

ન્યૂ ઈન્ડિયા સમાચારના જૂના અંક વાંચવા માટે ક્લિક કરો

https://newindiasamachar.pib.gov.in/archive.aspx

'ન્યૂ ઈન્ડિયા સમાચાર' અંગે સતત અપડેટ મેળવવા માટે ફોલો કરો: @NISPIBIndia

અંદરના પાનાં પર...

33% મહિલા અનામત
લોકશાહી
પ્રતિબદ્ધતાની ઘોષણા...

નવું ભારત અને નારી શક્તિનું નેતૃત્વ
કવર સ્ટોરી

16 થી 18 એપ્રિલ દરમિયાન લોકશાહીના મંદિરમાં આયોજિત ખાસ સત્ર દ્વારા, કેન્દ્ર સરકારે ફરી એકવાર 'નારી શક્તિ'ના નેતૃત્વમાં વિકાસની યાત્રા પ્રત્યેની પોતાની અતૂટ પ્રતિબદ્ધતા જાહેર કરી છે. 'નવું ભારત' હવે એક નવી સવાર તરફ આગળ વધી રહ્યું છે, જ્યાં દરેક મહિલા ફક્ત સપના નહીં જુએ, પરંતુ તે સપનાઓને વાસ્તવિકતામાં ફેરવશે, પોતાની હિંમત, સંકલ્પ અને સર્જનાત્મકતાથી રાષ્ટ્રના ભવિષ્યને ઉજ્જવળ કરશે.... | 12-34

પ્રધાનમંત્રીનું રાષ્ટ્રજોગ સંબોધન | 35-36

મહાત્મા જ્યોતિરાવ ફુલે
ભારતના દિવ્ય પથ-પ્રદર્શક

મહાન સમાજ સુધારકની 200મી જન્મજયંતિ નિમિત્તે પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદીનો ખાસ લેખ | 6-7

ઓપરેશન સિંદૂરનું એક વર્ષ
આત્મનિર્ભર સંરક્ષણ
પ્રણાલીઓના નવા યુગનો પ્રારંભ

આ ફક્ત લશ્કરી કાર્યવાહીની વર્ષગાંઠ જ નહીં પરંતુ ભારતની નિર્ણાયક સુરક્ષા નીતિ અને તેના સશસ્ત્ર દળોની અદમ્ય બહાદુરીની વર્ષગાંઠ છે. | 8-11

સમાચાર સંક્ષિપ્તમાં | 4-5

ખરીફ સિઝન 2026 માટે ખાતર સબસિડી
કેન્દ્રીય મંત્રીમંડળે જયપુર મેટ્રોના વિસ્તરણને મંજૂરી આપી | 37-39

સુરક્ષિત પરિવારો, સુનિશ્ચિત ભવિષ્ય
મુખ્ય યોજનાઓના 11 વર્ષ: PMSBY, PMJJBY અને APY | 40-43

પ્રગતિ અને પ્રકૃતિનો કોરિડોર: દિલ્હી-દહેરાદુન એક્સપ્રેસવે
પીએમ મોદીએ દિલ્હી-દહેરાદૂન કોરિડોરનું ઉદ્ઘાટન કર્યું | 44-45

રાજ્યસભામાં ઉત્પાદકતા 110% અને લોકસભામાં 93% સુધી પહોંચી
સંસદના બંને ગૃહો અનિશ્ચિત મુદત માટે સ્થગિત | 50-52

કર્ણાટક: તત્વજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી બંનેમાં સમૃદ્ધ
પીએમ મોદી શ્રી ગુરુ ભૈરવૈક્ય મંદિરનું ઉદ્ઘાટન કર્યું | 53

વ્યક્તિત્વ: મેજર હોશિયાર સિંહ
પાકિસ્તાની સેનાને ડરથી ભાગી જવા મજબૂર કરવી | 54

પહેલી મે - શ્રમિક દિવસ માટે
વિશેષ અહેવાલ
શ્રમેવ જયતે

આંતરરાષ્ટ્રીય શ્રમિક દિવસ પર, કાર્યબળને સશક્ત બનાવવાના ચાલુ પ્રયાસો પર એક ખાસ અહેવાલ | 46-49

પ્રકાશક અને મુદ્રક: કંચન પ્રસાદ, મહાનિદેશક સીબીસી (કેન્દ્રીય સંચાર બ્યૂરો) પત્ર વ્યવહાર અને ઈમેલ માટેનું સરનામું: રૂમ નંબર- 1077, સૂચના ભવન, સીજીઓ કૉમ્પ્લેક્સ, નવી દિલ્હી-110003, ઈમેલ- response-nis@pib.gov.in આર.એન.આઈ. નંબર DELHIN/2020/78812

સંપાદકની કલમે...

33% મહિલા અનામતને
વાસ્તવમાં અમલી બનાવવાના પ્રયાસો

નમસ્તે,

यत्र नार्यस्तु पूज्यन्ते रमन्ते तत्र देवताः ।
यत्रैतास्तु न पूज्यन्ते सर्वास्तत्राफलाः क्रियाः ॥

તેનો અર્થ એ છે કે: જ્યાં સ્ત્રીઓનું સન્માન કરવામાં આવે છે, ત્યાં દેવતાઓ વાસ કરે છે; તેનાથી વિપરીત, જ્યાં તેમનું સન્માન કરવામાં આવતું નથી, ત્યાં બધા પ્રયત્નો નિરર્થક સાબિત થાય છે.

ભારતીય પરંપરામાં, સ્ત્રીઓને શક્તિ, સર્જન અને નેતૃત્વનો પાયો માનવામાં આવે છે. આજે, આ જ ફિલસૂફીએ નક્કર નીતિનું સ્વરૂપ લીધું છે, જેમાં મહિલાઓને ફક્ત લાભાર્થી તરીકે જ નહીં પરંતુ વિકાસના અગ્રણી તરીકે જોવામાં આવે છે. તાજેતરના વર્ષોમાં, તે સ્પષ્ટ થઈ ગયું છે કે જ્યારે તકો, સંસાધનો અને નિર્ણય લેવામાં ભાગીદારી આપવામાં આવે છે, ત્યારે મહિલાઓની શક્તિ દરેક ક્ષેત્રમાં નવી ઊંચાઈઓ સર કરે છે.

સશસ્ત્ર દળોથી લઈને સ્ટાર્ટઅપ્સ સુધી, અને રમતગમતથી લઈને વિજ્ઞાન અને સંશોધન સુધી, આપણા રાષ્ટ્રની દીકરીઓ તેમની પ્રતિભા અને ખંત દ્વારા નવા પરિમાણો બનાવી રહી છે. આ પરિવર્તન ફક્ત પ્રતીકાત્મક નથી; તેના બદલે, તે નીતિગત પ્રાથમિકતાઓનું સીધું પરિણામ છે જેણે મહિલાઓની ભાગીદારી અને નેતૃત્વને તેમના મૂળમાં સ્થાન આપ્યું છે.

મહિલા અનામતને વાસ્તવિકતામાં પરિવર્તિત કરવાનો પ્રયાસ પણ આ વ્યાપક દ્રષ્ટિકોણનો એક અભિન્ન ભાગ છે. સંસદમાં જરૂરી સમર્થન ન મળવા છતાં, સરકાર મહિલાઓને તેમના યોગ્ય હકો સુરક્ષિત કરવા માટે તેની પ્રતિબદ્ધતામાં અડગ રહે છે. અમૃત કાળ દરમિયાન 'વિકસિત ભારત'નું વિઝન ત્યારે જ સાકાર થશે જ્યારે નારી શક્તિનું સંપૂર્ણ સશક્તિકરણ અને પુનરુત્થાન સુનિશ્ચિત થશે. આ ફક્ત સરકારની જવાબદારી નથી, પરંતુ સમાજના દરેક વર્ગની ફરજ છે - મહિલાઓના ગૌરવ, સમાન તકો અને નેતૃત્વને સમર્થન આપવું. આ સમાવિષ્ટ વિકાસનો માર્ગ બનાવે છે અને રાષ્ટ્રની સાચી પ્રગતિનો પાયો છે. આ પૃષ્ઠભૂમિ સામે, 'મહિલા-આગેવાની હેઠળના વિકાસ' ની 12 વર્ષની સફર આ અંકની કવર સ્ટોરી છે.

વધુમાં, આ આવૃત્તિમાં વિવિધ પ્રકારની સામગ્રીનો સમાવેશ થાય છે, જેમાં પરમ વીર ચક્ર પ્રાપ્તકર્તા મેજર હોશિયાર સિંહની પ્રોફાઈલ; કેન્દ્રીય મંત્રીમંડળના નિર્ણયો પર અપડેટ્સ; PMSBY, PMJJBY અને APY જેવી મુખ્ય યોજનાઓની 11મી વર્ષગાંઠ નિમિત્તે એક વિશેષ ફીચર; મજૂર દિવસ (1 મે) અને 'ઓપરેશન સિંદૂર' ના એક વર્ષ પૂર્ણ થવા પર ખાસ કવરેજ; મહાત્મા જ્યોતિરાવ ફુલે પર એક વિશેષ લેખ; અને છેલ્લા પખવાડિયામાં પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદીના કાર્યક્રમોનો વ્યાપક ઝાંખી.

વધુમાં, મેગેઝિનના આંતરિક પૃષ્ઠો પર આંતરરાષ્ટ્રીય પરિવાર દિવસ (15 મે) ને સમર્પિત વિશેષ સામગ્રી પ્રકાશિત કરવામાં આવી છે, જ્યારે પાછળના કવર પર 7 મે ના રોજ મનાવવામાં આવતા બોર્ડર રોડ્સ ઓર્ગેનાઈઝેશન (BRO) ના સ્થાપના દિવસને પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યો છે.

અમે તમને તમારા મૂલ્યવાન સૂચનો મોકલતા રહેવા માટે પ્રોત્સાહિત કરીએ છીએ.

(ધીરેન્દ્ર ઓઝા)

હિન્દી, અંગ્રેજી અને અન્ય 11 ભાષાઓમાં ઉપલબ્ધ ન્યુ ઈન્ડિયા સમાચાર વાંચો/ડાઉનલોડ કરો.

https://newindiasamachar.pib.gov.in/news.aspx

આપની વાત

પરમવીર ચક્ર વિજેતાની વાર્તાથી પ્રેરિત

હું લોકપ્રિય મેગેઝિન ન્યુ ઈન્ડિયા સમાચારનો નિયમિત વાચક છું. 1-15 માર્ચ, 2026ના રોજ બંગાળી આવૃત્તિમાં પ્રકાશિત થયેલો લેખ - જેમાં પરમવીર ચક્ર વિજેતા રાઈફલમેન સંજય કુમારની બહાદુરીનો ઉલ્લેખ છે - એણે મને ખૂબ પ્રભાવિત કર્યો. તે લેખના સંદર્ભમાં, હું મારા પોતાના જીવનની એક ખૂબ જ ગર્વની અને યાદગાર ક્ષણ શેર કરવા માંગુ છું. 8 ડિસેમ્બર, 2000ના રોજ, જમ્મુ છાવણીમાં, મને રાઈફલમેન સંજય કુમારને રૂબરૂ મળવાનો વિશેષ લહાવો મળ્યો. ભારતના બહાદુર નાયકોની વાર્તાઓ શેર કરીને અમને સતત પ્રેરણા આપવા બદલ આભાર.

debu.mohorrier@gmail.com

ભારતના વિકાસમાં વાસ્તવિક આંતરદૃષ્ટિ

મને ઘણા સમયથી ન્યુ ઈન્ડિયા સમાચાર મેગેઝિન નિયમિત મળી રહ્યું છે. આ મેગેઝિન દ્વારા, અમને ભારતની પ્રગતિ અંગે વિશ્વસનીય અને સચોટ માહિતી મળે છે. તે આપણા પ્રધાનમંત્રી શ્રી મોદીજીના નેતૃત્વ હેઠળ દેશભરમાં થઈ રહેલા વિકાસલક્ષી પગલાં વિશે અપડેટ્સ આપે છે. આ અપડેટ્સ દેશના નાગરિકો માટે ખૂબ જ પ્રોત્સાહક છે. તે આપણા દેશના ગૌરવ, પ્રતિષ્ઠા અને ગૌરવને ઘણું વધારવાનું કામ કરે છે. આ મેગેઝિનના માધ્યમથી આ મૂલ્યવાન માહિતી અમારા સુધી પહોંચાડવા બદલ તમારો અને તમારી ટીમનો હૃદયપૂર્વક આભાર.

વિજય મોહોરિયર | vastutejomay58@gmail.com

સરળ ભાષામાં જટિલ વિષયો સમજાવ્યા

એક વાચક તરીકે, હું ન્યુ ઈન્ડિયા સમાચારનો 1-15 માર્ચ, 2026નો અંક વાંચ્યા પછી મારો અનુભવ શેર કરવા માંગુ છું. મને આ ખાસ અંક અત્યંત માહિતીપ્રદ, સુલભ અને આકર્ષક લાગ્યો. આ મેગેઝિન દેશની પ્રગતિ, નવી સરકારી યોજનાઓ અને સમકાલીન મુદ્દાઓને ખૂબ જ સાદી અને સમજવામાં સરળ ભાષામાં રજૂ કરે છે. માળખાગત વિકાસ, સાયબર સુરક્ષા, આરોગ્યસંભાળ સેવાઓ, સિક્સ જી ટેકનોલોજી, રેલ્વે અને અવકાશ ક્ષેત્રમાં થઈ રહેલી પ્રગતિઓ વિશે વાંચવાથી રાષ્ટ્રના એકંદર વિકાસનું સ્પષ્ટ ચિત્ર મળે છે. હું ખાસ કરીને એ હકીકતની પ્રશંસા કરીશ કે જટિલ વિષયોને પણ સરળ રીતે સમજાવવામાં આવ્યા છે, જેનાથી સામાન્ય વાચક પણ સરળતાથી સમજી શકે છે.

વધુમાં, આપવામાં આવેલી માહિતી અધિકૃત અને ખૂબ ઉપયોગી છે. આ મેગેઝિન સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓની તૈયારી કરતા વિદ્યાર્થીઓ માટે ખૂબ જ ફાયદાકારક સાબિત થાય છે, કારણ કે તે વર્તમાન બાબતોનું સંક્ષિપ્ત અને સ્પષ્ટ કવરેજ આપે છે. એક વાચક તરીકે, હું કહી શકું છું કે આ અંક માહિતીપ્રદ અને પ્રેરણાદાયક બંને છે. મને આશા છે કે ભવિષ્યમાં પણ આવા જ ઉપયોગી મુદ્દાઓ પ્રકાશિત થતા રહેશે.

અભિજીત યશ ભારતી

abhijeetyashbharti@gmail.com

નેપાળી ભાષામાં પણ એનઆઈએસ પ્રકાશિત કરવાની વિનંતી

મને એ જાણીને આનંદ થયો કે હિન્દી સહિત 13 ભારતીય ભાષાઓમાં પ્રકાશિત થયેલ ન્યુ ઈન્ડિયા સમાચાર, દેશની અંદર વિવિધ ક્ષેત્રોમાં વિકાસ તેમજ સરકારની જાહેર કલ્યાણકારી યોજનાઓ વિશે માહિતગાર રહેવાની તક પૂરી પાડે છે. મારી નમ્ર વિનંતી છે કે, જો શક્ય હોય તો, આ મેગેઝિન નેપાળી ભાષામાં પણ પ્રકાશિત કરવાની વ્યવસ્થા કરવામાં આવે. મને વિશ્વાસ છે કે તમે મારી વિનંતી પર યોગ્ય વિચાર કરશો.

બિરખ કડકા દુવરસેલી

birkhakd@gmail.com

પત્ર વ્યવહાર અને ઈમેલ માટેનું સરનામુઃ રૂમ નંબર-1077, સૂચના ભવન, સીજીઓ કોમ્પ્લેક્ષ, નવી દિલ્હી - 110003.

ઈમેલ : response-nis@pib.gov.in

સમાચાર-સાર

ભારતની પરમાણુ યાત્રામાં એક નવો અધ્યાય

ભારતે તેના પરમાણુ ઊર્જા કાર્યક્રમમાં એક મહત્વપૂર્ણ સીમાચિહ્ન હાંસલ કર્યું છે. તમિલનાડુના કલ્પક્કમ ખાતે સ્વદેશી રીતે ડિઝાઈન અને નિર્મિત પ્રોટોટાઈપ ફાસ્ટ બ્રીડર રિએક્ટર (PFBR) એ સફળતાપૂર્વક તેની 'ફર્સ્ટ ક્રિટિકલિટી' - સ્વ-નિર્ભર પરમાણુ સાંકળ પ્રતિક્રિયાની સ્થિતિ પ્રાપ્ત કરી છે. આ સિદ્ધિ સાથે, ભારત સત્તાવાર રીતે તેના ત્રણ-તબક્કાના પરમાણુ ઊર્જા કાર્યક્રમના બીજા તબક્કામાં પ્રવેશ્યું છે, જેનું વિઝન સૌપ્રથમ ભારતના પરમાણુ કાર્યક્રમના શિલ્પી ડૉ. હોમી જહાંગીર ભાભા દ્વારા કલ્પના કરવામાં આવ્યું હતું. આ સીમાચિહ્નરૂપ ઘટના વૈશ્વિક સ્તરે નોંધપાત્ર મહત્વ ધરાવે છે. એકવાર સંપૂર્ણ રીતે કાર્યરત થઈ ગયા પછી, ભારત રશિયા પછી વિશ્વનો બીજો દેશ બનશે, જે કોમર્શિયલ ફાસ્ટ બ્રીડર રિએક્ટર ચલાવશે. PFBR યુરેનિયમ સંસાધનોનો વધુ કાર્યક્ષમ ઉપયોગ સક્ષમ બનાવશે અને દેશના વિશાળ થોરિયમ ભંડારનો ઉપયોગ કરવાનો માર્ગ પણ મોકળો કરશે. આ 500-મેગાવોટ રિએક્ટર ઓછી માત્રામાં બળતણનો ઉપયોગ કરીને વધુ ઊર્જા ઉત્પાદન ઉત્પન્ન કરવાની ક્ષમતા ધરાવે છે.

પવન ઊર્જા ક્ષેત્રમાં અત્યાર સુધીનો સૌથી વધુ વિકાસદર

ભારતે નાણાકીય વર્ષ 2025-26 દરમિયાન 6.05 GW નો વાર્ષિક પવન ક્ષમતાનો સૌથી વધુ ઉમેરો કર્યો, જે નાણાકીય વર્ષ 2016-17 માં 5.5 GW ક્ષમતા વધારાનો સીમાચિહ્ન પાર કરી ગયો. આ નાણાકીય વર્ષ 2024-25 માં ક્ષમતા કરતાં લગભગ 46% નો વધારો દર્શાવે છે, જે ભારતના દરિયા કિનારાના પવન જમાવટ માર્ગમાં નિર્ણાયક પ્રવેગ દર્શાવે છે.

આ નવી સિદ્ધિ સાથે, ભારતની કુલ સ્થાપિત પવન ઊર્જા ક્ષમતા હવે 56 ગીગાવોટને વટાવી ગઈ છે. ગુજરાત, કર્ણાટક અને મહારાષ્ટ્ર પવન ઊર્જા ઉત્પાદન અને નવી ક્ષમતાના ઉમેરા બંનેમાં અગ્રણી તરીકે ઉભરી આવ્યા છે. આ સફળતા ભારતને 2030 સુધીમાં 500 ગીગાવોટ બિન-અશ્મિભૂત ઈંધણ આધારિત ઊર્જા ક્ષમતાના લક્ષ્યાંકને પ્રાપ્ત કરવામાં મદદ કરવામાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવશે. તેની પ્રગતિશીલ નીતિઓને કારણે, ભારત આજે પવન ઊર્જા માટે વિશ્વના અગ્રણી બજારોમાં સ્થાન ધરાવે છે. બીજી તરફ, રિન્યુએબલ એનર્જી સ્ટેટિસ્ટિક્સ 2026 અનુસાર, ભારતે સ્થાપિત રિન્યુએબલ એનર્જી ક્ષમતાના સંદર્ભમાં બ્રાઝિલને પાછળ છોડી દીધું છે અને વૈશ્વિક સ્તરે ત્રીજું સ્થાન મેળવ્યું છે. નાણાં વર્ષ 2025-26 દરમિયાન, ભારતે કુલ 55.3 ગિગાવોટ બિન-અશ્મિભૂત ઊર્જા ક્ષમતા ઉમેરી. 31 માર્ચ, 2026 સુધીમાં, દેશમાં બિન-અશ્મિભૂત ઈંધણ સ્ત્રોતોમાંથી કુલ 283.46 ગિગાવોટની ક્ષમતા સ્થાપિત કરવામાં આવી છે.

યુદ્ધ જહાજ 'INS તારાગિરી' ભારતીય નૌકાદળમાં સામેલ

એપ્રિલના પહેલા અઠવાડિયામાં, આંધ્રપ્રદેશના વિશાખાપટ્ટનમ ખાતે સંરક્ષણ પ્રધાન રાજનાથ સિંહની હાજરીમાં પ્રોજેક્ટ 17-A વર્ગના ચોથા શક્તિશાળી યુદ્ધ જહાજ - 'INS તારાગિરી' - ને ભારતીય નૌકાદળમાં સામેલ કરવામાં આવ્યું. આ યુદ્ધ જહાજ આધુનિક નૌકાદળના જહાજ નિર્માણનો એક અનુકરણીય નમૂનો છે, જે યુદ્ધ જહાજ ડિઝાઈન બ્યુરો દ્વારા ડિઝાઈન કરવામાં આવ્યું છે. ખૂબ જ ટૂંકા સમયમાં બનેલ અને 75 ટકાથી વધુ સ્વદેશી સામગ્રીનો સમાવેશ કરતું, INS તારાગિરી ભારતના જહાજ નિર્માણ કૌશલ્ય અને મજબૂત જાહેર-ખાનગી ભાગીદારીનું ઉત્તમ ઉદાહરણ છે. આ યુદ્ધ જહાજ હાઈ-સ્પીડ ટ્રાન્ઝિટ માટે સક્ષમ છે અને લાંબા સમય સુધી સમુદ્રમાં તૈનાત રહી શકે છે. તે દુશ્મનોની ગતિવિધિઓ પર નજર રાખવા, પોતાની સુરક્ષા સુનિશ્ચિત કરવા અને જો જરૂરી હોય તો તાત્કાલિક પ્રતિભાવ આપવા માટે રચાયેલ સિસ્ટમોથી સજ્જ છે. તેમાં બ્રહ્મોસ અને સપાટીથી હવામાં પ્રહાર કરતી મિસાઈલો જેવી આધુનિક રડાર, સોનાર અને મિસાઈલ સિસ્ટમ્સ છે, જે તેની કાર્યકારી ક્ષમતાને વધુ વધારે છે.

GeM એ રૂપિયા 18.4 લાખ કરોડ GMV હાંસલ કર્યું

ગવર્નમેન્ટ ઈ-માર્કેટપ્લેસ (GeM) એ રૂપિયા18.4 લાખ કરોડનું સંચિત ગ્રોસ મર્ચેન્ડાઇઝ મૂલ્ય (GMV) હાંસલ કર્યું છે. નાણાકીય વર્ષ 2025-26 દરમિયાન, માઇક્રો અને સ્મોલ એન્ટરપ્રાઇઝ (MSEs) એ પ્લેટફોર્મ પર મૂકવામાં આવેલા કુલ ઓર્ડરમાંથી 68 ટકા ઓર્ડર મેળવ્યા હતા. આ કુલ ટ્રાન્ઝેક્શન મૂલ્યના 47.1 ટકા જેટલું હતું. હાલમાં આ પ્લેટફોર્મ પર 11 લાખથી વધુ MSE નોંધાયેલા છે. નાણાકીય વર્ષ 2025-26 દરમિયાન, આ સાહસોને રૂપિયા2.36 લાખ કરોડના મૂલ્યના 51 લાખથી વધુ ઓર્ડર મળ્યા હતા, જે પાછલા નાણાકીય વર્ષની સરખામણીમાં 20 ટકાથી વધુનો વધારો દર્શાવે છે. વધુમાં, પોર્ટલ પર 2.1 લાખથી વધુ મહિલાઓ દ્વારા સંચાલિત MSE નોંધાયેલા છે; આ સાહસોને રૂપિયા28,000 કરોડથી વધુના ઓર્ડર મળ્યા છે.

કાશીમાં સ્થાપિત વિશ્વની પ્રથમ વિક્રમાદિત્ય વૈદિક ઘડિયાળ

કાશીની પવિત્ર ભૂમિ પર ભારતીય સમય વ્યવસ્થાનો મહિમા ઉભરી આવ્યો છે. વારાણસીના શ્રી કાશી વિશ્વનાથ મંદિરમાં વિશ્વની પ્રથમ "વિક્રમાદિત્ય વૈદિક ઘડિયાળ" સ્થાપિત કરવામાં આવી હતી. આ 700 કિલોગ્રામ વજન ધરાવતું, ટેકનોલોજી-સંચાલિત ઉપકરણ પ્રાચીન ભારતીય પંચાંગ પર આધારિત સમય દર્શાવે છે, જેનો દિવસ સૂર્યોદયથી શરૂ થાય છે અને 30 મુહૂર્તમાં વહેંચાયેલો છે. આ ઘડિયાળ તિથિ, નક્ષત્ર અને ગ્રહોની સ્થિતિ દર્શાવે છે. સૂર્યોદયથી સૂર્યાસ્ત સુધીના 30 મુહૂર્ત (શુભ સમય એકમો) માં વિભાજિત સમયનું આ પ્રતિનિધિત્વ આપણા પ્રાચીન ઋષિઓના ગહન વૈજ્ઞાનિક દ્રષ્ટિકોણનું ઉદાહરણ આપે છે. તે આ 30-મુહૂર્ત ચક્રની દરેક ક્ષણને ચિહ્નિત કરશે, કારણ કે તે ફક્ત સમયના માપદંડ તરીકે જ નહીં પરંતુ આપણી સંસ્કૃતિના ગહન મૂર્ત સ્વરૂપ તરીકે સેવા આપે છે.

DLC ઝુંબેશ 4.0

પેન્શનરોના કલ્યાણ માટે અત્યાર સુધીની સૌથી મોટી ઝુંબેશ

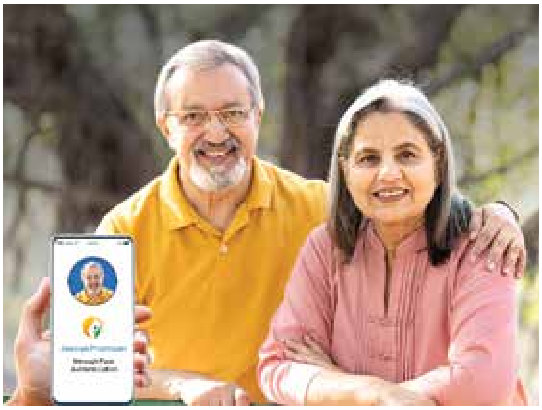

પેન્શન અને પેન્શનરોના કલ્યાણ વિભાગ (DoPPW) નવેમ્બર 2022 થી ડિજિટલ જીવન પ્રમાણપત્ર ઝુંબેશ ચલાવી રહ્યું છે જેથી પેન્શનરોને જીવન પ્રમાણપત્ર સબમિશનના ડિજિટાઇઝેશનના લાભો મળી શકે. આ ઝુંબેશ હેઠળ, દેશભરના નિયુક્ત શહેરોમાં વાર્ષિક 1 નવેમ્બરથી 30 નવેમ્બર સુધી શિબિરોનું આયોજન કરવામાં આવે છે. આ પહેલના ભાગ રૂપે, દેશભરના 2,000 શહેરો અને જિલ્લાઓમાં 75,000 શિબિરોનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું. આ સમયગાળા દરમિયાન, 1.91 કરોડથી વધુ ડિજિટલ લાઇફ સર્ટિફિકેટ (DLC) જનરેટ કરવામાં આવ્યા હતા, જેમાંથી 1.16 કરોડ (60%)થી વધુ ફેસ ઓથેન્ટિકેશન ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ કરીને બનાવવામાં આવ્યા હતા. ડિજિટલ લાઇફ સર્ટિફિકેટ (DLC) એ પેન્શનરો માટે આધાર-આધારિત ડિજિટલ સેવા છે, જે તેમને ફેસ ઓથેન્ટિકેશન દ્વારા સ્માર્ટફોનનો ઉપયોગ કરીને ઘરેથી તેમના જીવન પ્રમાણપત્રો સબમિટ કરવાની મંજૂરી આપે છે.

મહાત્મા જ્યોતિરાવ ફુલે

ભારતના દિવ્ય પથ-માર્ગદર્શક

નરેન્દ્ર મોદી
પ્રધાનમંત્રી

આ વર્ષે, 11 એપ્રિલના રોજ, મહાન સમાજ સુધારક, મહાત્મા જ્યોતિરાવ ફૂલેની 200મી જન્મજયંતિની ઉજવણી શરૂ થઈ. આ ખાસ પ્રસંગ નિમિત્તે, પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદીએ એક લેખ લખ્યો, જેમાં તેમણે મહાત્મા ફુલે આજે પણ અસંખ્ય લોકો માટે પ્રેરણાના દીવાદાંડી તરીકે સેવા આપી રહ્યા છે અને શિક્ષણ, જ્ઞાન અને જન કલ્યાણ પર તેમનો ભાર આપણા સમકાલીન સમયમાં કેવી રીતે ખૂબ જ સુસંગત છે તે શેર કર્યું....

મહાન સમાજ સુધારક મહાત્મા ફૂલેનું જીવન નૈતિક સાહસ, આત્મ-ચિંતન અને સમાજના હિત માટે અતૂટ સમર્પણનું પ્રેરણાદાયી ઉદાહરણ છે. મહાત્મા ફૂલેને માત્ર તેમની સંસ્થાઓ કે આંદોલનો માટે જ યાદ કરવામાં આવતા નથી, પરંતુ તેમણે લોકોના મનમાં જે આશા અને આત્મવિશ્વાસ જગાડ્યો છે, તેનો વ્યાપક પ્રભાવ આપણે આજે પણ અનુભવી શકીએ છીએ. તેમના વિચારો દેશવાસીઓ માટે પ્રેરણાપુંજ છે.

1827માં મહારાષ્ટ્રમાં જન્મેલા મહાત્મા ફુલેનો ઉછેર સામાન્ય પરિવારમાં થયો હતો. પરંતુ તેમની શરૂઆતની મુશ્કેલીઓ ક્યારેય તેમના શિક્ષણ, તેમની હિંમત અથવા સમાજ પ્રત્યેની તેમની પ્રતિબદ્ધતાના માર્ગમાં અવરોધરૂપ ન બની. આ એક એવો ગુણ છે જે તેમની સાથે હંમેશા રહ્યો: પડકારો ગમે તે હોય, વ્યક્તિએ કંઈ ન કરવાને બદલે સખત મહેનત કરવી જોઈએ, જ્ઞાન મેળવવું જોઈએ અને તે પડકારોને ઓછા કરવા જોઈએ. બાળપણથી જ મહાત્મા ફૂલે ખૂબ જ જિજ્ઞાસુ હતા અને પોતાની ઉંમરના અન્ય બાળકોની સરખામણીમાં વધુ પુસ્તકો વાંચતા હતા. તેઓ કહેતા પણ હતા કે, "આપણે જેટલા વધારે સવાલ કરીએ છીએ, તેમાંથી એટલું જ વધારે જ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય છે." સ્પષ્ટ છે કે બાળપણથી મળેલી આ જિજ્ઞાસા તેમની સમગ્ર જીવનયાત્રા દરમિયાન બની રહી.

> **નાનપણથી જ, મહાત્મા ફુલે ખૂબ જ જિજ્ઞાસુ હતા અને તેમની ઉંમરના અન્ય બાળકો કરતાં ઘણા વધુ પુસ્તકો વાંચતા હતા. તેઓ કહેતા હતા, "આપણે જેટલા વધુ પ્રશ્નો ઉભા કરીએ છીએ, તેટલું વધુ જ્ઞાન તેમાંથી બહાર આવે છે."**

તેમના સમગ્ર જીવન દરમિયાન, શિક્ષણ અને શિક્ષણ જ મહાત્મા ફુલેના મિશનનું કેન્દ્રબિંદુ બની રહ્યું. તેમણે એકદમ સ્પષ્ટતા સાથે સ્વીકાર્યું કે જ્ઞાન એ કોઈ વિશેષાધિકાર નથી જેને સાચવી રાખવું જોઈએ, પરંતુ એક શક્તિ છે જેને વહેંચવી જોઈએ. એવા સમયે જ્યારે ઘણા લોકો શીખવાની સુવિધાથી વંચિત હતા, તેમણે ઔપચારિક શિક્ષણથી દૂર રાખવામાં આવેલી છોકરીઓ માટે અગ્રણી શાળાઓ ખોલી. તેઓ કહેતા હતા, "માતાઓ દ્વારા બાળકોમાં થતો કોઈપણ સુધારો ખૂબ જ મૂલ્યવાન છે. તેથી, જો શાળાઓ ખોલવી હોય, તો પહેલા તે છોકરીઓ માટે ખોલવી જોઈએ." તેમણે એક નવી સામાજિક કલ્પના બનાવવાનું કામ કર્યું જેમાં વર્ગખંડ ન્યાય અને સમાનતાનું સાધન બન્યો.

શિક્ષણ પ્રત્યેનું તેમનું વિઝન આપણને ખૂબ પ્રેરણા આપે છે. છેલ્લા દાયકામાં, અમે ભારતના યુવાનો માટે સંશોધન અને નવીનતાને પાયાનો પથ્થર બનાવવા માટે કામ કર્યું છે. એક એવી ઈકોસિસ્ટમ બનાવવાના પ્રયાસો કરવામાં આવી રહ્યા છે જ્યાં યુવા મનને પ્રશ્નો પૂછવા, શોધખોળ કરવા અને નવીનતા લાવવા માટે પ્રોત્સાહિત કરવામાં આવે.

પ્રધાનમંત્રીનો લેખ વાંચવા માટે QR કોડ સ્કેન કરો.

મહાત્મા ફુલેએ અભિપ્રાય આપ્યો હતો, "जोपर्यन्त समाजातील सर्वांना समाना अधिकार धिमालत नामीत, तोपर्यन्त खरे स्वांत्र्यं धिमालत नामीत"

જ્ઞાન, કૌશલ્ય અને તકોમાં રોકાણ કરીને, ભારત તેના યુવાનોને સમસ્યાનું નિરાકરણ લાવનારા અને રાષ્ટ્રીય પ્રગતિના પ્રેરક બનવા માટે સશક્ત બનાવી રહ્યું છે.

પોતાના જ્ઞાન અને ચતુરાઈને કારણે, મહાત્મા ફુલેએ કૃષિ, આરોગ્યસંભાળ અને ગ્રામીણ વિકાસ જેવા ક્ષેત્રોની મજબૂત સમજ વિકસાવી. તેઓ વારંવાર કહેતા હતા કે આપણા ખેડૂતો અને કામદારો પ્રત્યેનો અન્યાય આપણા સમાજને નબળો પાડે છે. તેમણે જોયું કે સામાજિક અસમાનતાઓ રોજિંદા જીવનમાં કેવી રીતે પ્રગટ થાય છે, પછી ભલે તે ખેતરોમાં હોય કે ગામડાઓમાં. તેથી, તેમણે ગરીબો, દલિત અને હાંસિયામાં ધકેલાઈ ગયેલા લોકો માટે ગૌરવ સુનિશ્ચિત કરવામાં પોતાની જાતને લીન કરી દીધી. તે જ સમયે, તેમણે સામાજિક સુમેળ જાળવવા માટે શક્ય તમામ પ્રયાસો કર્યા.

(જ્યાં સુધી સમાજમાં દરેકને સમાન અધિકારો ન મળે ત્યાં સુધી સાચી સ્વતંત્રતા પ્રાપ્ત કરી શકાતી નથી). અને તેના માટે, તેમણે એવી સંસ્થાઓ બનાવી જેણે આ દ્રષ્ટિકોણને કાર્યમાં પરિવર્તિત કર્યો, ન્યાયી સમાજમાં ફાળો આપ્યો. તેમના દ્વારા સ્થાપિત સત્યશોધક સમાજ આધુનિક ભારતમાં સૌથી મહત્વપૂર્ણ સામાજિક સુધારણા ચળવળોમાંનો એક હતો. તે સામાજિક સુધારણા, સમુદાય સેવા અને માનવ ગૌરવને આગળ વધારવામાં મોખરે હતો. તે મહિલાઓ, યુવાનો અને ગામડાઓમાં રહેતા લોકો માટે એક અસરકારક અવાજ બન્યો. આ ચળવળ મહાત્મા ફુલેની આંતરિક માન્યતાને પ્રતિબિંબિત કરે છે કે સમાજને તેના મૂળમાં ન્યાય, દરેક વ્યક્તિ માટે આદર અને સામૂહિક પ્રગતિની ભાવના મૂકીને મજબૂત બનાવી શકાય છે.

તેમના અંગત જીવનમાં પણ હિંમતનો પાઠ હતો. હંમેશા કામ કરતા રહેવાથી અને લોકોની વચ્ચે રહેવાથી તેમના સ્વાસ્થ્ય પર અસર પડતી હતી. પરંતુ સૌથી ગંભીર સ્વાસ્થ્ય પડકારોએ પણ તેમના સંકલ્પને ઝાંખો પાડ્યો નહીં. કમજોર સ્ટ્રોકનો ભોગ બન્યા પછી, તેમણે કામ કરવાનું ચાલુ રાખ્યું અને પોતાનું વિઝન પૂર્ણ કર્યું. હા, તેમના શરીરની કસોટી થઈ હતી, પણ સમાજ પ્રત્યેની તેમની પ્રતિબદ્ધતા નિષ્ફળ ગઈ ન હતી. આજે લાખો લોકો માટે, ખાસ કરીને જેઓ સંઘર્ષમાંથી હિંમત મેળવે છે, તેમના જીવનના સૌથી શક્તિશાળી પાસાઓમાંનું એક આ છે.

મહાત્મા ફુલેનું કોઈ પણ સ્મરણ સાવિત્રીબાઈ ફુલેના આદરપૂર્વક ઉલ્લેખ વિના પૂર્ણ થઈ શકતું નથી, જેઓ પોતે આપણા દેશના સૌથી મોટા સુધારકોમાંના એક હતા. ભારતના અગ્રણી મહિલા શિક્ષકોમાંના એક તરીકે, તેમણે છોકરીઓ માટે શિક્ષણને આગળ વધારવામાં નિર્ણાયક ભૂમિકા ભજવી, આમ તેમને તેમના સપનાઓને સાકાર કરવાની તક મળી. મહાત્મા ફુલેના અવસાન પછી, સાવિત્રીબાઈએ તે મશાલ આગળ ધપાવી અને 1897 માં, પ્લેગ ફાટી નીકળ્યા દરમિયાન, તેમણે પીડિતોની સેવા એટલી નિષ્ઠાથી કરી કે તેઓ પોતે પણ આ રોગનો ભોગ બન્યા અને પોતાનો જીવ ગુમાવ્યો. આપણી ભૂમિને વારંવાર એવા મહાન પુરુષો અને સ્ત્રીઓનો આશીર્વાદ મળ્યો છે જેમણે વિચાર, બલિદાન અને કાર્ય દ્વારા સમાજને મજબૂત બનાવ્યો છે. તેઓએ બીજે ક્યાંકથી પરિવર્તન આવે તેની રાહ જોઈ નહીં. તેઓ તેના સ્ત્રોત બન્યા. આપણા દેશમાં સેંકડો વર્ષોથી, સામાજિક સુધારણા માટેનો અવાજ ઘણીવાર સમાજની અંદરથી જ ઉઠતો રહ્યો છે, જે લોકો દુઃખને સ્પષ્ટ રીતે જોઈ શકતા હતા અને તેને ભાગ્ય તરીકે સ્વીકારવાનો ઇનકાર કરતા હતા. મહાત્મા જ્યોતિરાવ ફુલે આવા જ એક અવાજ હતા.

મને 2022માં પૂણેની મારી મુલાકાત યાદ છે, જ્યારે મેં શહેરમાં મહાત્મા ફુલેની ભવ્ય પ્રતિમા પર શ્રદ્ધાંજલિ અર્પણ કરી હતી. જેમ જેમ આપણે તેમના દ્વિશતાબ્દી વર્ષની શરૂઆત કરી રહ્યા છીએ, મહાત્મા જ્યોતિરાવ ફુલેને સૌથી યોગ્ય શ્રદ્ધાંજલિ સુદ્રઢીકરણની છે. શિક્ષણ જેવા તેમના હૃદયની નજીકના વિષયો પ્રત્યેની આપણી પ્રતિબદ્ધતાનું સુદ્રઢીકરણ. અન્યાય પ્રત્યે આપણી સંવેદનશીલતાનું સુદ્રઢીકરણ. સમાજ અંદરથી પોતાને સુધારી શકે છે તેવી આપણી શ્રદ્ધાનું સુદ્રઢીકરણ. તેમનું જીવન આપણને કહે છે કે સમુદાયની શક્તિ ભારતમાં ચમત્કારો પ્રાપ્ત કરી શકે છે જ્યારે નૈતિક સ્પષ્ટતા અને જાહેર હેતુ સાથે જોડાય છે. એટલા માટે તે હજુ પણ લાખો લોકોને શક્તિ આપે છે. એટલા માટે તેમના શબ્દો અને કાર્ય હજુ પણ આશાનું કિરણ છે. અને એટલા માટે જ, તેમના જન્મના લગભગ બસો વર્ષ પછી, મહાત્મા જ્યોતિરાવ ફુલે ભૂતકાળની વ્યક્તિ નથી, પરંતુ ભારતના ભવિષ્ય માટે માર્ગદર્શક છે.

ઓપરેશન સિંદૂર...

આત્મનિર્ભર સંરક્ષણ

પ્રણાલીઓના નવા યુગનો ઉદય

ઓપરેશન સિંદૂરના એક વર્ષ પૂર્ણ થવાનો દિવસ ફક્ત લશ્કરી અભિયાનની વર્ષગાંઠ જ નથી, પરંતુ ભારતની નિર્ણાયક સુરક્ષા નીતિ, તેના સશસ્ત્ર દળોની અદમ્ય હિંમત અને આતંકવાદ સામે શૂન્ય સહિષ્ણુતાની સ્પષ્ટ પ્રતિબદ્ધતાનું પણ પ્રતીક છે. છેલ્લા એક વર્ષમાં, આ ઓપરેશને માત્ર રાષ્ટ્રની વ્યૂહાત્મક ક્ષમતાઓ અને ઝડપી બદલો લેવાની તેની શક્તિને જ પ્રકાશિત કરી નથી, પરંતુ આત્મનિર્ભર સંરક્ષણ પ્રણાલી, અદ્યતન ટેકનોલોજી અને અટલ રાષ્ટ્રીય સંકલ્પ દ્વારા ચિહ્નિત થયેલ નવા યુગની શરૂઆતની ઘોષણા પણ કરી છે.

ઓપરેશન સિંદૂર ભારતના સંરક્ષણ ઇતિહાસમાં એક મહત્વપૂર્ણ પ્રકરણ તરીકે ઉભરી આવ્યું છે. આ અભિયાન લશ્કરી ચોકસાઈ, સશસ્ત્ર દળોની ત્રણેય શાખાઓ વચ્ચે શ્રેષ્ઠ સંકલન અને મજબૂત રાષ્ટ્રીય નિશ્ચયનું પ્રતીક બન્યું છે. હિમાલયની કઠિન ઊંચાઈઓ વચ્ચે પડકારોનો સામનો કરવો હોય, દરિયાઈ સરહદોની સુરક્ષા સુનિશ્ચિત કરવી હોય, કે હવાઈ ઘૂસણખોરીના પ્રયાસોને નિષ્ફળ બનાવવા હોય, ભારતે દરેક મોરચે તેની તૈયારી, અડગતા અને એકતા દર્શાવી છે. આ દિશામાં આગળ વધીને અને પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદીના નેતૃત્વમાં, ઓપરેશન સિંદૂરના પગલે 'મિશન સુદર્શન ચક્ર' પર હવે ઝડપી પ્રગતિ થઈ રહી છે. આ મિશનનો ઉદ્દેશ્ય એક મજબૂત અને આધુનિક રક્ષણાત્મક શસ્ત્ર પ્રણાલી વિકસાવવાનો છે જે શરૂઆતથી જ ભારત સામે વિરોધીઓ દ્વારા કરવામાં આવેલા કોઈપણ હુમલા અથવા હુમલાના પ્રયાસને તટસ્થ કરવા સક્ષમ હોય.

ઓપરેશન સિંદૂર દરમિયાન, ભારતીય સેનાએ

> **“ભારતે ભૂતકાળમાં આતંકવાદી ઘટનાઓ જોઈ છે; જોકે, તે સમયે, તેમની પાછળના માસ્ટરમાઈન્ડ્સ બેફિકર રહ્યા અને કોઈપણ ભય વિના ભવિષ્યમાં હુમલાઓનું કાવતરું ઘડતા રહ્યા. પરિસ્થિતિ હવે બદલાઈ ગઈ છે. આજે, દરેક હુમલા પછી, માસ્ટરમાઈન્ડ્સની ઊંઘ ઉડી જાય છે, કારણ કે તેઓ જાણે છે કે ભારત જબરદસ્ત જવાબ આપશે અને ચોક્કસ, લક્ષ્યાંકિત કાર્યવાહી દ્વારા ખતરાને બેઅસર કરશે. ભારતે “ન્યુ નોર્મલ” સ્થાપિત કર્યું છે.**
>
> **નરેન્દ્ર મોદી, પ્રધાનમંત્રી**

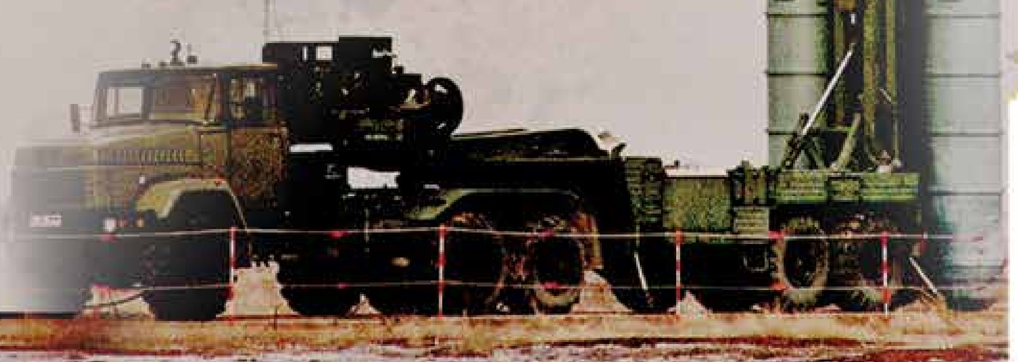

ડ્રોન પાવર: એક ઉભરતો સ્વદેશી ઉદ્યોગ

ડ્રોન ફેડરેશન ઓફ ઈન્ડિયા (DFI) એક અગ્રણી ઉદ્યોગ સંસ્થા છે જે 550 થી વધુ ડ્રોન કંપનીઓ અને 5,500 ડ્રોન પાઇલટ્સનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે. તેનું વિઝન 2030 સુધીમાં ભારતને વૈશ્વિક ડ્રોન હબ બનાવવાનું છે. અને તે વિશ્વભરમાં ભારતીય ડ્રોન અને કાઉન્ટર-ડ્રોન ટેકનોલોજીની ડિઝાઇન, વિકાસ, ઉત્પાદન, અપનાવવા અને નિકાસને પ્રોત્સાહન આપે છે.

ભારતીય ડ્રોન બજાર

11 અબજ, અંદાજિત કદ 2030 સુધીમાં પહોંચવાની અપેક્ષા છે.

12.2% વૈશ્વિક ડ્રોન બજારમાં ભારતનો હિસ્સો.

'ઓપરેશન સિંદૂર' દરમિયાન, વિશ્વએ આકાશ મિસાઈલ સિસ્ટમ, બ્રહ્મોસ, આકાશ તીર એર ડિફેન્સ કંટ્રોલ સિસ્ટમ અને અન્ય સ્વદેશી સાધનોની શક્તિ જોઈ. આ ઓપરેશનની સફળતાનો શ્રેય આપણા બહાદુર સશસ્ત્ર દળો તેમજ નવીનતા, ડિઝાઈન અને ઉત્પાદનના મોરચા પર કામ કરતા 'ઉદ્યોગ યોદ્ધાઓ'ને જાય છે.

- રાજનાથ સિંહ, સંરક્ષણ મંત્રી

આતંકવાદી માળખા પર હુમલો કર્યો, જેનાથી અસંખ્ય જોખમો દૂર થયા. આ સંદર્ભમાં, સ્વદેશી હાઈ-ટેક સિસ્ટમોએ રાષ્ટ્રીય સંરક્ષણમાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવી હતી. ડ્રોન યુદ્ધ હોય, બહુ-સ્તરીય હવાઈ સંરક્ષણ હોય કે ઈલેક્ટ્રોનિક યુદ્ધ હોય, ઓપરેશન સિંદૂર લશ્કરી કામગીરીમાં ટેકનોલોજીકલ સ્વનિર્ભરતા તરફ ભારતની સફરમાં એક મહત્વપૂર્ણ સીમાચિહ્નરૂપ સાબિત થયું. ભારતીય વાયુસેનાએ પાકિસ્તાનની ચીન દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવેલી હવાઈ સંરક્ષણ પ્રણાલીઓને બાયપાસ કરીને જામ કરી દીધી, અને માત્ર 23 મિનિટમાં મિશન પૂર્ણ કર્યું, જે ભારતની ટેકનોલોજીકલ કુશળતા દર્શાવે છે.

ઓપરેશન સિંદૂર દરમિયાન ભારતીય સૈન્ય દ્વારા કરવામાં આવેલી શરૂઆતની કાર્યવાહી બાદ, ગુસ્સે ભરાયેલા પાકિસ્તાને ડ્રોન અને મિસાઈલોનો ઉપયોગ કરીને ઉત્તર અને

સ્વદેશીકરણ દ્વારા આત્મનિર્ભર બનતી સંરક્ષણ ઈકોસિસ્ટમ

38,424 કરોડ, વર્ષ 2025-26 માં પ્રાપ્ત થયેલ નિકાસનું મૂલ્ય.

50,000 વર્ષ પહેલાં નિકાસનું મૂલ્ય 1,000 કરોડથી ઓછું.

1,000 કરોડ, વર્ષ 2029 માટે નિકાસ લક્ષ્ય નક્કી કરવામાં આવ્યું છે.

3 કરોડનું વર્ષ 2029 માટે ઉત્પાદન લક્ષ્ય નક્કી કરવામાં આવ્યું છે

1.54 લાખકરોડ નાણાકીય વર્ષ 2023-24 માં સ્વદેશી સંરક્ષણ ઉત્પાદનનું મૂલ્ય.

25% હાલનું ખાનગી ક્ષેત્રમાં સ્થાનિક સંરક્ષણ ઉત્પાદન, આગામી ત્રણ વર્ષમાં ઓછામાં ઓછું 50% સુધી વધારવાનું લક્ષ્ય છે.

પશ્ચિમ ભારતમાં અવંતીપુરા, શ્રીનગર, જમ્મુ, પઠાણકોટ, અમૃતસર, કપૂરથલા, જલંધર, લુધિયાણા, આદમપુર, ભટિંડા, ચંદીગઢ, નાલ, ફલોદી, ઉત્તરલાઈ અને ભૂજ સહિત અનેક લશ્કરી લક્ષ્યોને નિશાન બનાવવાનો પ્રયાસ કર્યો. આ લક્ષ્યોને સંકલિત કાઉન્ટર-યુએએસ (અનમેનન્ડ એરિયલ સિસ્ટમ્સ) ગ્રીડ અને હવાઈ સંરક્ષણ પ્રણાલીઓ દ્વારા તટસ્થ કરવામાં આવ્યા હતા. ત્યારબાદ, 8 મેની સવારે વળતી પ્રતિક્રિયામાં, ભારતીય સશસ્ત્ર દળોએ પાકિસ્તાનમાં અનેક સ્થળોએ હવાઈ સંરક્ષણ રડાર અને સિસ્ટમોને નિશાન બનાવ્યા. લાહોર ખાતેની હવાઈ સંરક્ષણ પ્રણાલીને તટસ્થ કરવામાં આવી હતી. ભારતના આક્રમક હુમલાઓમાં પાકિસ્તાનના મુખ્ય એરબેઝ - નૂર ખાન અને રહીમ યાર ખાન - ને શસ્ત્રક્રિયાની ચોકસાઈ સાથે નિશાન બનાવવામાં આવ્યા હતા. વિનાશક અસર માટે લોઈટરિંગ દારૂગોળોનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં દરેક એકમ સ્વતંત્ર રીતે દુશ્મન રડાર સ્થાપનો અને મિસાઈલ સિસ્ટમો સહિત મહત્વપૂર્ણ લક્ષ્યોને શોધી અને નાશ કરી રહ્યું હતું.

પહેલગામ હુમલાથી ઓપરેશન સિંદૂર સુધીની વાર્તા...

22 એપ્રિલના રોજ પહેલગામમાં આતંક મચી ગયો. પાકિસ્તાન સમર્થિત હુમલાખોરોએ એક ગામમાં હુમલો કર્યો, લોકોને તેમનો ધર્મ પૂછ્યો અને તેમને મારી નાખ્યા, જેના પરિણામે 26 લોકોના મોત થયા. મૃતકોમાં 25 ભારતીય નાગરિકો અને એક નેપાળી નાગરિકનો સમાવેશ થાય છે. આ ઘટના બાદ, ગૃહમંત્રી અમિત શાહ શ્રીનગર પહોંચ્યા, હુમલાના સ્થળની મુલાકાત લીધી અને તે જ રાત્રે સુરક્ષા દળો અને ગુપ્તચર એજન્સીઓ સાથે બેઠક યોજી, હુમલામાં સામેલ આતંકવાદીઓ દેશ છોડીને ભાગી ન શકે તેની ખાતરી કરવા માટે નિર્દેશો જારી કર્યા. પ્રધાનમંત્રીની અધ્યક્ષતામાં, 23 અને 30 એપ્રિલના રોજ સુરક્ષા પર કેબિનેટ સમિતિ (CCS) ની બેઠકો યોજાઈ. 23 એપ્રિલના રોજ, સિંધુ જળ સંધિને સ્થગિત કરવાનો અને પાકિસ્તાની નાગરિકો માટે સાર્ક વિઝા રદ કરવાનો પ્રથમ નિર્ણય લેવામાં આવ્યો. પાકિસ્તાની હાઈ કમિશનમાં સેવા આપતા સંરક્ષણ, લશ્કરી અને નૌકાદળ સલાહકારોને પર્સોના નોન ગ્રેટા જાહેર કરવામાં આવ્યા. 6-7 મેની રાત્રે, ભારતીય સેનાએ આતંકવાદીઓ સાથે નવ આતંકવાદી ઠેકાણાઓને તોડી પાડ્યા. ઓપરેશન સિંદૂર દરમિયાન, 125 થી વધુ આતંકવાદીઓ માર્યા ગયા હતા.

7 મેની રાત્રે 1:22 વાગ્યે, ભારતના ડાયરેક્ટર જનરલ ઓફ મિલિટરી

'ઓપરેશન સિંદૂર' દ્વારા, પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદીએ આતંકવાદીઓ પાછળના માસ્ટરમાઈન્ડ્સને ઠાર કર્યા, અને 'ઓપરેશન મહાદેવ'માં, તેમણે પહેલગામ હુમલામાં સામેલ આતંકવાદીઓને ખતમ કરી દીધા.

- અમિત શાહ, કેન્દ્રીય ગૃહમંત્રી

ઓપરેશન્સ (DGMO) એ તેમના પાકિસ્તાની સમકક્ષને જાણ કરી કે ભારતે આતંકવાદીઓના ઠેકાણાઓ અને મુખ્યાલયો પર હુમલો કર્યો છે, જે ભારતના આત્મરક્ષણના સ્વાભાવિક અધિકારનો દાવો કરે છે. 8 મેના રોજ, પાકિસ્તાને ભારતીય રહેણાંક વિસ્તારો અને લશ્કરી સ્થાપનોને નિશાન બનાવીને હુમલા શરૂ કર્યા. આ હુમલામાં એક ગુરુદ્વારાને નુકસાન થયું, એક મંદિરનો નાશ થયો અને અનેક નાગરિકોના મોત થયા. ત્યારબાદ, બીજા જ દિવસે, ભારતીય વાયુસેનાએ પાકિસ્તાનને ક્રૂર જવાબ આપ્યો, જેમાં તેના 11 એરબેઝને નુકસાન થયું. ભારતે પાકિસ્તાનના એરબેઝ અને એર ડિફેન્સ સિસ્ટમ્સને નિશાન બનાવી, તેમની આક્રમક ક્ષમતાઓને અસરકારક રીતે નબળો પાડી દીધો. આ પછી, પાકિસ્તાન પાસે આશ્રય મેળવવા સિવાય કોઈ વિકલ્પ બચ્યો નહીં, અને તેથી, 10 મેના રોજ, પાકિસ્તાનના DGMO એ ભારતના DGMO ને ફોન કર્યો, અને સાંજે 5 વાગ્યે, ભારતે સંઘર્ષ અટકાવ્યો.

ઓપરેશન મહાદેવ

ઓપરેશન મહાદેવ 22 મે, 2025 ના રોજ શરૂ થયું. તે દિવસે, ગુપ્તચર બ્યુરોને દાચીગામ ક્ષેત્રમાં આતંકવાદીઓની હાજરી અંગે માહિતી મળી. કડકડતી ઠંડી અને ઊંચાઈનો સામનો કરીને, IB, આર્મી અને CRPF ના અધિકારીઓ અને કર્મચારીઓએ આતંકવાદીઓના સંકેતોને અટકાવવા માટે પગપાળા વિસ્તારમાં પેટ્રોલિંગ કર્યું. 22 જુલાઈના રોજ, સેન્સરના ઉપયોગ દ્વારા એક સફળતા પ્રાપ્ત થઈ, જેમાં આતંકવાદીઓની હાજરીની પુષ્ટિ થઈ. સીઆરપીએફ અને જમ્મુ અને કાશ્મીર પોલીસના જવાનોએ સંયુક્ત રીતે વિસ્તારને ઘેરી લીધો; ત્યારબાદના ઓપરેશન દરમિયાન, પહેલગામ હુમલામાં નિર્દોષ નાગરિકોની હત્યા માટે જવાબદાર ત્રણેય આતંકવાદીઓને તટસ્થ કરવામાં આવ્યા.

ઓપરેશન સિંદૂરમાં ISROનું યોગદાન

11 મેના રોજ એક કાર્યક્રમમાં, ISRO ના અધ્યક્ષ વી. નારાયણને ઉલ્લેખ કર્યો હતો કે દેશના નાગરિકોની સલામતી અને સુરક્ષા સુનિશ્ચિત કરવા માટે વ્યૂહાત્મક હેતુ માટે ઓછામાં ઓછા 10 ઉપગ્રહો સતત ચોવીસ કલાક કામ કરી રહ્યા છે. સેટેલાઈટ અને ડ્રોન ટેકનોલોજીના સંયુક્ત ઉપયોગ દ્વારા, ભારત હાલમાં તેના દરિયાકાંઠાનું નિરીક્ષણ કરી રહ્યું છે, જે 7,000 કિલોમીટરથી વધુ ફેલાયેલો છે.

મિશન સુદર્શન ચક્ર

ભારતની આક્રમક અને પ્રતિરોધક ક્ષમતાઓને મજબૂત બનાવવા માટે, પ્રધાનમંત્રી મોદીએ ભારતના સમૃદ્ધ સાંસ્કૃતિક અને પૌરાણિક વારસામાંથી પ્રેરણા લઈને 'મિશન સુદર્શન ચક્ર' શરૂ કર્યું છે. ભારત પર હુમલો કરવાના દુશ્મનોના કોઈપણ પ્રયાસને નિષ્ફળ બનાવવા માટે સક્ષમ એક શક્તિશાળી શસ્ત્ર પ્રણાલી બનાવવા માટે મિશન સુદર્શન ચક્ર શરૂ કરવામાં આવ્યું છે. આ પહેલ ઝડપી, ચોક્કસ અને શક્તિશાળી રક્ષણાત્મક કામગીરીને વધારવા માટે રચાયેલ છે, જેનાથી ભારતની વ્યૂહાત્મક સ્વાયત્તતાને મજબૂત બનાવવામાં આવશે. વર્ષ 2035 સુધીમાં, તમામ જાહેર સ્થળોને વિસ્તૃત, રાષ્ટ્રવ્યાપી સુરક્ષા કવચ દ્વારા સુરક્ષિત કરવામાં આવશે.

33% મહિલા અનામત

લોકશાહી

પ્રતિબદ્ધતાની ઘોષણા...

એને પૂર્વનિર્ધારિત સીમાઓમાં બાંધેલી રાખવા માટે ઘડવામાં આવી ન હતી.... એના બદલે, તે નવા માર્ગ કંડારવાનું નક્કી કરતી હતી...

આ સંકલ્પ નૂતન ભારતની શ્રેષ્ઠતાની યાત્રાનું માર્ગદર્શન કરે છે. દાયકાઓથી, અડધી વસ્તીના અધિકારોને સશક્ત બનાવવા માટે સતત પ્રયાસો થઈ રહ્યા છે. 21મી સદીના ત્રીજા દાયકાનો અડધો સમય પસાર થતાં જ, મહિલાઓની ભાગીદારીને વધુ મજબૂત કરવાનો સંકલ્પ વધુ સ્પષ્ટ બન્યો છે. છેલ્લાં 12 વર્ષોમાં રાષ્ટ્રની નીતિનું માર્ગદર્શન કરનાર વિઝન માત્ર મહિલાઓના ઉત્થાનથી બદલાઈને નારી શક્તિના નેતૃત્વમાં વિકાસના પથ પર સ્થાપિત થયું છે. શિક્ષણ, આરોગ્ય, આર્થિક સમૃદ્ધિ અને નેતૃત્વની તકોના ક્ષેત્રોમાં મહિલાઓને સશક્ત બનાવવાના હેતુથી લેવાયેલા અસંખ્ય નિર્ણયો આ યાત્રામાં સીમાચિહ્નરૂપ સાબિત થયા છે. આ દિશામાં આગળ વધતાં, 16થી 18 એપ્રિલ દરમિયાન કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા બોલાવવામાં આવેલા એક વિશેષ સત્રમાં લોકશાહીના આ પવિત્ર મંદિરમાંથી ફરી એકવાર ઉદ્ઘોષણા કરવામાં આવી કે રાષ્ટ્ર નારી શક્તિના નેતૃત્વમાં વિકાસની યાત્રા માટે તેની પ્રતિબદ્ધતામાં અટલ છે. નૂતન ભારત હવે એક નવા સૂર્યોદય તરફ આગળ વધી રહ્યું છે–એવો સૂર્યોદય જ્યાં દરેક મહિલા માત્ર સ્વપ્ન જ નહીં જુએ, પરંતુ તે સ્વપ્નોને સાકાર પણ કરશે અને પોતાની હિંમત, સંકલ્પ અને સર્જનાત્મકતા દ્વારા રાષ્ટ્રના ભવિષ્યને પ્રકાશિત કરશે.

હે નારી, તું દિવ્ય છે; તારામાં જ સમસ્ત શક્તિ નિવાસ કરે છે; તું રાષ્ટ્રની સાક્ષાત્ શક્તિ છે. આ શબ્દોની ભાવના સાથે જ નૂતન ભારત એક નવો ઇતિહાસ લખવા માટે કટિબદ્ધ છે. 'વિકસિત ભારત'ના વિઝનને સાકાર કરવાનો મંત્ર હવે મહિલાઓના નેતૃત્વ હેઠળ એક વિજયી ગાન તરીકે ગુંજવા માટે તૈયાર છે. આ માત્ર એક વિચારધારા નથી; આ એક એવો સમય છે જે પાયાના પરિવર્તનનો સાક્ષી બની રહ્યો છે–એક એવો યુગ જ્યાં મહિલાઓ હવે માત્ર સહભાગી નથી, પરંતુ પરિવર્તનના અગ્રેસર તરીકે ઉભરી આવી છે, જે રાષ્ટ્રના પથ અને નિયતિ બંનેને ઘડવા માટે સજ્જ છે.

16થી 18 એપ્રિલ, 2026 દરમિયાન યોજાયેલા સંસદના વિશેષ સત્ર દરમિયાન, કમનસીબે પક્ષપાતી રાજકારણ અત્યંત રાષ્ટ્રીય મહત્વના પરિવર્તનકારી નિર્ણય પર હાવી થઈ ગયું. આંકડાકીય ગણતરીઓ અને રાજકીય દાવપેચોએ કેન્દ્ર સરકારની પ્રતિબદ્ધતા પર અગ્રતા મેળવી લીધી. અધિકારો માટેનો સંઘર્ષ–જે ત્રણ દાયકાથી વધુ સમયથી લડાઈ રહ્યો હતો–તે તેના નિર્ધારિત નિષ્કર્ષ સુધી પહોંચવામાં નિષ્ફળ રહ્યો. આ નિર્ણય ક્યારેય માત્ર નીતિગત સુધારા અથવા અડધી વસ્તીને અધિકારો આપવા પૂરતો મર્યાદિત નહોતો; તેના બદલે, તે સામાજિક ચેતનાના પુનઃજીવનને અંકિત કરતી એક નિર્ણાયક ક્ષણ બનવા માટે નિર્ધારિત હતો. જોકે, ઇતિહાસ રચવાની અણી પર રહેલા આ નિર્ણય પાછળના રાજકીય હેતુને રાજકીય તકવાદ દ્વારા દગો આપવામાં આવ્યો હતો.

2029ની સામાન્ય ચૂંટણીઓથી લોકસભા અને રાજ્ય વિધાનસભામાં 33 ટકા અનામત લાગુ કરવાના કેન્દ્ર સરકારના મક્કમ સંકલ્પને બંધારણીય રીતે નિર્ધારિત બે-તૃતીયાંશ બહુમતી–એટલે કે સંસદ સભ્યો પાસેથી જરૂરી સમર્થન–મેળવવામાં સફળતા મળી નથી. હવે, ફરી એકવાર, કેન્દ્ર સરકારે લોકશાહીના સર્વોચ્ચ મંદિરમાંથી અસંદિગ્ધપણે જાહેર કર્યું છે કે, ભલે આંકડાઓએ સાથ ન આપ્યો હોય, પરંતુ મહિલા અનામત સુનિશ્ચિત કરવાનો નિર્ણય 'નૂતન ભારત'ની સાંસ્કૃતિક પ્રતિબદ્ધતા છે–એક એવી પ્રતિબદ્ધતા જેના માટે સરકાર દ્રઢપણે સમર્પિત છે.

જો લોકસભા અને રાજ્ય વિધાનસભાઓમાં મહિલાઓ માટે 33 ટકા અનામતની જોગવાઈ કરતું બંધારણીય સુધારા વિધેયક સંસદ દ્વારા પસાર કરવામાં આવ્યું હોત, તો 2029ની સામાન્ય ચૂંટણીઓથી અમલમાં આવનારી આ ઐતિહાસિક કાયદાકીય પહેલે 'વિકસિત ભારત'ની યાત્રા માટે માર્ગ મોકળો કર્યો હોત. આ હેતુ માટે, કેન્દ્ર સરકારે સંસદનું વિશેષ સત્ર બોલાવ્યું હતું અને નારી શક્તિ વંદન અધિનિયમ, 2023માં સુધારો કરવા માટે લોકસભામાં દરખાસ્ત રજૂ કરી હતી–જેથી દાયકાઓથી રાહ જોઈ રહેલી દેશની મહિલાઓ માત્ર ઘરની મર્યાદામાં જ નહીં, પરંતુ રાષ્ટ્રીય નીતિ ઘડતરની પ્રક્રિયામાં પણ નિર્ણાયક ભૂમિકા ભજવી શકે.

'નૂતન ભારત'ની નવી સંસદે 20 અને 21 સપ્ટેમ્બર, 2023ના રોજ આ બિલ પસાર કરીને ઇતિહાસ રચ્યો હતો. એક બિલ જે દાયકાઓથી અટકેલું હતું–અથવા એમ કહી શકાય કે માત્ર ચર્ચાનો વિષય બની રહ્યું હતું–કારણ કે રાજકારણ અને સત્તાને સર્વોપરી માનવામાં આવતા હતા, તેને અંતે પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદી દ્વારા વાસ્તવિકતામાં પરિવર્તિત કરવામાં આવ્યું હતું.

'નારી શક્તિ' દ્વારા વિકસિત ભારતનું નિર્માણ

ભારતની મહિલાઓ આજે દરેક ક્ષેત્રમાં શ્રેષ્ઠતા પ્રાપ્ત કરી રહી છે અને પોતાની ઓળખ બનાવી રહી છે. આ પરિવર્તન માત્ર મહિલા સશક્તિકરણ પૂરતું સીમિત નથી; તે સમાજની માનસિકતા અને ક્ષમતા બંનેને નવું સ્વરૂપ આપી રહ્યું છે. પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદીના નેતૃત્વમાં, ભારતે મહિલા સશક્તિકરણની દિશામાં ક્રાંતિકારી પરિવર્તન જોયું છે. વિકસિત ભારતના નિર્માણમાં 'નારી શક્તિ'ની સક્રિય ભૂમિકા સુનિશ્ચિત કરતી મુખ્ય પહેલો અહીં છે.

અધિકારો અને કાયદાકીય સંરક્ષણ

મહિલાઓને અધિકારો, સુરક્ષા અને તકો પૂરી પાડવા માટે અનેક ઐતિહાસિક પગલાં લેવામાં આવ્યા છે. જ્યારે 'નારી શક્તિ વંદન અધિનિયમ' દ્વારા લોકસભા અને રાજ્ય વિધાનસભાઓમાં અધિકારો સુનિશ્ચિત કરવામાં આવ્યા છે, ત્યારે તેની સાથે જ 'નારી શક્તિ' પંચાયતોને પણ મજબૂત બનાવી રહી છે.

2029ની સામાન્ય ચૂંટણીઓથી અમલી બને તે રીતે મહિલાઓ માટે 33 ટકા અનામત લાગુ કરવા માટે ત્રણ વિધેયકો રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા:

- બંધારણ (131મો સુધારો) વિધેયક, 2026
- કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના કાયદા (સુધારા) વિધેયક, 2026
- સીમાંકન વિધેયક, 2026

1971-72થી, બેઠકોની સંખ્યા સ્થિર (ફ્રોઝન) રાખવામાં આવી છે; આજે, 127 મતવિસ્તારો એવા છે જેમાં પ્રત્યેકમાં 20 લાખથી વધુ મતદારો છે. આ મતવિસ્તારોમાં, "એક મત, એક મતદાર, એક મૂલ્ય"ના સિદ્ધાંતનું સંપૂર્ણપણે ઉલ્લંઘન થાય છે.

આ સિદ્ધિ મેળવવા માટે, તેમણે સુનિશ્ચિત કર્યું કે આ પ્રસંગ પોતે જ વિશેષ બને; નવા સંસદ ભવનનાં ઉદ્ઘાટનના વિશિષ્ટ ઉદ્દેશ્ય સાથે સંસદનું વિશેષ સત્ર બોલાવવામાં આવ્યું હતું. જોકે, 2023માં ઘડાયેલા આ કાયદાને 2029ની લોકસભા ચૂંટણીથી જમીની સ્તરે અમલમાં મૂકવા માટે, તેમાં સુધારો લાવવો જરૂરી બન્યો હતો. જો સરકારે 2026 પછી નિર્ધારિત વસ્તી ગણતરી અને ત્યારબાદની સીમાંકન પ્રક્રિયાની રાહ જોઈ હોત, તો કાયદો પહેલેથી જ ઘડાયેલો હોવા છતાં, મહિલાઓ 2029ની ચૂંટણીમાં આ અધિકાર સુરક્ષિત કરી શકી ન હોત. પરિણામે, સંસદનું અન્ય ત્રણ દિવસીય વિશેષ સત્ર બોલાવીને, કેન્દ્ર સરકારે રાષ્ટ્ર સમક્ષ ફરી એકવાર પોતાનો અટલ સંકલ્પ અને 'નારી શક્તિ'ના હક્ક અને અધિકારોને સુરક્ષિત કરવા માટેની તેની ઐતિહાસિક પહેલ પ્રદર્શિત કરી હતી.

મહિલા નેતૃત્વ... માત્ર પ્રતીકાત્મક નહીં, પરંતુ પૂર્ણ પ્રતિનિધિત્વ

નારી શક્તિ વંદન અધિનિયમના સૂચિત સુધારા મુજબ, લોકસભામાં બેઠકોની સંખ્યા 545થી વધારીને 850 કરવાની દરખાસ્ત રજૂ કરવામાં આવી હતી. આ એક બંધારણીય સુધારા વિધેયક હોવાથી, તેને પસાર કરવા માટે સંસદમાં સાદી બહુમતી અપૂરતી હતી; તેના બદલે, બે-તૃતીયાંશ બહુમતી એક અનિવાર્ય આવશ્યકતા હતી. જ્યારે 2029થી મહિલા અનામતના

‘નારી શક્તિ વંદન અધિનિયમ’

33%

2029ની ચૂંટણીથી શરૂ કરીને, લોકસભા અને રાજ્ય વિધાનસભાઓમાં 33% બેઠકો મહિલા સંસદ સભ્યો માટે અનામત રાખવામાં આવશે.

જોગવાઈઓ મુજબ, લોકસભામાં કુલ 850 બેઠકો હોવાની હતી

જેમાં 815 સાંસદો રાજ્યોનું પ્રતિનિધિત્વ કરશે અને 35 સાંસદો કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોનું પ્રતિનિધિત્વ કરશે.

- બાકીની બેઠકો બિન-અનામત રાખવામાં આવી હતી, જેના પર પુરુષ અથવા સ્ત્રી કોઈપણ ચૂંટણી લડી શકે છે.
- અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિ માટેનું અનામત પણ બેઠકોની વધેલી સંખ્યાના પ્રમાણમાં સમાયોજિત કરવામાં આવ્યું હતું, જે અગાઉના 131ના આંકડાથી વધીને 205 બેઠકો થયું છે.
- તમામ રાજ્યોમાં બેઠકોના સમાન વિતરણ માટે 50% વધારા પર આધારિત એક મોડેલ અપનાવવામાં આવ્યું હતું.
- વધારાની બેઠકોની રાજ્યવાર ફાળવણી માટે એવા માપદંડો સ્થાપિત કરવામાં આવ્યા હતા જેથી સુનિશ્ચિત કરી શકાય કે વસ્તીના આધારે કોઈપણ રાજ્યને તેની બેઠકોની સંખ્યામાં નુકસાન ન થાય.
- અમલીકરણની તારીખથી 15 વર્ષના સમયગાળા માટે બેઠકો અનામત રાખવાની રહેશે–જે મુદતને જો યોગ્ય જણાય તો સંસદ લંબાવવાનું પસંદ કરી શકે છે. લોકસભા અને રાજ્ય વિધાનસભાઓમાં મહિલાઓ માટે 33 ટકા અનામતની જોગવાઈ કરતું બિલ 21-22 સપ્ટેમ્બર, 2023ના રોજ પસાર કરવામાં આવ્યું હતું. રાષ્ટ્રપતિની મંજૂરી બાદ 29 સપ્ટેમ્બરના રોજ તે કાયદો બન્યો હતો.
- સપ્ટેમ્બર 2023માં ઘડાયેલા આ કાયદાને કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા 16 એપ્રિલ, 2026ના રોજ ઔપચારિક રીતે સૂચિત કરવામાં આવ્યો હતો.

નિર્ણય લેવાની પ્રક્રિયામાં સશક્ત ભાગીદારી

14.5 લાખ પંચાયતી રાજ સંસ્થાઓમાં ચૂંટાયેલી મહિલા પ્રતિનિધિઓ.

- આ કુલ પ્રતિનિધિઓના અંદાજે 46% જેટલું થાય છે, જે વૈશ્વિક સ્તરે એક અનોખું ઉદાહરણ છે.
- આ નિર્ણય લેવાની પ્રક્રિયામાં મહિલાઓની મજબૂત ભાગીદારી અને સશક્ત લોકશાહીના પ્રમાણ તરીકે સેવા આપે છે. આજના ભારતમાં, મહિલાઓ હવે માત્ર લાભાર્થી નથી; તેઓ નીતિ ઘડતરમાં સક્રિય ભાગીદાર છે.

રાજકારણમાં મહિલાઓની ભાગીદારી માટે વધતો ઉત્સાહ

- 1લી લોકસભા: 22 મહિલા સભ્યો
- 6ઠ્ઠી લોકસભા: 19 મહિલા સભ્યો
- 8મી લોકસભા: 44 મહિલા સભ્યો
- 14મી લોકસભા: 51 મહિલા સભ્યો
- 17મી લોકસભા: 78 મહિલા સભ્યો
- 18મી લોકસભા: 75 મહિલા સભ્યો

“અમે સીમાંકન આયોગ અધિનિયમમાં કોઈ ફેરફાર કર્યો નથી, અમે હાલના અધિનિયમનું અક્ષરશઃ પુનરાવર્તન કર્યું છે, પૂર્ણવિરામ અને અલ્પવિરામ સુધી બધું જ જાળવી રાખ્યું છે. ભૂતકાળમાં આ કાયદાનો ઉપયોગ કોઈપણ પ્રકારની હેરાફેરી માટે કરવામાં આવ્યો હતો કે કેમ તે અંગે હું કોઈ ટિપ્પણી કરી શકું નહીં. જોકે, વર્તમાન સરકારે આવો કોઈ પ્રયાસ કર્યો નથી.”

અમિત શાહ, કેન્દ્રીય ગૃહ મંત્રી

અમલીકરણને સુનિશ્ચિત કરવાના ઉદ્દેશ્ય સાથેના આ બિલ પર લોકસભામાં મતદાન થયું, ત્યારે તેની તરફેણમાં 298 મત અને વિરોધમાં 230 મત પડ્યા. આનો અર્થ એ થયો કે, બંધારણીય જોગવાઈઓ અનુસાર, પ્રાપ્ત થયેલા મતો જરૂરી બે-તૃતીયાંશ બહુમતી કરતા ઓછા હતા અને બિલ પસાર થઈ શક્યું નહીં. પરિણામે, 'નારી શક્તિ' એ હવે પોતાના અધિકારો મેળવવા માટે ફરી એકવાર સંઘર્ષ કરવો પડશે. કેન્દ્ર સરકારે તેની પ્રતિબદ્ધતાનો પુનરોચ્ચાર કર્યો છે કે, ભૂતકાળની જેમ, રાજકારણમાં મહિલાઓનું પ્રતિનિધિત્વ હવે માત્ર પ્રતીકાત્મક રહેશે નહીં; તેના બદલે, સરકાર અડધી વસ્તીના હક્કના પ્રતિનિધિત્વને મૂર્ત વાસ્તવિકતામાં પરિવર્તિત કરવા માટે દ્રઢપણે કટિબદ્ધ છે. પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદીના સંકલ્પે ધારાસભામાં મહિલાઓ માટે બેઠકો અનામત રાખવાના દાયકાઓ જૂના સ્વપ્નને વાસ્તવિકતામાં પરિવર્તિત કર્યું હતું. જે બિલ વર્ષોથી લટકેલું હતું–અને અવારનવાર રાજકીય સર્વસંમતિની

ત્રણ દાયકાની યાત્રા:

ઝડપી અમલીકરણ માટેની પ્રતિબદ્ધતા

- 1975માં, ભારતમાં મહિલાઓની સ્થિતિની તપાસ કરવા માટે રચાયેલી એક સમિતિએ મહિલાઓના ઘટતા પ્રતિનિધિત્વની નોંધ લીધી અને તેના પર ટિપ્પણી કરી હતી.
- 1981ના નેશનલ પર્સ્પેક્ટિવ પ્લાનમાં પણ તમામ સંચાલક મંડળોમાં મહિલાઓ માટે 30% અનામતની ભલામણ કરવામાં આવી હતી.
- જોકે 73મા અને 74મા બંધારણીય સુધારા ઘડવામાં આવ્યા હતા, પરંતુ લોકસભા અને રાજ્ય વિધાનસભાઓમાં મહિલા અનામતની પહેલ આગળ વધવામાં નિષ્ફળ રહી હતી.
- મહિલા અનામત માટેનું સૌપ્રથમ બિલ, 81મા બંધારણીય સુધારા વિધેયક તરીકે, 12 સપ્ટેમ્બર, 1996ના રોજ એચ.ડી. દેવગૌડા સરકારના કાર્યકાળ દરમિયાન રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું. તેને સંયુક્ત સંસદીય સમિતિને મોકલવામાં આવ્યું હતું; જોકે, સમિતિનો અહેવાલ રજૂ થયો ત્યાં સુધીમાં 11મી લોકસભાનું વિસર્જન થઈ ગયું હતું, જેના કારણે બિલ રદ થયું હતું.
- બીજા પ્રસંગે, 14 ડિસેમ્બર, 1998ના રોજ, અટલ બિહારી વાજપેયીના નેતૃત્વવાળી સરકાર દરમિયાન, આ બિલ 84મા બંધારણીય સુધારા વિધેયક તરીકે રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું; જોકે, 12મી લોકસભાના વિસર્જન સાથે આ પ્રયાસનો પણ અંત આવ્યો હતો.
- ત્રીજી વખત, ફરીથી અટલ બિહારી વાજપેયી સરકાર હેઠળ, 23 ડિસેમ્બર, 1999ના રોજ 85મું બંધારણીય સુધારા વિધેયક રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું; જોકે, રાજકીય પક્ષો વચ્ચે સર્વસંમતિના અભાવે બિલ આગળ વધી શક્યું ન હતું.
- ચોથો પ્રયાસ ડૉ. મનમોહન સિંહના નેતૃત્વવાળી સરકાર હેઠળ કરવામાં આવ્યો હતો, જ્યારે 108મું બંધારણીય સુધારા વિધેયક 6 મે, 2008ના રોજ રાજ્યસભામાં રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું અને ત્યારબાદ તેને સ્થાયી સમિતિને મોકલવામાં આવ્યું હતું. સમિતિનો અહેવાલ રજૂ થયા પછી, ભારે હોબાળા વચ્ચે 9 માર્ચ, 2010ના રોજ રાજ્યસભા દ્વારા બિલ પસાર કરવામાં આવ્યું હતું. ત્યારબાદ તેને લોકસભામાં મોકલવામાં આવ્યું હતું; જોકે, 18 મે, 2014ના રોજ લોકસભાનું વિસર્જન થતાની સાથે જ બિલ રદ થઈ ગયું હતું.
- વર્તમાન સરકાર હેઠળ, 18 સપ્ટેમ્બર, 2023ના રોજ, કેન્દ્રીય કેબિનેટે 'નારી શક્તિ વંદન અધિનિયમ, 2023' (મહિલા અનામત બિલ) ને મંજૂરી આપી હતી.
- 19 સપ્ટેમ્બર, 2023ના રોજ, વિશેષ રીતે બોલાવવામાં આવેલા સત્ર દરમિયાન લોકસભામાં 'નારી શક્તિ વંદન અધિનિયમ, 2023' (128મું બંધારણીય સુધારા વિધેયક) રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું. બિલની તરફેણમાં 454 મતો પડ્યા હતા, જ્યારે તેની વિરુદ્ધમાં માત્ર 2 મતો પડ્યા હતા.
- 20 સપ્ટેમ્બર, 2023ના રોજ, નારી શક્તિ વંદન અધિનિયમ, 2023 રાજ્યસભામાં રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું અને કોઈપણ વિરોધ વિના 214 મતો સાથે પસાર કરવામાં આવ્યું હતું.
- 28 સપ્ટેમ્બર, 2023ના રોજ, રાષ્ટ્રપતિ દ્રૌપદી મુર્મુએ નારી શક્તિ વંદન અધિનિયમ, 2023 પર હસ્તાક્ષર કર્યા, ત્યારબાદ તે કાયદો બન્યો.
- 16થી 18 એપ્રિલ, 2026 દરમિયાન, સંસદના વિશેષ સત્રમાં, 131મું બંધારણીય સુધારા વિધેયક 2026, સીમાંકન વિધેયક 2026 અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના કાયદા (સુધારા) વિધેયક 2026 રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા. સરકારે તેની પ્રતિબદ્ધતા દર્શાવી હતી; જોકે, બંધારણીય સુધારા વિધેયક માટે જરૂરી બે-તૃતીયાંશ સમર્થન મેળવવા માટેના મતો પ્રાપ્ત થયા ન હતા. પરિણામે, મહિલાઓ માટેના 33% અનામતના અમલીકરણને વેગ આપી શકાયો નહીં.

રાહ જોવાના બહાને અટકાવવામાં આવતું હતું-તે કેન્દ્ર સરકારના સાહસિક નિર્ણય, અટલ નિશ્ચય અને નિષ્ઠાવાન પહેલને કારણે સપ્ટેમ્બર 2023માં સંસદના વિશેષ સત્ર દરમિયાન વિના પ્રયાસે કાયદા તરીકે ઘડવામાં આવ્યું હતું. આનાથી લોકસભા અને રાજ્ય વિધાનસભાઓ બંનેમાં મહિલાઓ માટે 33 ટકા બેઠકો અનામત રાખવાનો માર્ગ મોકળો થયો હતો.

જોકે, જમીની સ્તરે આ કાયદાના વાસ્તવિક અમલીકરણમાં ટેકનિકલ અવરોધો વિલંબ કરી રહ્યા હતા. પરિણામે, કેન્દ્ર સરકારે કાયદામાં સુધારો કરવાનો નિર્ણય લીધો; તેણે 16થી 18 એપ્રિલ દરમિયાન સંસદનું વિશેષ સત્ર બોલાવ્યું અને સપ્ટેમ્બર 2023માં પસાર થયેલા કાયદામાં જરૂરી સુધારા સામેલ કરવા માટે દરખાસ્તો રજૂ કરી હતી.

સંકલ્પ પ્રત્યેની પ્રતિબદ્ધતા દર્શાવતું વિશેષ સત્ર

સંસદનું આ વિશેષ સત્ર ભલે ઈતિહાસ રચવામાં સફળ ન રહ્યું હોય, તેમ છતાં તેણે નારી શક્તિને સશક્ત બનાવવાના મિશનમાં પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદીના નેતૃત્વ હેઠળની કેન્દ્ર સરકારના સંકલ્પ અને પ્રતિબદ્ધતાના શક્તિશાળી પ્રમાણ તરીકે કામ કર્યું છે. 2029ની સામાન્ય ચૂંટણીઓથી મહિલા અનામતને જમીની સ્તરે અસરકારક રીતે લાગુ કરી શકાય તે સુનિશ્ચિત કરવા

પ્રખ્યાત રેતી કલાકાર સુદર્શન પટનાયકે પુરી બીચ પર નારી શક્તિ વંદનની ભાવનાને સમર્પિત એક આકર્ષક રેતી શિલ્પ બનાવ્યું.

માટે નારી શક્તિ વંદન અધિનિયમમાં સુધારો કરવો એ એક પૂર્વશરત હતી. આ જ પ્રતિબદ્ધતાથી પ્રેરાઈને, કેન્દ્ર સરકારે સંસદનું વિશેષ સત્ર બોલાવ્યું અને જરૂરી કાયદાકીય બિલ રજૂ કર્યું. વધુમાં, પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદીએ આ પહેલ રાજકીય દાવપેચ તરીકે નહીં, પરંતુ રાષ્ટ્રીય હિતમાં લેવાયેલા નિર્ણય તરીકે-નારી શક્તિના હક્કના અધિકાર અને ભારતના ઊંડા મૂળિયા ધરાવતા સાંસ્કૃતિક મૂલ્યોના પ્રતિબિંબ તરીકે હાથ ધરી હતી. છતાં, ફરી એકવાર, "જો અને તો"ના દાયકાઓ જૂના ચક્રએ 2029 સુધીમાં મહિલા અનામત લાગુ કરવાના માર્ગમાં અવરોધો ઊભા કર્યા છે. આ વિશેષ સત્ર બોલાવ્યું ત્યારથી, પ્રધાનમંત્રી રાષ્ટ્રને સતત ભારપૂર્વક જણાવ્યું છે કે મહિલા અનામત નીતિને સાકાર કરવામાં એક પણ દિવસ વેડફવો જોઈએ નહીં.

કેન્દ્ર સરકાર આશાવાદી હતી કે-સપ્ટેમ્બર 2023ની જેમ જ-'લોકશાહીનું મંદિર' ફરી એકવાર મહિલા અનામત અંગેની લોકશાહી પ્રતિબદ્ધતાના ગુંજારવથી ગાજી ઉઠશે. જોકે, સર્વસંમતિ સાધવામાં નિષ્ફળતા મળી; વિરોધ પક્ષના સમર્થનના અભાવે, સરકાર બંધારણીય સુધારા બિલ પસાર કરવા માટે સંસદમાં જરૂરી સંખ્યાબળ એકત્ર કરવામાં અસમર્થ રહી.

પ્રધાનમંત્રી મોદીની પ્રતિબદ્ધતા માત્ર સંસદમાં સુધારા બિલ રજૂ કરવા પૂરતી સીમિત નહોતી; આ વિશેષ ચર્ચામાં ભાગ લેતી વખતે, તેમણે એકપક્ષીય રીતે એવી પણ જાહેરાત કરી હતી કે આ સુધારાના સમર્થનના બદલામાં તેઓ વિરોધ પક્ષને પૂર્ણ શ્રેય આપશે. લોકસભામાં ચર્ચા માટે ફાળવવામાં આવેલો સમય પણ વધારવામાં આવ્યો હતો, અને પ્રથમ દિવસે ચર્ચા મધ્યરાત્રિ પછી એક વાગ્યા સુધી ચાલુ રહી હતી. કેન્દ્ર સરકારે સુધારા અંગે ફેલાવવામાં આવી રહેલી ગેરસમજોને દૂર કરવા માટે તર્કબદ્ધ જવાબો આપીને આ મુદ્દાનું અસરકારક રીતે નિરાકરણ પણ લાવ્યું હતું. અસંમતિના અવાજો અને લાગણીઓને સંબોધવા અને શાંત કરવા માટે તમામ સંબંધિત માહિતી ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવી હતી. પ્રધાનમંત્રી મોદીએ ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે મહિલા અનામતનો મુદ્દો લગભગ ચાર દાયકાથી રાજકીય ચર્ચાનો વિષય રહ્યો છે, અને હવે સમય આવી ગયો છે કે મહિલાઓ-જે દેશની અડધી વસ્તી છે-તેમને તેમનું યોગ્ય પ્રતિનિધિત્વ મળે.

વધુમાં, પ્રધાનમંત્રીએ પોતે તમામ રાજકીય પક્ષોને વિચારપૂર્વક મનન કરવા અને અત્યંત સંવેદનશીલતા સાથે મહિલા અનામત સુધારાની તરફેણમાં મતદાન કરવા વિનંતી કરી હતી. દેશની મહિલાઓ વતી અપીલ કરતા, તેમણે તમામ સંસદ સભ્યોને અનુરોધ કર્યો હતો કે તેઓ એવું કંઈ પણ ન કરે જેનાથી નારી શક્તિની લાગણી દુભાય. તેમણે જણાવ્યું હતું કે દેશભરની લાખો મહિલાઓ સંસદ, તેના ઉદ્દેશ્યો અને તેના નિર્ણયો તરફ મીટ માંડી રહી છે. પ્રધાનમંત્રી સાંસદોને વિનંતી કરી કે તેઓ પોતાના ઘરની માતાઓ, બહેનો, દીકરીઓ અને પત્નીઓને ધ્યાનમાં રાખીને પોતાના અંતરાત્માનો અવાજ સાંભળે. પ્રધાનમંત્રી મોદીએ આ સુધારાને દેશની મહિલાઓની સેવા અને સન્માન કરવાની એક સુવર્ણ તક ગણાવી હતી, અને તેમણે સભ્યોને હૃદયપૂર્વક અપીલ કરી હતી:

"હું તમામ સંસદસભ્યોને એટલું જ કહીશ... તમારા પોતાના ઘરની માતાઓ, બહેનો, દીકરીઓ અને પત્નીઓને ધ્યાનમાં રાખીને તમારા અંતરાત્માનો અવાજ સાંભળો... રાષ્ટ્રની નારી શક્તિની સેવા કરવા અને તેમને વંદન કરવાની આ એક ભવ્ય તક છે. તેમને નવી તકોથી વંચિત ન રાખશો."

"જો આ સુધારો સર્વાનુમતે પસાર થશે, તો દેશની 'નારી શક્તિ' વધુ સશક્ત બનશે... અને દેશની લોકશાહી વધુ મજબૂત થશે. આવો... ચાલો આપણે સૌ સાથે મળીને આજે ઈતિહાસ રચીયે. ચાલો ભારતની મહિલાઓને-દેશની 'અડધી વસ્તી'ને-તેમનો વાજબી હક્ક આપીએ."

મહિલાઓને તેમનો વાજબી હિસ્સો મળે તે સુનિશ્ચિત કરવાની તેમની અપીલની સાથે, પ્રધાનમંત્રી મોદીએ એવો પણ આગ્રહ કર્યો હતો કે આ

જન્મથી લઈને જીવનના દરેક પડાવ સુધી

જીવનના દરેક તબક્કા માટે સરકારી યોજના

બેટી બચાવો, બેટી પઢાવો
દીકરીઓની ગર્ભમાં હત્યા ન થાય તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે

માતૃ વંદના યોજના
...જેથી દરેક માતાને યોગ્ય પોષણ મળે.

સુકન્યા સમૃદ્ધિ યોજના
દીકરીના શિક્ષણમાં કોઈ અવરોધ ન આવે તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે

મિશન ઈન્દ્રધનુષ
ગંભીર રોગોથી બચાવવા માટે સમયસર રસીકરણ સુનિશ્ચિત કરવા માટે.

સ્વચ્છ ભારત મિશન
શાળાઓમાં દીકરીઓને શૌચાલયની સમસ્યાનો સામનો ન કરવો પડે તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે

સેનિટરી પેડ અભિયાન
માસિક ધર્મ દરમિયાન કોઈ અગવડતા ન પડે તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે

ખેલો ઈન્ડિયા
રમતગમતમાં શ્રેષ્ઠ દેખાવ કરવાની તકો, વાર્ષિક ₹1 લાખ સુધીની આર્થિક સહાય સાથે

ઉજ્જવલા યોજના
ધુમાડાથી મુક્તિ; દરેક ઘર માટે મફત ગેસ કનેક્શન

જલ જીવન મિશન
માઈલો સુધી માથે પાણી ઉપાડીને જવું ન પડે તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે

મફત રાશન યોજના
ખાદ્ય અન્ન (રાશન) અંગેની ચિંતાઓનો અંત લાવવા માટે

આયુષ્માન યોજના
₹5 લાખ સુધીની મફત સારવાર, પરિવાર માટે આરોગ્ય સંભાળ અંગેની આર્થિક ચિંતા દૂર કરવા માટે

જન ઔષધિ કેન્દ્રો
80 ટકા સુધીના ડિસ્કાઉન્ટ સાથે દવાઓ

પ્રસૂતિ રજા: 26 અઠવાડિયાં તેમની કારકિર્દી પ્રભાવિત ન થાય તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે. સમૃદ્ધ દેશોમાં પણ આ સુવિધા ઉપલબ્ધ નથી.

સૈનિક શાળાઓ અને NDA: હવે દ્વાર ખુલ્લા સશસ્ત્ર દળોમાં જોડાવા ઈચ્છતી દીકરીઓ માટે માર્ગ મોકળો કરવા માટે.

સ્કિલ ઈન્ડિયા
કૌશલ્ય વિકાસને પ્રોત્સાહન આપીને, વ્યાવસાયિક તાલીમ દ્વારા "ડ્રોન દીદીઓ" ને "લખપતિ દીદીઓ"માં પરિવર્તિત કરવામાં આવી રહી છે.

નિર્ણયને રાજકારણના ચશ્માથી જોવાને બદલે રાષ્ટ્રીય હિતના ત્રાજવે તોળવો જોઈએ. તેમણે જણાવ્યું હતું કે, "આપણે સૌ ભાગ્યશાળી છીએ કે આપણને દેશની 'અડધી વસ્તી'ને રાષ્ટ્ર નિર્માણમાં સક્રિય ભાગીદાર બનાવવાનું સૌભાગ્ય મળ્યું છે. સમયની માંગ છે કે આપણી મહિલાઓ રાષ્ટ્રની નીતિ ઘડતરની પ્રક્રિયાનો અભિન્ન અંગ બને... છેલ્લા 25-30 વર્ષોમાં, લાખો મહિલાઓ પાયાના સ્તરે નેતાઓ અને અભિપ્રાય ઘડનારાઓ તરીકે ઉભરી આવી છે. પરિણામે, જેઓ અત્યારે તેમનો વિરોધ કરી રહ્યા છે તેમણે આવનારા લાંબા સમય સુધી તેની ભારે કિંમત ચૂકવવી પડશે... દેશની મહિલાઓને અનામત આપવી એ રાષ્ટ્રીય હિતમાં લેવાયેલો નિર્ણય છે-જેમાં આપણી માતાઓ, બહેનો અને દીકરીઓ આપણા ઈરાદાઓની નિષ્ઠાને ઓળખશે. તેથી, આ મુદ્દાને રાજકારણના ત્રાજવે ન તોળો... આપણે એવા ભ્રમમાં ન રહીએ કે આપણે દેશની મહિલાઓને કંઈક 'આપી' રહ્યા છીએ; તેના બદલે, આ તેમનો જન્મસિદ્ધ અધિકાર છે. અમારો ઉદ્દેશ્ય શ્રેય લેવાનો નથી, પરંતુ મહિલાઓને વધુ સશક્ત બનાવવાનો છે." કેન્દ્ર સરકારનું એવું વિઝન હતું કે જ્યારે 2029ની સામાન્ય ચૂંટણીઓ પછી લોકસભાની રચના થાય, ત્યારે તેના ઓછામાં ઓછા 33 ટકા સભ્યો મહિલાઓ હોવા જોઈએ. આમ, પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદી નોંધે છે કે, "આ મારા જીવનના સૌથી મહત્વપૂર્ણ પ્રસંગોમાંનો એક રહ્યો છે. હવે અનિવાર્યતા એ છે કે 2029ની લોકસભાની ચૂંટણીઓ-તેમજ ભવિષ્યની વિધાનસભાની ચૂંટણીઓ-મહિલા અનામત કાયદાની જોગવાઈઓ અનુસાર લેવામાં આવે." જોકે આ બિલ હજુ સુધી કાયદો બન્યું નથી, પરંતુ કેન્દ્ર સરકારની પ્રતિબદ્ધતા અસંદિગ્ધપણે સ્પષ્ટ છે; કારણ કે ભારત જેમ જેમ 'અમૃત કાલ' તરફ આગળ વધી રહ્યું છે, તેમ તેની મહિલાઓ નીતિ, નિષ્ઠા, નિર્ણાયકતા અને નેતૃત્વના મૂર્ત સ્વરૂપ તરીકે ઉભરી આવી છે. કેન્દ્ર સરકાર એવી કલ્પના કરે છે કે, 'વિકસિત ભારત'ના નિર્માણમાં મહિલાઓ અગ્રેસર

પ્રગતિની આગેકૂચ

- દેશની દીકરીઓ ફાઈટર પાઈલોટ બનીને આકાશની ઊંચાઈઓને સ્પર્શી રહી છે.
- વિશ્વના અન્ય કોઈપણ દેશની સરખામણીમાં ભારતમાં મહિલા પાઈલોટ્સની ટકાવારી સૌથી વધુ છે.
- 2014ના આંકડાઓની સરખામણીમાં પીએચડી (PhD) કાર્યક્રમોમાં નોંધણી કરાવનારી મહિલાઓની સંખ્યા લગભગ બમણી થઈ ગઈ છે.
- ગણિત અને વિજ્ઞાન, ખાસ કરીને STEM શિક્ષણમાં મહિલાઓની ભાગીદારી 43 ટકા પર પહોંચી ગઈ છે.
- 21 રાજ્યોમાં પંચાયતોમાં મહિલાઓની ભાગીદારી લગભગ 50 ટકા સુધી પહોંચી ગઈ છે.

દેશની મહિલાઓ, આપણી નારી શક્તિએ પોતાની સખત મહેનત, હિંમત અને આત્મવિશ્વાસ દ્વારા નવી ઊંચાઈઓ સર કરી છે. હવે, આપણે સામૂહિક રીતે આ શક્તિમાં નવી ઊર્જાનો સંચાર કરવો જોઈએ અને તેમના માટે ઉપલબ્ધ તકોનો વિસ્તાર કરવો જોઈએ. હું દેશભરની દરેક માતા, બહેન અને દીકરીને ખાતરી આપવા માંગુ છું કે રાષ્ટ્ર તેમની આકાંક્ષાઓને સમજે છે અને તેમના સપનાઓને સાકાર કરવા માટે દરેક જરૂરી પગલાં લઈ રહ્યું છે.

નરેન્દ્ર મોદી, પ્રધાનમંત્રી

તરીકે સેવા આપશે-સશક્ત, સક્ષમ અને રાષ્ટ્રને તેની નિયતિ તરફ દોરી જશે.

મહિલા અનામત... યાત્રા ચાલુ છે

બાબાસાહેબ ડૉ. ભીમરાવ આંબેડકરે એકવાર ટિપ્પણી કરી હતી: "જો કોઈ દેશમાં મહિલાઓ પ્રગતિ કરી રહી હોય, તો હું માનું છું કે તે સમાજ-તે રાષ્ટ્ર-ખરેખર પ્રગતિ કરી રહ્યું છે." આ વિઝનને મૂર્ત સ્વરૂપ આપતા, કેન્દ્ર સરકારે 2023માં જ-બંધારણીય સુધારા દ્વારા-રાષ્ટ્રીય રાજધાની ક્ષેત્ર દિલ્હી, લોકસભા અને રાજ્ય વિધાનસભાઓમાં મહિલાઓ માટે 33 ટકા અનામત લાગુ કરવાની જોગવાઈઓ કરી હતી. જ્યારે અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિ માટે બેઠકોનું અનામત પહેલેથી જ અસ્તિત્વમાં છે, ત્યારે મહિલાઓ માટે 33 ટકા અનામત આ અસ્તિત્વમાં રહેલા માળખામાં જ સુનિશ્ચિત કરવાનું હતું. જોકે, 2023માં ઘડાયેલા કાયદાની ઔપચારિક સૂચના 16 એપ્રિલ, 2026ના રોજ આપવામાં આવી હતી. આનો અર્થ એ છે કે મહિલાઓ માટે 33 ટકા અનામત ચોક્કસપણે લાગુ કરવામાં આવશે, પરંતુ તેના વાસ્તવિક અમલીકરણમાં પ્રક્રિયાગત વિલંબ થશે.

હકીકતમાં, મહિલા અનામત બિલ સૌપ્રથમ 1996માં-ભૂતપૂર્વ પ્રધાનમંત્રી એચ.ડી. દેવગૌડાના કાર્યકાળ દરમિયાન-11મી લોકસભામાં રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું. ત્યારબાદ, ડિસેમ્બર 1998માં અટલ બિહારી વાજપેયીના નેતૃત્વવાળી સરકારે 12મી લોકસભામાં આ બિલ રજૂ કર્યું હતું. બાદમાં, મનમોહન સિંહ સરકારના કાર્યકાળ દરમિયાન, આ બિલ લોકસભામાં રજૂ કરવામાં આવ્યું ન હતું; તેના બદલે, તે મે 2008માં રાજ્યસભામાં રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું. ત્યારબાદ તેને સંસદીય સ્થાયી સમિતિને મોકલવામાં આવ્યું હતું; સમિતિનો અહેવાલ રજૂ થયા પછી, 9 માર્ચ, 2010ના રોજ રાજ્યસભા દ્વારા બિલ પસાર કરવામાં આવ્યું અને લોકસભામાં મોકલવામાં આવ્યું હતું. જોકે, 15મી લોકસભાના વિસર્જન સાથે, આ બિલ રદ થઈ ગયું. હવે, 17મી લોકસભા દરમિયાન, પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદીની સરકારે નવા અવતારમાં 'નારી શક્તિ વંદન અધિનિયમ' રજૂ કર્યો, જે સંસદના બંને ગૃહો દ્વારા લગભગ સર્વાનુમતે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. સપ્ટેમ્બર 2023માં નારી શક્તિ વંદન અધિનિયમના અમલીકરણથી મહિલાઓનું 33 ટકા પ્રતિનિધિત્વ સુનિશ્ચિત થયું છે. આ ઉપરાંત, હાલમાં પંચાયતી રાજ સંસ્થાઓમાં 14.5 લાખ ચૂંટાયેલી મહિલા પ્રતિનિધિઓ છે-જે કુલ પ્રતિનિધિઓના આશરે 46 ટકા જેટલી થાય છે-જે નિર્ણય પ્રક્રિયામાં મહિલાઓની મજબૂત ભાગીદારી અને ખરેખર સશક્ત લોકશાહીનું ઉજ્જવળ ઉદાહરણ છે.

ન્યાય અને સુરક્ષા

સામાજિક બદીઓ પર પ્રહાર કરવાનો હોય કે કાર્યસ્થળ પર સુરક્ષિત વાતાવરણ સુનિશ્ચિત કરવાનું હોય, 'નૂતન ભારત' તેની મહિલાઓને ન્યાય અને સુરક્ષાનું સુરક્ષા કવચ પૂરું પાડી રહ્યું છે.

ત્રિપલ તલાક પર કાયદો

- મુસ્લિમ મહિલાઓ માટે કાયદાકીય રક્ષણ અને સમાનતા.
- આ કાયદાએ ત્રિપલ તલાકની પછાત પ્રથા પર જોરદાર પ્રહાર કર્યો છે.

નિર્ભયા ફંડ

મહિલાઓની સુરક્ષા અને સલામતી માટે નિર્ભયા ફંડમાંથી રૂપિયા

5,846.08

કરોડનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે.

પ્રસૂતિ રજા: 12 અઠવાડિયાથી વધારીને 26 અઠવાડિયા કરવામાં આવી

ફાસ્ટ ટ્રેક કોર્ટ્સ

31 જાન્યુઆરી, 2026 સુધીમાં

774

ફાસ્ટ ટ્રેક સ્પેશિયલ કોર્ટ (398 સ્પેશિયલ POCSO કોર્ટ સહિત) કાર્યરત છે.

- બળાત્કાર અને જાતીય ગુનાઓના કિસ્સામાં ઝડપી ન્યાય.
- વન સ્ટોપ સેન્ટર્સ અને હેલ્પલાઈન્સ.
- મુશ્કેલીમાં મુકાયેલી મહિલાઓ માટે સહાય.

ભારતીય ન્યાય સંહિતા- 2023

- જાતીય ગુનાઓ માટે સજાની જોગવાઈઓ.
- ગ્રામીણ સ્તરે કૌટુંબિક વિવાદોનો ઉકેલ લાવતી 'નારી અદાલતો'.

મિશન શક્તિ

સંબલ: સુરક્ષા અને સલામતી પર ધ્યાન કેન્દ્રિત

15,761

કરોડ રૂપિયાનું બજેટ ફાળવવામાં આવ્યું નાણાકીય વર્ષ 2025-26 સુધીના સમયગાળા માટે

13.37 લાખ મહિલાઓએ 926 વન સ્ટોપ સેન્ટર્સ પર સહાય મેળવી.

મહિલા હેલ્પલાઈન દ્વારા 99.09 લાખ વ્યક્તિઓને મદદ કરવામાં આવી.

સામર્થ્ય: આર્થિક અને સામાજિક સશક્તિકરણને વેગ

પીએમ માતૃ વંદના યોજના હેઠળ

4.26

કરોડ લાભાર્થીઓ.

2,92,681

મહિલાઓએ 'શક્તિ સદન'ની મદદ મેળવી.

5,29,483

મહિલાઓએ 'શક્તિ નિવાસ'ની મદદ મેળવી.

1,64,730

બાળકોને 'પાલના' (ઘોડિયાઘર) માંથી મદદ મળી.

4,15,174

વ્યક્તિઓએ 'સંકલ્પ' (નારી શક્તિ કેન્દ્રો) માંથી સહાય મેળવી.

મહિલાઓ માટે લગ્નની વય → **18 વર્ષથી વધારીને 21 વર્ષ કરવાનો પ્રસ્તાવ**

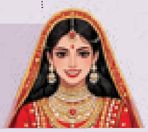

2001માં, 84મો બંધારણીય સુધારો ઘડવામાં આવ્યો હતો, જેમાં 2026 સુધી બેઠકોની સંખ્યા સ્થિર (ફ્રોઝન) રાખવામાં આવી હતી. 1976થી 2026 સુધીના 50 વર્ષના સમયગાળા માટે, આ દેશના લોકોને તેમની વસ્તીના પ્રમાણમાં પ્રતિનિધિત્વ મળ્યું નથી.

સરકારી યોજનાઓ દ્વારા મહિલાઓ માટે 'ઈઝ ઓફ લિવિંગ'

પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદીના નેતૃત્વવાળી સરકારનું માનવું છે કે મહિલા સશક્તિકરણ હવે માત્ર સામાજિક ન્યાયનો વિષય નથી; તેના બદલે, સંવેદનશીલ સામાજિક દ્રષ્ટિકોણને પ્રોત્સાહન આપવા અને આર્થિક વિકાસને ગતિ આપવા માટે તે સર્વોપરી મહત્વ ધરાવે છે. પરિણામે, મહિલાઓ આજે શિક્ષણ, વહીવટ, ન્યાયતંત્ર, સશસ્ત્ર દળો, ચિકિત્સા, વિજ્ઞાન, ટેકનોલોજી, કલા અને સાહસિકતા સહિતના દરેક ક્ષેત્રમાં અગ્રણી ભૂમિકા ભજવી રહી છે. ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં મહિલાઓ સ્વ-સહાય જૂથો દ્વારા આર્થિક રીતે આત્મનિર્ભર બની રહી છે. તેઓ પંચાયતોમાં ગ્રામીણ વિકાસની પહેલનું નેતૃત્વ કરી રહી છે. અસંખ્ય મહિલાઓ ઉદ્યોગો, સ્ટાર્ટઅપ્સ અને કોર્પોરેટ જગતમાં તેમની ક્ષમતા અને કૌશલ્યના દમ પર અસાધારણ નેતૃત્વનું પ્રદર્શન કરી રહી છે. રમતગમત ક્ષેત્રે પણ મહિલાઓ ઉત્કૃષ્ટ દેખાવ કરી રહી છે. આવા ઉદાહરણો આત્મવિશ્વાસ જગાડે છે કે, જો યોગ્ય તકો અને સમર્થન મળે તો મહિલાઓ દરેક ક્ષેત્રમાં શ્રેષ્ઠતા પ્રાપ્ત કરી શકે છે.

આ જ ફિલસૂફીથી પ્રેરાઈને, છેલ્લાં 12 વર્ષોમાં આપણી માતાઓ અને બહેનોને મર્યાદિત કરતા દરેક અવરોધોને દૂર કરવા માટે સંયુક્ત પ્રયાસો કરવામાં

કાર્યસ્થળની સુરક્ષા અને સલામતી

- ખાણકામ (માઈનિંગ) સહિત તમામ ક્ષેત્રોમાં મહિલાઓ માટે નાઈટ શિફ્ટ (રાત્રિ પાળી)માં કામ કરવાની પરવાનગી આપવામાં આવી છે.
- મહિલાઓ હવે માઈનિંગ, મેટલ્સ અને મશીનરી જેવા મુખ્ય ઔદ્યોગિક ક્ષેત્રોમાં કાર્યરત છે.
- ભારે ઉદ્યોગો અને માઈનિંગ કંપનીઓ 2030 સુધીમાં 30 ટકા જાતીય વિવિધતા (gender diversity) પ્રાપ્ત કરવાનું લક્ષ્ય ધરાવે છે.
- વધુમાં, મહિલાઓમાં બેરોજગારીનો દર સતત ઘટી રહ્યો છે, જે સૂચવે છે કે મહિલાઓ માટે નવી તકો ઉભરી રહી છે અને સર્વસમાવેશકતા વધી રહી છે.

26.9

લાખ મહિલાઓ 2024-25માં EPFOમાં જોડાઈ.

ભારતમાં મહિલા શ્રમબળ ભાગીદારી દર (FLFPR)

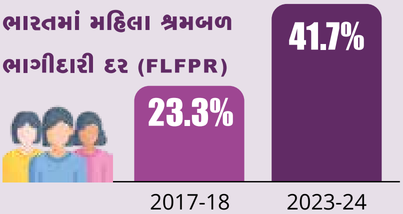

પ્રાદેશિક મતવિસ્તારોના પુનઃસમાયોજન અથવા વિભાજન માટે અને SC/ST બેઠકોની ફાળવણી માટે 2011ની વસ્તી ગણતરીનો ઉપયોગ કરવાનો હતો. સરકારે સુધારા વિધેયકના ઉદ્દેશ્યોમાં પણ આ વાત જણાવી હતી.

આવ્યા છે. કેન્દ્ર સરકારે એવી અનેક યોજનાઓ અને કાર્યક્રમો શરૂ કર્યા છે જે મહિલાઓ ગૌરવ, આરામ, સુરક્ષા અને સમૃદ્ધિ સાથે જીવન જીવે તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે તૈયાર કરવામાં આવ્યા છે. તેમના જીવન ચક્ર દરમિયાન આવતા દરેક પડકારને ઉકેલવા માટે ગંભીર અને કેન્દ્રિત ધ્યાન આપવામાં આવ્યું છે. કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી દરેક કલ્યાણકારી યોજનાના મૂળમાં

> **"આપણું બંધારણ સમયાંતરે સીમાંકન (Delimitation) કરવાની જોગવાઈ આપે છે, અને સીમાંકનની આ જોગવાઈઓ દ્વારા જ અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિ માટે અનામત બેઠકોની સંખ્યામાં વધારો થાય છે. જેઓ સીમાંકનનો વિરોધ કરી રહ્યા છે, તેઓ વાસ્તવમાં અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિ માટેની બેઠકોની સંખ્યામાં થનારા વધારાનો વિરોધ કરી રહ્યા છે."**
>
> **- અમિત શાહ, કેન્દ્રીય ગૃહ મંત્રી**

મહિલાઓના જીવનને સરળ બનાવવાનો, રોજગાર અને સ્વ-રોજગારના નવા માર્ગો બનાવવાનો અને મહિલા સશક્તિકરણને પ્રોત્સાહન આપવાનો ઉદ્દેશ્ય રહેલો છે. 'બેટી બચાવો, બેટી પઢાવો' અભિયાન દીકરીઓના જન્મ, શિક્ષણ અને સુરક્ષાને સક્રિયપણે પ્રોત્સાહન આપી રહ્યું છે. 'સુકન્યા સમૃદ્ધિ યોજના' દીકરીઓના ઉજ્જવળ ભવિષ્ય માટે સુરક્ષિત બચતનો માર્ગ પ્રદાન કરે છે. 'પ્રધાનમંત્રી ઉજ્જવલા યોજના' રસોડાને ધુમાડાના જોખમોથી મુક્ત કરીને મહિલાઓના સ્વાસ્થ્યનું રક્ષણ કરે છે. 'પ્રધાનમંત્રી મુદ્રા યોજના' મહિલાઓને આર્થિક આત્મનિર્ભરતા પ્રાપ્ત કરવા માટે સશક્ત બનાવી રહી છે. 'મિશન શક્તિ' હેઠળ મહિલાઓની સુરક્ષા અને સશક્તિકરણ નવા આયામો પ્રાપ્ત કરી રહ્યા છે. વધુમાં, 'વિકસિત ભારત – રોજગાર અને આજીવિકા મિશન (ગ્રામીણ)' માં ખાસ કરીને મહિલાઓ માટે તૈયાર કરવામાં આવેલી અનેક જોગવાઈઓનો સમાવેશ થાય છે. વળી, ઐતિહાસિક રીતે મહિલાઓના નામે મિલકત નોંધણી કરવાની કોઈ સ્થાપિત પરંપરા નહોતી.

જોકે, 'પીએમ આવાસ યોજના' ની શરૂઆત સાથે, એક વિશિષ્ટ આદેશ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો જે સુનિશ્ચિત કરે છે કે આ આવાસ એકમોની માલિકી મહિલાઓ પાસે રહેશે. 'આયુષ્માન ભારત યોજના' દ્વારા મહિલાઓના સ્વાસ્થ્ય અંગેની ચિંતાઓનું પણ અસરકારક રીતે નિરાકરણ કરવામાં આવ્યું છે. લાખો મહિલાઓને હવે 5 લાખ સુધીની મફત તબીબી સારવારની સુવિધા મળી રહી છે. સગર્ભા મહિલાઓ માટે 'માતૃ વંદના યોજના' હાલમાં કાર્યરત છે, જે હેઠળ તેમના બેંક ખાતામાં સીધા નાણાં જમા કરવામાં આવે છે; આ સુનિશ્ચિત કરે છે કે ગર્ભાવસ્થાના નવ મહિનાના સમયગાળા દરમિયાન, તેઓ યોગ્ય પોષણ મેળવી શકે, જેનાથી સગર્ભા માતા અને અજન્મા બાળક બંને સ્વસ્થ રહે.

આજે, ભારત મહિલા નેતૃત્વ હેઠળ વિકાસ તરફ ઝડપથી આગળ વધી રહ્યું છે. છેલ્લા એક દાયકાથી વધુ સમયમાં, મહિલાઓ દ્વારા સામનો કરવામાં આવતા અવરોધોને દૂર કરવા માટે એક મજબૂત પાયો નાખવામાં આવ્યો છે. ભારતે શાળા શિક્ષણમાં લિંગ સમાનતા પ્રાપ્ત કરી છે; ઉચ્ચ શિક્ષણમાં પણ, પ્રમાણની દ્રષ્ટિએ છોકરીઓની સંખ્યા છોકરાઓ કરતા વધારે છે.

આત્મનિર્ભરતા અને સશક્તિકરણ

રાષ્ટ્રના એવા ભવિષ્યના નિર્માણ માટે દરેક શક્ય પ્રયાસો કરવામાં આવી રહ્યા છે જ્યાં સશક્ત મહિલાઓ, આત્મનિર્ભર બનવાની સાથે પ્રગતિને વેગ આપે, નીતિઓને આકાર આપે અને પેઢીઓને પ્રેરણા આપે.

પીએમ મુદ્રા યોજના

31 માર્ચ, 2026 સુધીમાં 57.79 કરોડથી વધુ લાભાર્થીઓને

40.07

રૂપિયા 40.07 લાખ કરોડની લોન આપવામાં આવી હતી.

31 માર્ચ, 2026 સુધીમાં રૂપિયા

16.33

લાખ કરોડની લોન મહિલાઓને વિતરિત કરવામાં આવી છે.

67%

લોન મહિલા સાહસિકોને મંજૂર કરવામાં આવી હતી.

બેટી બચાવો, બેટી પઢાવો

19,500 થી વધુ ગામોને 'સંપૂર્ણ સુકન્યા ગ્રામ' જાહેર કરવામાં આવ્યા છે.

- દીકરીઓના જન્મ દરમાં નોંધપાત્ર સુધારો થયો છે, સાથે જ તેમના શિક્ષણ અને આરોગ્યના ધોરણોમાં પણ પ્રગતિ થઈ છે.
- બેટી બચાવો, બેટી પઢાવો: 10 વર્ષથી વધુ ઉંમરની છોકરીઓના શિક્ષણમાં 15%નો વધારો અને આશરે 95% સંસ્થાકીય પ્રસૂતિ (હોસ્પિટલમાં પ્રસૂતિ).
- સુકન્યા સમૃદ્ધિ યોજના (Sukanya Samriddhi Yojana): 4.61 કરોડ ખાતાઓમાં (28 ફેબ્રુઆરી, 2026 સુધીમાં) 8.2% વાર્ષિક વ્યાજ સાથે રૂપિયા 3.40+ લાખ કરોડ જમા કરવામાં આવ્યા છે.

સ્ટાર્ટઅપ્સ

₹3100

છેલ્લાં 6 વર્ષોમાં સરકાર દ્વારા 'નારી શક્તિ' ના નેતૃત્વવાળા સ્ટાર્ટઅપ્સમાં રૂપિયા 3100+ કરોડનું રોકાણ કરવામાં આવ્યું છે.

- 1.02 લાખ સ્ટાર્ટઅપ્સ (કુલ સ્ટાર્ટઅપ્સના આશરે 48%)માં ઓછામાં ઓછા એક મહિલા ડાયરેક્ટર અથવા પાર્ટનર છે.

31 જાન્યુઆરી, 2026 સુધીમાં

2.12 લાખ

સ્ટાર્ટઅપ્સને માન્યતા આપવામાં આવી છે.

આ પહેલ હેઠળ આશરે

75%

લોન મહિલા સાહસિકોને મંજૂર કરવામાં આવી હતી.

સ્ટેન્ડ-અપ ઈન્ડિયા

- ડિસેમ્બર 2025 સુધીમાં 2.05 લાખ લોન ખાતાઓ દ્વારા મહિલા લાભાર્થીઓને રૂપિયા 48,000+ કરોડ મળ્યા છે; એકંદરે, આ યોજના હેઠળ 2.75 લાખ ખાતાઓ દ્વારા રૂપિયા 62,790 કરોડનું વિતરણ કરવામાં આવ્યું છે.
- મહિલા સાહસિકોને રૂપિયા 10 લાખથી રૂપિયા 1 કરોડ સુધીની લોન આપવામાં આવે છે.

સાહસિકતામાં વધતી ભાગીદારી

28 ફેબ્રુઆરી, 2026 સુધીમાં **7.83** કરોડ નોંધાયેલા MSMEs માં 3.07 કરોડ મહિલા નેતૃત્વવાળા MSMEs નો સમાવેશ થાય છે.

- 2 લાખથી વધુ મહિલા નેતૃત્વવાળા MSEs એ GeM (ગવર્નમેન્ટ ઈ-માર્કેટપ્લેસ) દ્વારા રૂપિયા 80,000 કરોડથી વધુના ઓર્ડર મેળવ્યા છે.
- સ્વ-સહાય જૂથો (SHGs) મહિલાઓને સાહસિક બનવા માટે સશક્ત બનાવે છે અને સાથે જ તેમની આવકમાં પણ વધારો કરે છે.

લખપતિ દીદી યોજના

સ્વ-સહાય જૂથો માટે ધિરાણની સુવિધા પૂરી પાડવા માટે
51,852 બેંક સખીઓ' ને તૈનાત કરવામાં આવી છે.

- સરકારે માર્ચ 2027ની મૂળ સમયમર્યાદાના એક વર્ષ કરતા પણ વધુ સમય પહેલા 3 કરોડ લખપતિ દીદીઓનું ઐતિહાસિક સીમાચિહ્ન પાર કરી લીધું છે.
- મહિલાઓ હવે આર્થિક વિકાસમાં મજબૂત ભાગીદાર છે, અને આ યોજના મહિલાઓની આર્થિક ભાગીદારીને વેગ આપતું એક નવું બળ રજૂ કરે છે.
- સ્વ-સહાય જૂથો દ્વારા, આત્મનિર્ભરતાને પ્રોત્સાહન આપવા માટે મહિલાઓની આવકમાં વધારો કરવામાં આવી રહ્યો છે.
- ભારતમાં અંદાજે 1.2 કરોડ સ્વ-સહાય જૂથો છે, જેમાંથી 88 ટકા વિશિષ્ટ રીતે માત્ર મહિલાઓના જૂથો છે.
- ડિસેમ્બર 2025 સુધીમાં, DAY-NRLM હેઠળ 90.91 લાખ SHGs માં 10.05 કરોડથી વધુ મહિલાઓની નોંધણી કરવામાં આવી છે.
- આ સ્વ-સહાય જૂથોને કુલ રૂપિયા 11.86 લાખ કરોડની લોન વિતરિત કરવામાં આવી છે.
- મહિલા સ્વ-સહાય જૂથો માટે ઉપલબ્ધ કોલેટરલ-ફ્રી (તારણ વગરની) લોનની મર્યાદા રૂપિયા 10 લાખથી વધારીને રૂપિયા 20 લાખ કરવામાં આવી છે.
- હવે માર્ચ 2029 સુધીમાં 6 કરોડ લખપતિ દીદીઓ બનાવવાનું નવું અને મહત્વાકાંક્ષી લક્ષ્ય નક્કી કરવામાં આવ્યું છે, જેનાથી આ પહેલના વ્યાપ અને આકાંક્ષા બંને બમણા થયા છે.

પીએમ ઉજ્જવલા

આશરે 11 કરોડ ઉજ્જવલા કનેક્શન દ્વારા દૈનિક સંઘર્ષો અને ધુમાડાથી ભરેલા રસોડાની મુશ્કેલીઓમાંથી મુક્તિ મળી છે.

- આ પહેલે મહિલાઓના સારા સ્વાસ્થ્યની ખાતરી કરીને અને તેમને દરરોજ આશરે 3 કલાકનો વધારાનો સમય આપીને તેમનું જીવન સરળ બનાવ્યું છે. ધુમાડાથી ભરેલા રસોડા હવે ભૂતકાળ બની ગયા છે.

પીએમ આવાસ

9 એપ્રિલ, 2026 સુધીમાં પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજના-ગ્રામીણ હેઠળ 3 કરોડ ઘરોનું સફળતાપૂર્વક નિર્માણ કરવામાં આવ્યું છે.

- પીએમ આવાસ યોજના (ગ્રામીણ) હેઠળ, 72 ટકા ઘરો મહિલાઓની એકલ અથવા સંયુક્ત માલિકી હેઠળ છે, જે તેમને સુરક્ષિત આવાસની સાથે આર્થિક અને સામાજિક સશક્તિકરણ માટે મજબૂત પાયો પૂરો પાડે છે.
- ઘરની માલિકીમાં મહિલાઓની મજબૂત ભાગીદારી જોવા મળી છે.
- પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજના (શહેરી) હેઠળ, 2 માર્ચ, 2026 સુધીમાં સોંપવામાં આવેલા 97.3 લાખ ઘરોમાંથી, 96 લાખ ઘરો મહિલાઓના નામે નોંધાયેલા છે અથવા પરિવારના પુરૂષ સભ્ય સાથે સંયુક્ત માલિકી હેઠળ છે.

જન ધન: આર્થિક આત્મનિર્ભરતા

1 એપ્રિલ, 2026 સુધીમાં 57.99 કરોડ જન ધન ખાતાઓ ખોલવામાં આવ્યા છે.

આ આર્થિક સશક્તિકરણ અંતર્ગત 56% બેંક ખાતાઓ મહિલાઓને જોડે છે.

બેંકિંગ ક્ષેત્રમાં મહિલાઓ હવે અગ્રણી ભૂમિકામાં ઉભરી આવી છે. 32.33 કરોડથી વધુ બેંક ખાતાઓ મહિલાઓને ઔપચારિક બેંકિંગ ક્ષેત્ર સાથે જોડી રહ્યા છે.

- બેંકિંગની શક્તિ હવે સીધી મહિલાઓના હાથમાં છે.
- યુએન (UN)એ પણ સ્વીકાર્યું છે કે આ ભારતીય મોડેલ વિશ્વ માટે પ્રેરણા સમાન છે; તે મહિલાઓ અને છોકરીઓના આર્થિક સશક્તિકરણ માટે નવો માર્ગ મોકળો કરે છે.

સ્વચ્છ ભારત મિશન

12 કરોડથી વધુ શૌચાલયોનું નિર્માણ કરવામાં આવ્યું છે, જે મહિલાઓની સુરક્ષા, સ્વચ્છતા અને ગરિમા સુનિશ્ચિત કરે છે.

- આ અભિયાને ગરિમા અને સન્માનની એક નવી શરૂઆત કરી છે. ખુલ્લામાં શૌચ કરવાની મજબૂરી હવે ભૂતકાળ બની ગઈ છે.

સ્વસ્થ મહિલા: સુરક્ષાનો પાયો

કોઈપણ સમાજના સર્વાંગી કલ્યાણ અને રાષ્ટ્રની સમૃદ્ધિ માટે માતૃત્વનું સ્વાસ્થ્ય અત્યંત મહત્વનું છે. જ્યારે મહિલાઓ સ્વસ્થ હોય છે, ત્યારે તેની સીધી અને સકારાત્મક અસર તેમના પરિવારો અને સમુદાયોના શારીરિક, માનસિક, સામાજિક અને આર્થિક વિકાસ પર પડે છે. આ ઉદ્દેશ્ય સાથે, 'નૂતન ભારત' સ્વસ્થ માતૃત્વને પ્રોત્સાહન આપીને એક સ્વસ્થ રાષ્ટ્રનું નિર્માણ કરી રહ્યું છે.

પોષણ

- 9થી 23 એપ્રિલ, 2026 દરમિયાન 'પોષણ પખવાડિયા' ની 8મી આવૃત્તિનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.
- પોષણ પખવાડિયા 2026ની થીમ: "જીવનના પ્રથમ છ વર્ષમાં મગજના વિકાસને મહત્તમ બનાવવો."
- પોષણના પરિણામોમાં સુધારો લાવવા માટે 'પોષણ 2.0' (Poshan 2.0) શરૂ કરવામાં આવ્યું છે.
- છેલ્લા 4 વર્ષમાં આ પહેલ માટે રૂપિયા 11,000 કરોડથી વધુની ફાળવણી કરવામાં આવી છે.
- પોષણ અભિયાન: હાલમાં આ અભિયાનમાં 10.09 કરોડ લાભાર્થીઓ છે. કાર્યક્રમનું રિયલ-ટાઈમ મોનિટરિંગ સુનિશ્ચિત કરવા માટે 'પોષણ ટ્રેકર' લોન્ચ કરવામાં આવ્યું છે. 100% ફોર્ટિફાઈડ ચોખાનું વિતરણ પણ શરૂ કરી દેવામાં આવ્યું છે.

પીએમ માતૃ વંદના યોજના

4.78 કરોડ લાભાર્થીઓની નોંધણી થઈ છે.

4.26 કરોડ લાભાર્થીઓએ આ યોજનાનો લાભ મેળવ્યો છે.

₹ 20,073 કરોડ વિતરિત કરવામાં આવ્યા, આ યોજના હેઠળ લાભાર્થીઓને

- પ્રથમ જીવિત બાળકના જન્મ પર લાભાર્થીને બે હપ્તામાં રૂપિયા 5,000ની રકમ આપવામાં આવે છે.
- જો બીજું બાળક દીકરી હોય, તો લાભાર્થીને રૂપિયા 6,000ની એકમ રકમ આપવામાં આવે છે.

સેનિટરી પેડ્સ

15 હજારથી વધુ PMBJP (જન ઔષધિ) કેન્દ્રો રૂપિયા 1માં સેનિટરી પેડ્સનું વેચાણ કરી રહ્યા છે.

- 31 જાન્યુઆરી, 2025 સુધીમાં રૂપિયા 72 કરોડના સેનિટરી પેડ્સનું વેચાણ કરવામાં આવ્યું છે.

ગર્ભપાતની સમય મર્યાદા

હિંસાનો શિકાર બનેલી મહિલાઓને રાહત આપવાના ઉદ્દેશ્ય સાથે, સરકારે તાજેતરમાં 'મેડિકલ ટર્મિનેશન ઓફ પ્રેગ્નન્સી એક્ટ'ને મંજૂરી આપી છે, જેમાં ગર્ભપાતની સમય મર્યાદા 20 અઠવાડિયાથી વધારીને 24 અઠવાડિયાં કરાઈ છે.

1976માં દેશની વસ્તી 54.79 કરોડ હતી; આજે તે 140 કરોડ છે. સરકારની એ ફરજ છે કે જેમ ગૃહમાં સભ્યોની સંખ્યા વધે, તેમ ગૃહના કામકાજના દિવસોની સંખ્યામાં પણ તેટલો જ વધારો કરવામાં આવે.

વિજ્ઞાન, ટેકનોલોજી, એન્જિનિયરિંગ અને ગણિત (STEM) શિક્ષણમાં મહિલાઓની ભાગીદારી ઝડપથી વધી રહી છે. કેન્દ્રીય બજેટ 2026-27માં દરેક જિલ્લામાં મહિલા હોસ્ટેલ સ્થાપવાની જોગવાઈનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. છોકરીઓ જ્ઞાન અર્થતંત્રમાં નેતૃત્વની ભૂમિકા માટે પોતાને તૈયાર કરી રહી છે. કાર્યબળમાં મહિલાઓની ભાગીદારી વધી રહી છે. આજે જ્યારે કોઈ ગ્રામીણ મહિલા ખેતરોમાં ડ્રોન ઉડાવે છે, ત્યારે તે માત્ર પાક પર છંટકાવ નથી કરતી; તે હકીકતમાં ટેકનોલોજી દ્વારા ગ્રામીણ અર્થતંત્રનું સ્વરૂપ બદલી રહી છે. જ્યારે કોઈ મહિલા પોતાની સાહસિક વૃત્તિના જોરે 'લખપતિ દીદી' બને છે, ત્યારે તે તેના સમુદાયની અસંખ્ય અન્ય મહિલાઓ માટે પ્રેરણા સ્ત્રોત બને છે. શિક્ષણ, કૌશલ્ય વિકાસ, સાહસિકતા અને માળખાગત સુધારાઓએ આ સકારાત્મક ફેરફારો લાવવામાં મહત્વની ભૂમિકા ભજવી છે. 'સ્કિલ ઈન્ડિયા મિશન' બિન-પરંપરાગત ક્ષેત્રોમાં મહિલાઓને કૌશલ્ય સાથે સશક્ત બનાવી રહ્યું છે. મહિલાઓ પણ વધુને વધુ નોકરીદાતાની ભૂમિકામાં ડગ માંડી રહી છે. દેશમાં માન્યતા પ્રાપ્ત સ્ટાર્ટઅપ્સમાં અડધાથી વધુમાં ઓછામાં ઓછી એક મહિલા ડિરેક્ટર છે. હાલમાં, જીએમ (GeM - ગવર્નમેન્ટ ઈ-માર્કેટપ્લેસ) પોર્ટલ પર 2,00,000થી વધુ મહિલા માલિકીના MSMEs સક્રિય છે. સ્વ-સહાય જૂથો અને ગ્રામીણ મહિલાઓ દ્વારા બનાવવામાં આવેલી પ્રોડક્ટ્સને બજારમાં વધુ સારી પહોંચ પૂરી પાડવાના ઉદ્દેશ્ય સાથે, કેન્દ્રીય બજેટ 2026-

પ્રસૂતિ પૂર્વેની સંભાળ – સુરક્ષિત માતૃત્વ તરફનું પ્રથમ ડગલું

- કેન્દ્ર સરકારે સગર્ભા સ્ત્રીઓને મફત, વિશ્વસનીય, વ્યાપક અને ગુણવત્તાયુક્ત પ્રસૂતિ પૂર્વેની સંભાળ પૂરી પાડવા માટે 2016માં 'પ્રધાનમંત્રી સુરક્ષિત માતૃત્વ અભિયાન' (PMSMA) શરૂ કર્યું હતું.
- જૂન 2025 સુધીમાં 7 કરોડથી વધુ મહિલાઓએ આ પહેલનો લાભ લીધો છે.
- પ્રધાનમંત્રી સુરક્ષિત માતૃત્વ અભિયાન હેઠળની સેવાઓ હાલમાં 22,000થી વધુ આરોગ્ય કેન્દ્રો પર પૂરી પાડવામાં આવી રહી છે.

જલ જીવન મિશન

3 માર્ચ, 2026 સુધીમાં

15.84

કરોડ (81.71%) ઘરોમાં હવે નળ દ્વારા પાણીનો પુરવઠો પહોંચી રહ્યો છે.

- વિશ્વ આરોગ્ય સંસ્થા (WHO)ના અભ્યાસ મુજબ, દરેક ગ્રામીણ પરિવારને નળનું પાણી પૂરું પાડવાથી પાણી એકત્ર કરવા પાછળ ખર્ચાતા સમયમાં નોંધપાત્ર બચત (દરરોજ 5.5 કરોડ કલાક) થશે. આ કાર્યનો ત્રણ-ચતુર્થાંશ ભાગ મહિલાઓ દ્વારા કરવામાં આવતો હોવાથી તેમને મોટો ફાયદો થશે.
- એસબીઆઈ (SBI)ના અભ્યાસ મુજબ, બહારના સ્ત્રોતોમાંથી પાણી લાવતા પરિવારોની સંખ્યામાં 8.3 ટકાનો ઘટાડો થયો છે.
- આશરે 9 કરોડ મહિલાઓને હવે પાણી ભરવા જવાની જરૂર નથી. કૃષિ અને સંલગ્ન પ્રવૃત્તિઓમાં મહિલાઓની ભાગીદારીમાં 7.4 ટકાનો વધારો થયો છે.

જન્મ સમયે જાતિ પ્રમાણ

(દર 1,000 છોકરીઓ દીઠ)

2014-15	2024-25
918	929

રસીકરણ: માતાઓ અને નવજાત શિશુઓનું રક્ષણ

- મિશન ઈન્દ્રધનુષ 2014માં શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું.
- આ મિશનનો ઉદ્દેશ્ય સગર્ભા સ્ત્રીઓ સહિત તમામ માટે સાર્વત્રિક રસીકરણ કવચ સુનિશ્ચિત કરવાનો છે.

HPV રસીકરણ અભિયાન 28 ફેબ્રુઆરી, 2026ના રોજ અજમેર, રાજસ્થાનથી દેશવ્યાપી નિ:શુલ્ક HPV રસીકરણ અભિયાન શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું, જેમાં 14 વર્ષની 1.15 કરોડ છોકરીઓને લક્ષ્યાંકિત કરવામાં આવી હતી.

- આ અભિયાનનો હેતુ સર્વાઈકલ કેન્સર (ગર્ભાશયના મુખનું કેન્સર) અટકાવવાનો છે, જે દેશમાં મહિલાઓમાં જોવા મળતું બીજું સૌથી સામાન્ય કેન્સર છે.

27માં 'SHE-Mart' પહેલ રજૂ કરવામાં આવી હતી. આ પહેલ હેઠળ દરેક જિલ્લામાં સમુદાય દ્વારા સંચાલિત રિટેલ આઉટલેટ્સ સ્થાપવામાં આવશે. ગયા વર્ષે અમલમાં આવેલા લેબર કોડ્સમાં મહિલા કામદારો માટે વધુ સર્વસમાવેશક, સુરક્ષિત અને સશક્તિકરણ કાર્ય વાતાવરણ સુનિશ્ચિત કરવા માટે રચાયેલ જોગવાઈઓનો સમાવેશ થાય છે.

સામાજિક ન્યાય અને સુરક્ષિત વાતાવરણ

જ્યારે મહિલાઓ સુરક્ષિત અને સમૃદ્ધ હોય છે, ત્યારે વિશ્વ પણ સમૃદ્ધ બને છે. તેમનું આર્થિક સશક્તિકરણ વિકાસને વેગ આપે છે, અને શિક્ષણ સુધીની તેમની પહોંચ વૈશ્વિક પ્રગતિને પ્રેરણા આપે છે. તેમનું નેતૃત્વ સર્વસમાવેશકતાને પ્રોત્સાહન આપે છે, અને તેમના વિચારો સકારાત્મક પરિવર્તન લાવે છે. મહિલાઓને સશક્ત બનાવવાનો સૌથી અસરકારક અભિગમ મહિલા નેતૃત્વ હેઠળનો વિકાસ મોડેલ છે. ભારતે આ દિશામાં નિર્ણાયક પગલાં લીધાં છે. ભારતના રાષ્ટ્રપતિ દ્રૌપદી મુર્મુ પોતે એક પ્રેરણાદાયી ઉદાહરણ છે. તેઓ નમ્ર આદિવાસી પૃષ્ઠભૂમિમાંથી આવે છે, છતાં તેઓ હવે વિશ્વની સૌથી મોટી લોકશાહીનું નેતૃત્વ કરે છે. તેઓ વિશ્વના બીજા ક્રમના સૌથી મોટા સંરક્ષણ દળના સર્વોચ્ચ કમાન્ડર તરીકે સેવા આપે છે. મહિલાઓને સુરક્ષિત વાતાવરણ પૂરું પાડવા અને રાષ્ટ્રના વિકાસમાં તેમની સમાન ભાગીદારી સુનિશ્ચિત કરવાના વિશિષ્ટ ઉદ્દેશ્ય સાથે રાષ્ટ્રીય સ્તરે મહિલા સુરક્ષા સંબંધિત અનેક પહેલો હાથ ધરવામાં આવી છે. આજે દેશની પ્રાથમિકતા મહિલાઓના જીવનમાં સુધારો લાવવાની અને ભારતની વિકાસ યાત્રામાં તેમની સંપૂર્ણ ભાગીદારી સુનિશ્ચિત કરવાની છે. દીકરા-દીકરીને સમાન ગણીને કેન્દ્ર સરકાર અત્યારે દીકરીઓ માટે લગ્નની કાયદેસરની વય વધારીને 21 વર્ષ કરવાનું વિચારી રહી છે. આજે દેશમાં મહિલાઓને નિશાન

નેતૃત્વ અને સન્માન

જ્યારે બે મહિલા અધિકારીઓ, કર્નલ સોફિયા કુરેશી અને વિંગ કમાન્ડર વ્યોમિકા સિંહે 'ઓપરેશન સિંદૂર' વિશે રાષ્ટ્રને સંબોધન કર્યું, ત્યારે તે માત્ર મિશનની માહિતી નહોતી; તે બદલાતા ભારતની ભાવનાને પ્રતિબિંબિત કરતી ક્ષણ હતી. આ ક્ષણે સમગ્ર દેશને પ્રેરણા આપી અને 'નારી શક્તિ'ના વધતા પ્રભાવને સ્પષ્ટપણે પ્રદર્શિત કર્યો.

સશસ્ત્ર દળો - સૈનિક શાળાઓમાં હવે દીકરીઓને પ્રવેશ

- 2022થી નેશનલ ડિફેન્સ એકેડેમી (NDA) માં મહિલા કેડેટ્સનો સમાવેશ શરૂ કરવામાં આવ્યો છે.
- મહિલાઓ હવે ભારતીય સેના (Army), નૌકાદળ (Navy) અને વાયુસેના (Air Force)માં કાયમી કમિશન (Permanent Commission) માટે પાત્ર છે.

ભારતીય સેનામાં મહિલાઓ

2026	11,000
2014	3,000

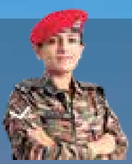

ભારતીય સેના 'નારી શક્તિ' થી વધુ મજબૂત બની રહી છે.

- છેલ્લા 10 વર્ષોમાં ભારતીય સેનામાં મહિલા અધિકારીઓની સંખ્યામાં ચાર ગણો વધારો થયો છે.
- મહિલા અધિકારીઓ હવે લેફ્ટનન્ટ જનરલ, ફાઈટર પાઈલટ અને યુનિટ કમાન્ડર જેવા મુખ્ય નેતૃત્વના હોદ્દા પર સેવા આપી રહી છે.
- 12 વિભાગો અને સેવાઓમાં મહિલાઓને કાયમી કમિશન (Permanent Commission) આપવામાં આવી રહ્યું છે.
- નેશનલ ડિફેન્સ એકેડેમી (NDA)માં મહિલાઓના સમાવેશમાં નોંધપાત્ર પ્રગતિ થઈ છે, જેમાં મે 2025માં 17 મહિલા કેડેટ્સ અને નવેમ્બર 2025માં 15 મહિલા કેડેટ્સ સ્નાતક (ગ્રેજ્યુએટ) થયા છે.
- પ્રથમ વખત, 75મા ગણતંત્ર દિવસના અવસરે, ત્રણેય સેવાઓના જવાનોની બનેલી સંપૂર્ણ મહિલા ટુકડીએ 'કર્તવ્ય પથ' પર કૂચ કરી હતી. વધુમાં, ભારત વિશ્વનો એવો પ્રથમ દેશ હોવાનું ગૌરવ ધરાવે છે જેણે શાંતિ રક્ષા મિશન માટે-ખાસ કરીને 2007થી 2016 દરમિયાન લાયબેરિયામાં સંયુક્ત રાષ્ટ્ર મિશન (UNMIL)માં-સંપૂર્ણ મહિલા પોલીસ યુનિટ તૈનાત કર્યું હતું.
- યુએન (UN) જેન્ડર પેરિટી વ્યૂહરચના મુજબ, જેનો ઉદ્દેશ 2028 સુધીમાં લશ્કરી ટુકડીઓમાં 15% અને સ્ટાફ ઓફિસર અથવા ઓબ્ઝર્વરની ભૂમિકામાં 25% મહિલા પ્રતિનિધિત્વ હાંસલ કરવાનો છે, ભારતે સ્ટાફ ઓફિસર અને ઓબ્ઝર્વર કેટેગરીમાં 22% પ્રતિનિધિત્વ અગાઉથી જ પ્રાપ્ત કરી લીધું છે.

154 **થી વધુ ભારતીય મહિલાઓને 2025ના મધ્ય સુધીમાં સંયુક્ત રાષ્ટ્રના છ શાંતિ રક્ષા મિશનમાં તૈનાત કરવામાં આવી હતી.**

મહિલા પાઈલોટ્સ

ભારત	15%
વૈશ્વિક સરેરાશ	5%

આ ક્ષેત્રમાં ભારત આયર્લેન્ડ (9.9%) અને અમેરિકા (5.5%) કરતા પણ આગળ છે.

26 જાન્યુઆરી, 2026ના રોજ, આસિસ્ટન્ટ કમાન્ડન્ટ સિમરન બાલાએ પ્રજાસત્તાક દિવસની પરેડમાં સીઆરપીએફની પુરુષ ટુકડીનું નેતૃત્વ કરીને ઇતિહાસ રચ્યો હતો. પ્રથમ વખત, કોઈ મહિલા અધિકારીએ સીઆરપીએફની પુરુષ ટુકડીનું નેતૃત્વ કર્યું હતું.

વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી

દર વર્ષે વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીના ક્ષેત્રોમાં **12.5** લાખ મહિલાઓ કાર્યબળમાં જોડાઈ રહી છે.

- ઈસરોના મહત્વના મિશન જેવા કે આદિત્ય-એલ1 અને ચંદ્રયાન-3માં મહિલાઓ મુખ્ય ભૂમિકા ભજવી રહી છે.
- ભારતમાં STEM (વિજ્ઞાન, ટેકનોલોજી, એન્જિનિયરિંગ અને ગણિત) ગ્રેજ્યુએટ્સમાં 43 ટકા મહિલાઓ છે – જે વૈશ્વિક સ્તરે સૌથી વધુ ટકાવારીમાંની એક છે.
- આજે, સરકારી અને ખાનગી બંને ક્ષેત્રોમાં STEM સંબંધિત ક્ષેત્રોમાં કાર્યરત કુલ કાર્યબળમાં મહિલાઓનો હિસ્સો અંદાજે 18.6 ટકા છે; આ હિસ્સો સતત વધી રહ્યો છે કારણ કે વધુને વધુ મહિલાઓ સંશોધન, નવીનતા અને ઉચ્ચ ટેકનોલોજીની ભૂમિકાઓમાં આગળ વધી રહી છે.
- ઓલ ઈન્ડિયા સર્વે ઓન હાયર એજ્યુકેશન (AISHE) રિપોર્ટ 2021-22 સૂચવે છે કે વિજ્ઞાન, એન્જિનિયરિંગ અને ટેકનોલોજી વિષયોમાં કુલ પીએચડી નોંધણીમાં હવે મહિલાઓનો હિસ્સો 41% છે.
- સંશોધન અને વિકાસ (આર એન્ડ ડી) આંકડાકીય અહેવાલ-2023 મુજબ, દેશભરમાં આર એન્ડ ડી પ્રવૃત્તિઓમાં STEM પ્રોફેશનલ્સ તરીકે કાર્યરત કુલ કાર્યબળમાં મહિલાઓનો હિસ્સો 18.6% છે.
- ભારતનું આદિત્ય-L1 મિશન એક મહિલા દ્વારા સંચાલિત છે; કાઉન્સિલ ઓફ સાયન્ટિફિક એન્ડ ઈન્ડસ્ટ્રિયલ રિસર્ચ (CSIR) અને તેની છ પ્રયોગશાળાઓનું નેતૃત્વ મહિલાઓ કરી રહી છે.
- સંશોધન અને નવીનતાના ક્ષેત્રમાં, મહિલા સંશોધકો વાર્ષિક 5,000થી વધુ પેટન્ટ ફાઈલ કરી રહી છે–આ આંકડો થોડા સમય પહેલા 100થી પણ ઓછો હતો.

25%
ભારતના સેમિકન્ડક્ટર કાર્યબળમાં મહિલાઓની ભાગીદારી.

"અનેક અભ્યાસોએ દર્શાવ્યું છે કે જ્યારે નિર્ણય લેવાની પ્રક્રિયામાં મહિલાઓની ભાગીદારી વધે છે, ત્યારે તે વ્યવસ્થામાં વધુ સંવેદનશીલતા લાવે છે. આ એક પ્રચંડ શક્તિ છે, જેના પરિણામે, જળ, શિક્ષણ, આરોગ્ય અને પોષણ જેવાં વિવિધ ક્ષેત્રોમાં વધુ સમર્પણ અને સંવેદનશીલતા સાથે અસરકારક કાર્ય થાય છે."

- નરેન્દ્ર મોદી, પ્રધાનમંત્રી

બનાવતા ગુનાઓ સામે કડક કાયદા બનાવવામાં આવ્યા છે; બળાત્કાર જેવા જઘન્ય ગુનાઓ માટે મૃત્યુદંડની જોગવાઈઓ પણ રજૂ કરવામાં આવી છે. આ કાયદાઓનો કડક અમલ સુનિશ્ચિત કરવા માટે દેશભરમાં મોટી સંખ્યામાં ફાસ્ટ ટ્રેક કોર્ટની સ્થાપના કરવામાં આવી રહી છે અને વહીવટી તંત્રને સુવ્યવસ્થિત કરવામાં આવી રહ્યું છે. પોલીસ સ્ટેશનોમાં મહિલા હેલ્પ ડેસ્કની સંખ્યા વધારવાથી લઈને 24 કલાકની હેલ્પલાઈન સ્થાપવા અને સાયબર ક્રાઈમ સામે લડવા માટે પોર્ટલ લોન્ચ કરવા સુધી, આવી અસંખ્ય પહેલો મહિલાઓ માટે સુરક્ષા કવચ તરીકે કામ કરી રહી છે. વર્તમાન કેન્દ્ર સરકાર મહિલાઓ સામેના ગુનાઓ પ્રત્યે 'ઝીરો ટોલરન્સ'ની નીતિ પર કામ કરે છે.

માત્ર કાયદાકીય રક્ષણ પૂરું પાડવા ઉપરાંત, કેન્દ્ર સરકારે મહિલાઓની ગૌરવ અને આત્મસન્માન જાળવી રાખવાના ઉદ્દેશ્ય સાથે અભિયાનો પણ શરૂ કર્યા છે. કેન્દ્ર સરકારની મોટાભાગની યોજનાઓ હેઠળ, સત્તાવાર દસ્તાવેજો અને હક્કો ઘરની મહિલાઓને લાભાર્થી માળખાના કેન્દ્રમાં રાખીને જારી કરવામાં આવે છે. વધુમાં–તાજેતરના સુધારાઓ પહેલા–જમ્મુ અને કાશ્મીરમાં બિન-કાશ્મીરીઓ સાથે લગ્ન કરનાર મહિલાઓ અને તેમના બાળકો અગાઉ તેમની પૂર્વજોની મિલકતના અધિકારોથી વંચિત હતા. જોકે, કલમ 370 અને 35એ નાબૂદ થયા પછી, આ પ્રદેશની મહિલાઓને આખરે તેમના વાજબી હક્કો મળ્યા છે. બિન-નિવાસી ભારતીયો (NRIs) જેઓ મહિલાઓ સાથે લગ્ન કરે છે અને ત્યારબાદ તેમને છોડી દે છે તેવા કિસ્સાઓને સંબોધવા માટે કાયદાઓ પણ મજબૂત કરવામાં આવ્યા છે. સામાજિક સ્તરે, 'ત્રિપલ તલાક' જેવી સામાજિક બદીઓ–જે ઐતિહાસિક રીતે મહિલાઓને શોષણ અને જુલમનો ભોગ બનાવતી હતી–તેને રોકવા માટે કાયદાકીય પગલાં લેવામાં આવ્યા છે. આજે લાખો મુસ્લિમ મહિલાઓને ત્રિપલ તલાકની અમાનવીય પ્રથા સામે રક્ષણ મળ્યું છે. આ કાયદો ઘડાયાના

ઉચ્ચ શિક્ષણ સુધી પહોંચ

મહિલાઓની ઉચ્ચ શિક્ષણ સુધીની પહોંચ વૈશ્વિક પ્રગતિને વેગ આપે છે. તેમનું નેતૃત્વ સર્વસમાવેશકતાને પ્રોત્સાહન આપે છે અને તેમના વિચારો સકારાત્મક પરિવર્તનને પ્રેરણા આપે છે. તેથી, છેલ્લા 12 વર્ષોમાં, સર્વગ્રાહી અભિગમ સાથે અનેક પહેલ કરવામાં આવી છે...

ઉચ્ચ શિક્ષણમાં મહિલાઓનો ગ્રોસ એનરોલમેન્ટ રેશિયો

22.9% 2014-15

30.2% 2022-23

પીએચડી અભ્યાસક્રમોમાં મહિલા સંશોધકો

64,724

2014થી મહિલા સંશોધકોની સંખ્યામાં થયેલો વધારો.

- 2014-15થી 2022-23 દરમિયાન નોંધણીમાં 135.6%નો અસાધારણ વધારો જોવા મળ્યો છે.

AICTE

35,998

35,998: વર્ષ 2024-25માં 'AICTE પ્રગતિ સ્કોલરશિપ યોજના' થી લાભ મેળવનાર છોકરીઓની સંખ્યા.

પીજી (PG) અભ્યાસ માટે રાષ્ટ્રીય શિષ્યવૃત્તિ (National Scholarship)

- આ યોજના કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા વર્ષ 2023-24માં શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- આ યોજનામાં 30% બેઠકો છોકરીઓ માટે અનામત રાખવામાં આવી છે.

મહિલાઓ માટે આશીર્વાદરૂપ!

- પ્રધાનમંત્રી કૌશલ વિકાસ યોજના (PMKVY) હેઠળ અત્યાર સુધીમાં 72 લાખથી વધુ મહિલાઓને તાલીમ આપવામાં આવી છે.

45% **સમગ્ર ભારતમાં તાલીમ પામેલા કુલ ઉમેદવારોમાં મહિલાઓનો હિસ્સો છે.**

વિજ્ઞાન જ્યોતિ યોજના **300** **જિલ્લાઓમાં 80,000થી વધુ પ્રતિભાશાળી છોકરીઓને વિજ્ઞાન જ્યોતિ યોજના હેઠળ સહાય અને પ્રોત્સાહન પ્રાપ્ત થયું છે.**

ગણતરીના વર્ષોમાં જ ટ્રિપલ તલાકની ઘટનાઓમાં 80-82 ટકાનો ઘટાડો જોવા મળ્યો છે. આજે ભારતની મહિલાઓ સ્વતંત્ર છે, આર્થિક રીતે સશક્ત છે, સંકલ્પબદ્ધ છે અને સુરક્ષાની ઊંડી ભાવના ધરાવે છે; તેઓ માત્ર સ્વપ્ન જ નથી જોઈ રહી, પરંતુ તે સ્વપ્નોને સક્રિયપણે વાસ્તવિકતામાં ફેરવી રહી છે. આ પરિવર્તન માટેનું મુખ્ય પ્રેરક બળ પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદીના નેતૃત્વવાળી મક્કમ સરકારના સંયુક્ત પ્રયાસો રહ્યા છે–એવા પ્રયાસો કે જે દાયકાઓથી પ્રચલિત છોકરીઓ અને મહિલાઓને ગૌણ ગણવાની માનસિકતામાં ક્રાંતિકારી ફેરફાર લાવ્યા છે.

આ કેન્દ્ર સરકારના અથાક પ્રયાસોનું પરિણામ છે–જે મહિલા શક્તિને કેન્દ્રીય ભૂમિકામાં મૂકવા માટેના સર્વગ્રાહી અભિગમ દ્વારા સંચાલિત છે–કે આજે કર્તવ્યપથ પર પ્રજાસત્તાક દિવસની પરેડનું નેતૃત્વ કરવાનું હોય, અત્યાધુનિક રાફેલ ફાઈટર જેટ ઉડાવવાનું હોય, મોરચા પર દુશ્મનોનો સામનો કરવાનો હોય, રમતગમત ક્ષેત્રે રાષ્ટ્રનું ગૌરવ વધારવાનું હોય, અથવા દેશની આર્થિક પ્રગતિને સમાન ધોરણે મજબૂત કરવા માટે સ્વ-રોજગારની તકોનો લાભ લેવાનો હોય, મહિલાઓ માત્ર પુરુષોની સાથે ખભેથી ખભા મિલાવીને ઉભી નથી રહી, પરંતુ તેમનાથી ઘણી આગળ વધી રહી છે અને રાષ્ટ્રનું ગૌરવ બની રહી છે. મહિલાઓએ પોતાની અસાધારણ ક્ષમતાઓ દ્વારા નિર્ણાયક રીતે સાબિત કરી દીધું છે કે, જો સમાન તકો આપવામાં આવે તો, તેઓ માત્ર ઘર જ નહીં, પરંતુ એક સમૃદ્ધ અને ગૌરવશાળી રાષ્ટ્રનું નિર્માણ કરવા માટે પણ સક્ષમ છે.

ઈન્ટરનેશનલ મોનેટરી ફંડના એક અહેવાલ મુજબ, કાર્યબળની ભાગીદારીમાં લિંગ સમાનતા પ્રાપ્ત કરવાથી ભારતના જીડીપીમાં 27 ટકાનો

કૃષિ ક્ષેત્રમાં નારી શક્તિ

ભારત જેવા કૃષિપ્રધાન દેશમાં, ગ્રામીણ અર્થતંત્રનો મોટો હિસ્સો મહિલાઓના શ્રમ, કૌશલ્ય અને સમર્પણ પર નિર્ભર છે. મહિલાઓ વાવણી, નિંદામણ, લણણી, પશુપાલન, બીજ સંરક્ષણ અને ફૂડ પ્રોસેસિંગ જેવા અનેક કૃષિ કાર્યોમાં સક્રિય ભૂમિકા ભજવે છે. આથી, ટેકનિકલ તાલીમ દ્વારા મહિલાઓના એક વિશિષ્ટ જૂથને સશક્ત કરવામાં આવી રહ્યું છે અને તેમના માટે આવક નિર્માણની નવી તકો ખુલી રહી છે.

ભરપૂર તકો

- ખેતરમાં પાકનું કામ હોય કે પશુપાલન, આજે ગામડાની છોકરીઓ માટે પુષ્કળ તકો છે.
- નમો ડ્રોન દીદીઓ ગામડાઓમાં ખાતર અને જંતુનાશક છંટકાવની આધુનિક પદ્ધતિઓનો માર્ગ બતાવી રહી છે.
- 70,000 કૃષિ સખીઓ ખેડૂતોને કુદરતી ખેતી પર તાલીમ આપવા માટે તૈયાર છે.

1,094

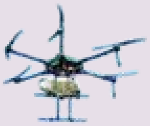

મહિલા સ્વ-સહાય જૂથોને ડ્રોનનું વિતરણ કરવામાં આવ્યું હતું, જેમાં નમો ડ્રોન દીદી પહેલ હેઠળ 500 ડ્રોનનું વિતરણ કરવામાં આવ્યું હતું.

કૃષિ ક્ષેત્રમાં આંકડાકીય સિદ્ધિઓ

11.61 લાખથી વધુ

મહિલા ખેડૂતોને ફેબ્રુઆરી 2026 સુધીમાં 'એગ્રિકલ્ચરલ ટેકનોલોજી મેનેજમેન્ટ એજન્સી' (ATMA) યોજના હેઠળ તાલીમ આપવામાં આવી છે.

28 ફેબ્રુઆરી, 2025 સુધીમાં 'એગ્રિકલ્ચર ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ફંડ' (AIF) હેઠળ 8,190 મહિલા સંચાલિત પ્રોજેક્ટ્સને ટેકો આપવા માટે

2,377 કરોડ રૂપિયા

પૂરા પાડવામાં આવ્યા છે.

એફપીઓ યોજના

- 10,000 એફપીઓ યોજના હેઠળ, દરેક એફપીઓના બોર્ડ ઓફ ડિરેક્ટર્સમાં ઓછામાં ઓછી એક મહિલા સભ્ય હોવી અનિવાર્ય છે.
- 1,175 એફપીઓમાં 100% મહિલા શેરધારકો છે, જ્યારે 1,084 એફપીઓ માં 50%થી 99% મહિલા સભ્યો છે.

₹ 1.01 લાખ કરોડથી **વધુ રકમ પીએમ-કિસાન યોજના હેઠળ તેની શરૂઆતથી અત્યાર સુધીમાં મહિલા લાભાર્થીઓને વિતરિત કરવામાં આવી છે.**

'નમો ડ્રોન દીદી' યોજના હેઠળ મહિલા સ્વ-સહાય જૂથોને કુલ 15,000 ડ્રોન પૂરા પાડવાનું લક્ષ્ય છે.

વધારો થઈ શકે છે. વધુમાં, જો 50 ટકા કુશળ મહિલાઓ કાર્યબળમાં જોડાય, તો વૃદ્ધિ દર 1.5 ટકા વધી શકે છે, જે વાર્ષિક 9 ટકા સુધી પહોંચી શકે છે. આ 'નૂતન ભારત'માં, મહિલાઓને શ્રમ દળમાં એકીકૃત કરવાની અનિવાર્ય જરૂરિયાતને ઓળખીને, કેન્દ્ર સરકાર મહિલાઓને સમાન તકો અને સુરક્ષિત વાતાવરણ પૂરું પાડવામાં આવે તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે નવા સંકલ્પ સાથે સતત નવી પહેલો શરૂ કરી રહી છે. જ્યારે સમર્પણ અને ખંત સંકલ્પ સાથે જોડાય છે, અને સહાનુભૂતિ તથા સર્વસમાવેશકતાની ભાવના તમામ માનવતાને આલિંગે છે, ત્યારે એક નવો યુગ જન્મે છે–એક નવો સૂર્યોદય થાય છે. "સબકા સાથ, સબકા વિકાસ, સબકા વિશ્વાસ, ઔર સબકા પ્રયાસ" - સામૂહિક જોમની આ જ ભાવના છે જે આજે નૂતન ભારત માટેના 'અમૃત કાલ' દરમિયાન ઉછળી રહી છે.

આ જ કારણ છે કે, આજે ભારતના અવકાશ વિજ્ઞાનીઓમાં આશરે ચોથા ભાગની મહિલાઓ છે. ચંદ્રયાન, ગગનયાન અને મંગળ મિશન જેવા ફ્લેગશિપ કાર્યક્રમોની સફળતા પાછળ મહિલા વૈજ્ઞાનિકોની પ્રતિભા અને સખત મહેનત રહેલી છે. નાગરિક ઉડ્ડયન ક્ષેત્રે, ભારત મહિલા પાઈલોટ્સની સૌથી વધુ ટકાવારી ધરાવતા રાષ્ટ્રોમાં સ્થાન ધરાવે છે. તદુપરાંત, મહિલા પાઈલોટ્સ હવે ભારતીય વાયુસેનામાં લડાયક વિમાન ઉડાવી રહી છે. સશસ્ત્ર દળોની તમામ શાખાઓમાં, મહિલા અધિકારીઓને ઓપરેશનલ ભૂમિકાઓ અને લડાયક મોરચે વધુને વધુ તૈનાત કરવામાં આવી રહી છે. છેલ્લા 10 વર્ષોમાં, ભારતીય સશસ્ત્ર દળોમાં મહિલા અધિકારીઓની સંખ્યા લગભગ ચાર ગણી વધી છે, જે 3,000થી વધીને 11,000થી વધુ થઈ છે. આજે, મહિલાઓ ફાઈટર પાઈલોટ્સ, લેફ્ટનન્ટ જનરલ્સ અને યુનિટ કમાન્ડર્સ જેવી મુખ્ય નેતૃત્વની ભૂમિકાઓમાં રાષ્ટ્રની સેવા કરી રહી છે. સૈનિક શાળાઓ

નૂતન ભારત અને
નારી શક્તિનું નેતૃત્વ
કવર સ્ટોરી

રમતગમત જગતમાં શ્રેષ્ઠતા

જ્યારે ભારતની દીકરીઓએ ઇતિહાસમાં પ્રથમ વખત વિમેન્સ વર્લ્ડ કપનું ટાઇટલ જીત્યું, ત્યારે પ્રધાનમંત્રી મોદીએ આ મક્કમ ચેમ્પિયન વિજેતાઓનું મીઠાઈ ખવડાવી સન્માન કરીને આ સિદ્ધિની ઉજવણી કરી હતી. આ બાબત એ વાતની સાક્ષી પૂરે છે કે 'નૂતન ભારત' તમામ ક્ષેત્રોમાં નેતૃત્વ કરવા માટે 'નારી શક્તિ' ને સશક્ત બનાવી રહ્યું છે, અને ભારતની મહિલા એથ્લેટ્સ દેશના રમતગમત ઇતિહાસમાં એક નવો અધ્યાય લખી રહી છે.

ઓલિમ્પિકમાં મહિલા ખેલાડીઓનું પ્રદર્શન

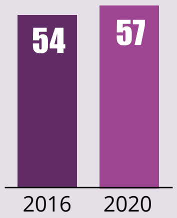

- 2008માં મહિલા સહભાગીઓની સંખ્યા 25 હતી, જે 2012માં ઘટીને 23 થઈ હતી.
- 2024ના પેરિસ ઓલિમ્પિકમાં 47 મહિલાઓએ ભાગ લીધો હતો.

ખેલો ઇન્ડિયા

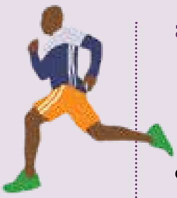

9.5

માત્ર 'ખેલો ઈન્ડિયા – સ્પોર્ટ્સ ફોર વિમેન' યોજના હેઠળ અત્યાર સુધીમાં રૂપિયા 9.5 કરોડ જાહેર કરવામાં આવ્યા છે.

- આ યોજના હેઠળ 21 વિવિધ રમતગમતની વિદ્યાશાખાઓમાં 575 સ્પર્ધાઓનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.
- ફેબ્રુઆરી 2024 સુધીમાં 60,000થી વધુ મહિલા એથ્લેટ્સે આમાં ભાગ લીધો હતો.

ભારતીય ટીમે આઈસીસી વિમેન્સ ક્રિકેટ વર્લ્ડ કપ 2025 જીતીને ઈતિહાસ રચ્યો છે. આ ભવ્ય વિજય ભારતની રમતગમતની સફરમાં એક સુવર્ણ સીમાચિહ્ન સમાન છે.

મહિલા રમતવીરો દ્વારા જીતવામાં આવેલા મેડલ

23

ભારતીય મહિલા ખેલાડીઓએ વૈશ્વિક મંચ પર શાનદાર પ્રદર્શન કરીને દેશનું નામ રોશન કર્યું છે:

- એશિયન પેરા ગેમ્સ 2023: મહિલા ખેલાડીઓએ ઈતિહાસ રચતા કુલ 111 મેડલમાંથી 40 મેડલ જીત્યા હતા.
- પેરિસ 2024 ઓલિમ્પિક અને પેરાલિમ્પિક: * ઓલિમ્પિકમાં ભારતના કુલ 6 મેડલમાંથી 2 મેડલ મહિલાઓએ જીત્યા.

રચાયેલો ઈતિહાસ

- અવની લેખરા: પેરાલિમ્પિક ગેમ્સના ઈતિહાસમાં બે ગોલ્ડ મેડલ જીતનાર પ્રથમ ભારતીય મહિલા બની.
- બ્લાઈન્ડ ક્રિકેટ: વર્ષ 2025માં, ભારતની મહિલા બ્લાઈન્ડ ક્રિકેટ ટીમે પ્રથમ 'વિમેન્સ બ્લાઈન્ડ T20 વર્લ્ડ કપ' જીતીને ઈતિહાસ રચ્યો.
- પી.વી. સિંધુ: બેડમિન્ટન સ્ટાર પી.વી. સિંધુએ ટોક્યો ઓલિમ્પિક 2020માં સતત બીજો ઓલિમ્પિક મેડલ જીતીને ઈતિહાસ રચ્યો હતો.
- મનુ ભાકર: પેરિસ ઓલિમ્પિક 2024માં બે બ્રોન્ઝ મેડલ જીતીને ઈતિહાસ રચનારી ભારતની પ્રથમ મહિલા શૂટર બની.

અને નેશનલ ડિફેન્સ એકેડમી (NDA) ના દરવાજા મહિલાઓ માટે ખુલવાથી પરિવર્તનની લહેર આવી છે, જેનાથી ઘણી યુવતીઓને સંરક્ષણ ક્ષેત્રમાં પ્રવેશવાની તક મળી છે.

... જ્યારે મહિલા સશક્તિકરણ એક પ્રતિજ્ઞા બની ગયું

નારી શક્તિ વંદન અધિનિયમ ભારતના વિકાસમાં મહિલા શક્તિની ભૂમિકાને વ્યાખ્યાયિત કરશે. વર્ષ 2047 સુધીના અમૃત કાલ દરમિયાન 'વિકસિત ભારત'ના નિર્માણમાં તે સીમાચિહ્નરૂપ સાબિત થશે. તે મહિલા સશક્તિકરણને નવી દિશા આપવા માટે સજ્જ છે. તે 'નૂતન ભારત'ના નિર્માણમાં ઐતિહાસિક મહિલા નેતૃત્વને માન્યતા આપશે અને સમગ્ર વિશ્વ માટે પ્રેરણારૂપ સાબિત થશે. આ સાચા અર્થમાં 'માતૃ શક્તિ'–મહિલાઓ– માટે એક શ્રદ્ધાંજલિ છે, જે રાષ્ટ્રની 1.4 અબજની વસ્તીના 50 ટકા હિસ્સો ધરાવે છે. પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદીએ સમગ્ર વૈશ્વિક સમુદાય સમક્ષ "નારીના નેતૃત્વ હેઠળના વિકાસ"ની વિભાવના રજૂ કરી હતી. તેના જી20 પ્રમુખપદ દરમિયાન, ભારતે વિશ્વને બતાવ્યું કે મહિલાઓ–આપણી 'માતૃ શક્તિ' અને દીકરીઓ–માત્ર નીતિઓમાં ભાગ લેવા માટે જ નહીં પરંતુ તે નીતિઓના વાસ્તવિક ઘડતરમાં પોતાનું યોગ્ય સ્થાન મેળવવા માટે પણ સક્ષમ છે. તેનું કારણ એ છે કે વર્તમાન કેન્દ્ર સરકાર માટે મહિલા સશક્તિકરણ એ માત્ર રાજકીય મુદ્દો નથી, પરંતુ એક પવિત્ર પ્રતિજ્ઞા છે. આ પ્રતિબદ્ધતાનું એક મુખ્ય ઉદાહરણ એ સમયનું છે જ્યારે પ્રધાનમંત્રી મોદી ગુજરાતના મુખ્યમંત્રી તરીકે સેવા આપતા હતા; તેમણે ગુજરાત સચિવાલયના કર્મચારીઓની દીકરીઓના શિક્ષણ માટે પોતાનો આખો પગાર દાનમાં આપ્યો હતો. તદુપરાંત, તેમને મળેલા વિવિધ ભેટ-સોગાદો અને સ્મૃતિચિહ્નોની હરાજીમાંથી મળેલી રકમ પણ તેમણે દીકરીઓના શિક્ષણ માટે સમર્પિત કરી હતી. કલ્પના કરો કે

વુમનિયા પહેલ...

મહિલા ઉદ્યોગસાહસિકો માટે સરળ બજાર સુલભતા

- 'વુમનિયા' એ સર્વસમાવેશકતા પર કેન્દ્રિત એક વિશિષ્ટ પહેલ છે. આ પ્લેટફોર્મ પર મહિલા સંચાલિત સૂક્ષ્મ અને લઘુ ઉદ્યોગો (MSEs)ને એન્ટરપ્રાઈઝ વેરિફિકેશન અને જરૂરી દસ્તાવેજો સબમિટ કરવાની ડિજિટલ પ્રક્રિયા દ્વારા જોડવામાં આવે છે.
- તે મહિલા ઉદ્યોગસાહસિકો અને સ્વ-સહાય જૂથો (SHGs)ને GeM (ગવર્નમેન્ટ ઈ-માર્કેટપ્લેસ) પોર્ટલ દ્વારા સીધા જ સરકારી ખરીદદારોને તેમના ઉત્પાદનો વેચવા માટે સક્ષમ બનાવે છે.
- આ પહેલ અંતર્ગત હસ્તકલા, હેન્ડલૂમ, શણ (jute), નાળિયેરના રેસા (coir), અને ઘર તથા ઓફિસ ડેકોર જેવી ચોક્કસ શ્રેણીઓના ઉત્પાદનોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.
- આ પહેલ મહિલા ઉદ્યોગસાહસિકોને બજારમાં વધુ સારી ઓળખ અપાવે છે અને ખરીદદારો તથા વેચાણકર્તાઓ વચ્ચે પારદર્શક સંવાદ સુનિશ્ચિત કરે છે, જેથી વચેટિયાઓ પરની નિર્ભરતા ઘટે છે.
- નાણાકીય વર્ષ 2025-26માં, 2,10,000થી વધુ મહિલા સૂક્ષ્મ-ઉદ્યોગસાહસિકો GeM પોર્ટલ પર નોંધાયા હતા, જેમને કુલ 13.7 લાખ ઓર્ડર પ્રાપ્ત થયા હતા.

1.4 અબજ નાગરિકોના ચૂંટાયેલા નેતા હોવા છતાં–જેઓ સોશિયલ મીડિયા પ્લેટફોર્મ પર વિશાળ ફોલોઈંગ ધરાવે છે–અને પછી એક આખા દિવસ માટે તમારા વ્યક્તિગત સોશિયલ મીડિયા એકાઉન્ટ્સ સાત મહિલાઓને સંપૂર્ણપણે સોંપી દો. તે કેવો અનુભવ હશે? ખરેખર, 2019માં આંતરરાષ્ટ્રીય મહિલા દિવસ પર, પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદીએ તેમનું ટ્વિટર એકાઉન્ટ સાત મહિલાઓને સોંપ્યું હતું. તેમણે 2025માં આ ચેષ્ટાનું પુનરાવર્તન કર્યું, આ વિશેષ પ્રસંગે ફરી એકવાર નારી શક્તિની ભાવનાને પોતાની સોશિયલ મીડિયા હાજરી સોંપી. કથની અને કરણી વચ્ચેના સંપૂર્ણ મેળાપનું આ અદભૂત પ્રદર્શન જ, સારાંશમાં, આ 'નૂતન ભારત' ના હૃદયમાં મહિલાઓને સમાન અધિકારો અને તકો પ્રદાન કરી રહ્યું છે.

નિઃશંકપણે, દેશની મહિલાઓનું સશક્તિકરણ આજે દેશની સર્વોચ્ચ અગ્રતા છે. પરિણામે, ભારતની મહિલાઓના પરાક્રમને હવે દેશભરમાં દરેક વ્યક્તિ દ્વારા સ્વીકારવામાં અને સન્માનવામાં આવી રહ્યું છે. મહિલાઓ માત્ર ભારતની વિસ્તરતી અર્થવ્યવસ્થાની મુખ્ય લાભાર્થી નથી, પરંતુ તેઓ તેના વિકાસને વેગ આપવામાં પણ મહત્વની ભૂમિકા ભજવે છે–અતુલ્ય યોગદાન આપે છે. સ્ટાર્ટઅપ્સની દુનિયાથી લઈને અવકાશ ક્ષેત્ર સુધી, દીકરીઓ દરેક જગ્યાએ પોતાની છાપ છોડી રહી છે. તેઓ રમતગમતના મેદાન પર પ્રભુત્વ જમાવી રહી છે અને સશસ્ત્ર દળોમાં તેજસ્વી રીતે ચમકી રહી છે; આજે ગૌરવ સાથે મહિલાઓ રાષ્ટ્રની વિકાસ યાત્રામાં ખભેથી ખભા મિલાવીને ભાગ લઈ રહી છે. 2047 સુધીમાં ભારતને વિકસિત રાષ્ટ્રમાં પરિવર્તિત કરવા માટે, દેશ ઝડપથી પ્રગતિ કરે અને તેના નાગરિકોની સંપૂર્ણ ક્ષમતાનો ઉપયોગ રાષ્ટ્રીય હિતમાં થાય તે અનિવાર્ય છે. આ હેતુ માટે, એ જરૂરી છે કે આપણે આપણી દીકરીઓને માત્ર મોટા સપના જોવા માટે જ પ્રેરિત ન કરીએ પરંતુ તે સપનાઓને સાકાર કરવામાં દરેક પગલે તેમને ટેકો પણ આપીએ. ભય અને ભેદભાવથી મુક્ત વાતાવરણમાં મહિલાઓ રાષ્ટ્ર નિર્માણમાં પોતાનું સર્વશ્રેષ્ઠ યોગદાન આપી શકે છે.

અમૃત કાલ દરમિયાન, સરકારે એક ઐતિહાસિક પહેલ દ્વારા ફરી એકવાર પોતાની પ્રતિબદ્ધતા દર્શાવી છે: સંસદના નવા ભવનમાં પ્રથમ બિલ નારી શક્તિને શ્રદ્ધાંજલિ તરીકે રજૂ કર્યું–અને વધુમાં, આ કાયદાકીય માપદંડને મૂર્ત વાસ્તવિકતામાં પરિવર્તિત કરવાની પ્રતિજ્ઞા લીધી. ભારતના 'પ્રધાન સેવક'–એક સાચા કર્મયોગી અને સમર્પિત સાધક–નરેન્દ્ર મોદીના નેતૃત્વ હેઠળ, રાષ્ટ્ર લોકશાહીની યાત્રામાં એક નવો અધ્યાય લખવા માટે કટિબદ્ધ છે; કારણ કે ભારતની શાસ્ત્રાજ્ઞા અને ભારતની સંસ્કૃતિનો આ જ સાર છે...

**"यत्र नार्यस्तु पूज्यन्ते रमन्ते तत्र देवता:
यत्रैतास्तु न पूज्यन्ते सर्वास्तत्राफला: क्रिया:"**

મહિલા અનામત

તમારા તમામ પ્રશ્નોના જવાબો

Q **કેન્દ્ર સરકારે 16 એપ્રિલ, 2026ના રોજ લોકસભામાં કયા કયા બિલ રજૂ કર્યાં હતાં?**

A 16 એપ્રિલ, 2026ના રોજ, કેન્દ્ર સરકારે લોકસભામાં ત્રણ મુખ્ય બિલ રજૂ કર્યા હતાઃ

- બંધારણ (131મો સુધારો) બિલ, 2026
- સીમાંકન બિલ, 2026
- કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના કાયદા (સુધારો) બિલ, 2026

Q **કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા આ ત્રણ બિલો શા માટે રજૂ કરવામાં આવ્યા?**

A નારી શક્તિ વંદન અધિનિયમ મુજબ, 2026 પછી થનારી વસ્તી ગણતરી બાદ હાથ ધરવામાં આવનાર સીમાંકનના આધારે મહિલાઓ માટે અનામત સુનિશ્ચિત કરવાની જોગવાઈ છે. જો કેન્દ્ર સરકારે 2026ની વસ્તી ગણતરી અને તેના આધારે થનારા સીમાંકનની રાહ જોઈ હોત, તો દેશની મહિલાઓ 2029ની સામાન્ય ચૂંટણીઓમાં પણ 33 ટકા અનામતનો લાભ મેળવી શકી ન હોત. તેથી, દેશની અડધી વસ્તીને આ લાભો શક્ય તેટલી વહેલી તકે આપવા માટે, આ પ્રક્રિયાને 2026ની વસ્તી ગણતરીના આધારે થનારા સીમાંકનથી અલગ કરવી જરૂરી માનવામાં આવી હતી.

Q **નારી શક્તિ વંદન અધિનિયમની સાથે અત્યારે જ સીમાંકનનો મુદ્દો કેમ લાવવામાં આવ્યો? સરકાર બેઠકોની સંખ્યામાં આટલો મોટો વધારો કરવાનો પ્રસ્તાવ કેમ મૂકી રહી હતી?**

A સીમાંકન એટલે ચૂંટણી મતવિસ્તારની સીમાઓમાં ફેરફાર. નારી શક્તિ વંદન અધિનિયમના અસરકારક અમલીકરણ માટે સીમાંકન આવશ્યક છે. 1976 માં લોકસભામાં બેઠકોની સંખ્યા 550 નક્કી કરવામાં આવી હતી. 1971માં ભારતની વસ્તી અંદાજે 54 કરોડ હતી, જે આજે 140 કરોડ સુધી પહોંચી ગઈ છે. તેથી, લોકસભામાં બેઠકોની સંખ્યા વધારીને 850 કરવી અત્યંત મહત્વપૂર્ણ છે. આનાથી સંસદમાં પૂરતું પ્રતિનિધિત્વ સુનિશ્ચિત થશે.

Q **જો આ ત્રણ બિલો ગૃહ દ્વારા પસાર કરવામાં આવ્યા હોત, તો દેશને શું ફાયદો થયો હોત?**

A જો આ ત્રણ બિલો ગૃહ દ્વારા પસાર કરવામાં આવ્યા હોત, તો રાષ્ટ્રપતિની મંજૂરી બાદ તે કાયદો બની ગયા હોત. પરિણામે, દેશની મહિલાઓ 2029ની લોકસભા ચૂંટણીમાં જ 33 ટકા અનામતનો લાભ મેળવી શકી હોત, જેનાથી તેઓને લાંબા સમયથી જેની રાહ જોવાઈ રહી છે, તે તેમના અધિકારો મહિલાઓને મળી શક્યા હોત.

Q **શું કેન્દ્ર સરકાર સીમાંકન આયોગ અધિનિયમ (ડિલિમિટેશન કમિશન એક્ટ)માં સુધારો કરીને રાજકીય લાભ મેળવવા માંગતી હતી? અમુક રાજ્યોમાં ચૂંટણીઓ ચાલી રહી હતી ત્યારે સરકારે આ બિલ કેમ રજૂ કર્યું? શું આનાથી તમિલનાડુ કે પશ્ચિમ બંગાળ જેવાં રાજ્યોમાં ચાલી રહેલી ચૂંટણીઓ પર કોઈ અસર પડી હોત?**

A કેન્દ્ર સરકારે સીમાંકન આયોગ અધિનિયમમાં કોઈ સુધારો કર્યો નથી, એના બદલે તેણે હાલના કાયદાને તેના મૂળ સ્વરૂપમાં જાળવી રાખ્યો છે. સીમાંકન પંચની ભલામણો સંસદીય મંજૂરી અને રાષ્ટ્રપતિની સંમતિ મળ્યા પછી જ અમલમાં આવી હોત. આ પ્રક્રિયાને હાલમાં ચાલી રહેલી ચૂંટણીઓ, જેમ કે તમિલનાડુ અથવા પશ્ચિમ બંગાળ સાથે કોઈ લેવાદેવા ન હોત, કારણ કે 2029 સુધીની તમામ ચૂંટણીઓ વર્તમાન માળખા અને સીમાઓના આધારે જ યોજવાનું નક્કી થયેલ છે.

Q **લોકસભાની બેઠકોની સંખ્યા વધારીને 850 કરવા પાછળનાં મુખ્ય કારણો અને તર્ક શું હતા?**

A જવાબઃ આ પ્રસ્તાવ વસ્તીના પ્રમાણમાં બેઠકોની સંખ્યા વધારવાના સિદ્ધાંત પર આધારિત હતો. બેઠકોમાં 50 ટકાનો સમાન વધારો એ સુનિશ્ચિત કરત કે તમામ રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોનું પ્રમાણસર પ્રતિનિધિત્વ વર્તમાન સ્થિતિ મુજબ જ જળવાઈ રહે. આ સિદ્ધાંત મુજબ, લોકસભાની બેઠકોની સંખ્યા વર્તમાન 543 થી વધીને અંદાજે 815 થઈ હોત. પરિણામે, લોકસભાની બેઠકોની મહત્તમ મર્યાદા 550 થી વધારીને 850 કરવામાં આવી રહી હતી.

Q **શું નવા સીમાંકન પ્રસ્તાવથી વસ્તી વૃદ્ધિ પર નિયંત્રણ મેળવનારા રાજ્યોને નુકસાન થયું હોત?**

A ના. નવા સીમાંકન પ્રસ્તાવથી વસ્તી વૃદ્ધિને સફળતાપૂર્વક નિયંત્રિત કરનાર રાજ્યોને કોઈ ગેરફાયદો થયો ન હોત. તમામ રાજ્યો માટે બેઠકોમાં પ્રમાણસર વધારો (50%) કરવાની જોગવાઈ હતી; પરિણામે, પ્રતિનિધિત્વની ટકાવારીમાં ઘટાડો થવાને બદલે, દરેક રાજ્યનો હિસ્સો કાં તો સ્થિર રહ્યો હોત અથવા થોડો વધ્યો હોત.

Q **શું નવા સીમાંકન પ્રસ્તાવથી અનુસૂચિત જાતિ (SC) અને અનુસૂચિત જનજાતિ (ST) ના પ્રતિનિધિત્વ અને અધિકારોને નુકસાન થયું હોત?**

A ના. આપણું બંધારણ સમયાંતરે સીમાંકનની જોગવાઈ કરે છે, અને આ પ્રક્રિયા દ્વારા જ સમાજના વિવિધ વર્ગો માટે બેઠકોની પુનઃ ફાળવણી અને વધારો કરવામાં આવે છે. જો આ ત્રણ બિલો પસાર થયા હોત, તો અંદાજે 850 સભ્યોના ગૃહમાં અનામત બેઠકોની સંખ્યા 131થી વધીને આશરે 205 થઈ હોત; આનાથી અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિના પ્રતિનિધિત્વ અને અધિકારોમાં ઘટાડો થવાને બદલે વધારો થયો હોત.

Q **શું નવા સીમાંકન પ્રસ્તાવથી દક્ષિણ ભારતીય અથવા નાના રાજ્યોને નુકસાન થયું હોત?**

A ના. તમામ રાજ્યો માટે બેઠકોની સંખ્યામાં 50 ટકાનો સમાન વધારો થયો હોત. દક્ષિણના રાજ્યોના પ્રતિનિધિત્વમાં કોઈ ઘટાડો થયો ન હોત. નીચેના કોષ્ટકમાં દર્શાવ્યા મુજબ, દક્ષિણના રાજ્યો હાલમાં લોકસભામાં 23.76 ટકા બેઠકો ધરાવે છે, જે વધીને અંદાજે 23.87 ટકા થઈ હોત. ઉદાહરણ તરીકે, તમિલનાડુને ફાળવવામાં આવેલી બેઠકોની સંખ્યા પણ આ જ પ્રમાણમાં વધી હોત, જે સુનિશ્ચિત કરત કે રાજ્યને કોઈ ગેરફાયદો ન થાય.

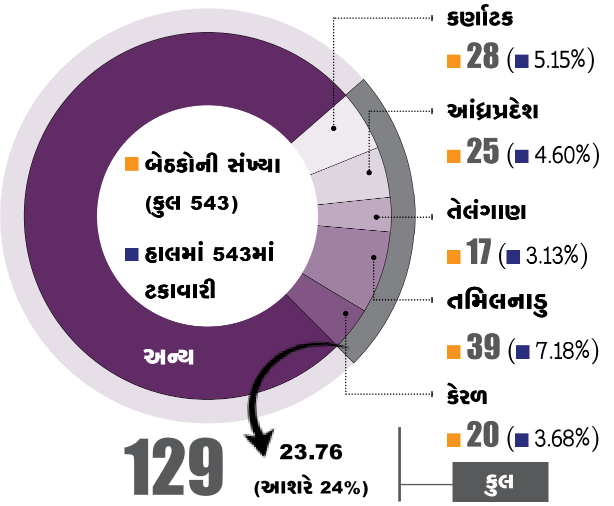

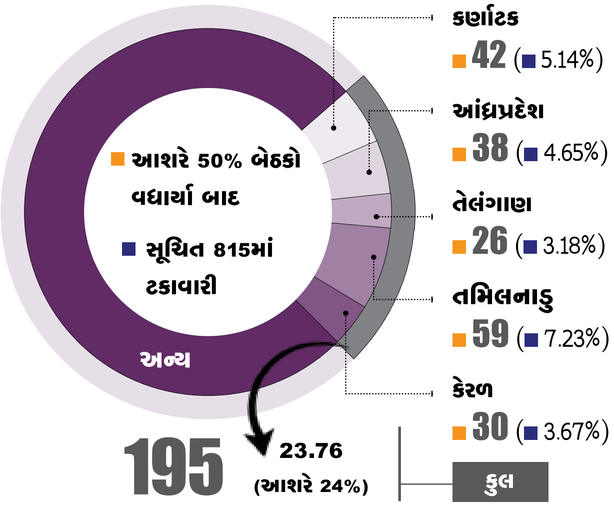

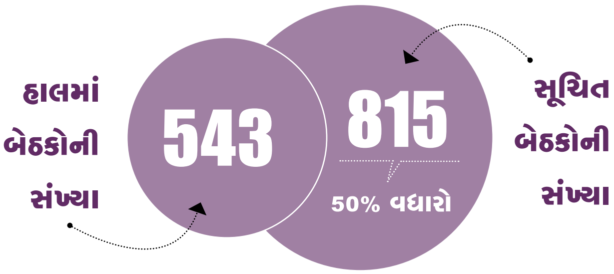

Q વિપક્ષની સતત માગ છતાં, મહિલા અનામતના કાર્યક્ષેત્રમાં મુસ્લિમ મહિલાઓ માટે અલગ ક્વોટા કેમ સામેલ કરવામાં આવ્યો નથી?

A ભારતના બંધારણમાં ધર્મના આધારે અનામતની કોઈ જોગવાઈ નથી. અનામતની નીતિઓ બંધારણમાં જણાવ્યા મુજબ સામાજિક અને આર્થિક પછાતપણાના માપદંડો પર આધારિત છે.

Q સરકારે 2024ની સામાન્ય ચૂંટણીઓમાં જ મહિલા અનામતનો તાત્કાલિક અમલ કરવાને બદલે તેને 2029 સુધી કેમ મુલતવી રાખ્યો? વળી, 2011ની વસ્તી ગણતરીના આધારે તેનો અમલ કેમ ન કરવામાં આવ્યો?

A અનામતના અમલીકરણ માટે સીમાંકન (ડિલિમિટેશન) એ પૂર્વશરત છે. સીમાંકન એ એક વ્યાપક પ્રક્રિયા છે જેમાં લાંબી પરામર્શ પ્રક્રિયાનો સમાવેશ થાય છે. સીમાંકનની કવાયત પૂર્ણ કરવામાં સામાન્ય રીતે અંદાજે બે વર્ષનો સમય લાગે છે. તેથી, મહિલા અનામતના અમલીકરણનો માર્ગ મોકળો કરવા માટે આ ત્રણ બિલો સીમાંકન બિલની સાથે રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા.

Q જો 2024ની સામાન્ય ચૂંટણીઓમાં મહિલા અનામતનો અમલ થવાનો ન હતો, તો 2023માં મહિલા અનામત બિલ કેમ રજૂ કરવામાં આવ્યું?

A વર્ષ 2023માં, પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદીના નેતૃત્વ હેઠળ કેન્દ્ર સરકારે મહિલા અનામત બિલ રજૂ કર્યું હતું. આ બિલ નવા સંસદ ભવનમાં સર્વાનુમતે પસાર કરવામાં આવ્યું હતું અને ત્યારબાદ રાજ્યસભાની મંજૂરી પણ મળી હતી. આ બિલને તમામ પક્ષોનો ટેકો મળ્યો, જેનાથી નારી શક્તિ વંદન બિલ સંસદના અધિનિયમ (કાયદા)માં પરિવર્તિત થયું.

Q શું સરકારે જાતિ ગણતરીને ટાળવા માટે જ આ બંધારણીય સુધારો બિલ રજૂ કર્યું હતું?

A સરકારે ત્રણ મહિના પહેલા જ જાતિ ગણતરી માટે સમયમર્યાદા સાથેની પ્રક્રિયા શરૂ કરી દીધી છે; તેથી તેને મુલતવી રાખવાનો પ્રશ્ન જ ઊભો થતો નથી. વર્તમાન વસ્તી ગણતરીની પદ્ધતિ હેઠળ, પહેલા ઘરોની ગણતરી કરવામાં આવી રહી છે; ત્યારબાદ, વ્યક્તિઓની ગણતરી દરમિયાન જાતિ સંબંધિત માહિતી પણ વ્યાપકપણે નોંધવામાં આવશે.

Q જમ્મુ અને કાશ્મીર, દિલ્હી અને પુડુચેરી જેવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં મહિલા અનામતનો વિસ્તાર કરવા માટે ખાસ 'યુનિયન ટેરિટરીઝ બિલ' કેમ રજૂ કરવામાં આવ્યું?

A જમ્મુ અને કાશ્મીર, દિલ્હી અને પુડુચેરીની વિધાનસભાનું સંચાલન અલગ 'યુનિયન ટેરિટરીઝ એક્ટ્સ' દ્વારા થાય છે. આ વિધાનસભાઓમાં મહિલાઓ માટે અનુક્રમે અંદાજે 38, 23 અને 10 બેઠકો અનામત રાખવા માટે આ તકનીકી સુધારો આવશ્યક માનવામાં આવ્યો હતો; તેથી આ હેતુ માટે અલગ 'યુનિયન ટેરિટરીઝ બિલ' રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું.

પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદીનું રાષ્ટ્રજોગ સંબોધન

"હું દેશની દરેક મહિલાને ખાતરી આપું છું કે, અમે મહિલા અનામતના માર્ગમાં આવતા દરેક અવરોધને દૂર કરીશું."

નારી શક્તિ વંદન સુધારો એ કોઈની પાસેથી કંઈ છીનવી લેવા માટે નહોતો, પરંતુ દેશની મહિલાઓને તેમનો હક આપવાનો એક ભવ્ય પ્રયાસ હતો. વિકસિત ભારતના લક્ષ્ય તરફ રાષ્ટ્રને નવી ઊંચાઈઓ પર લઈ જવા માટે તે મહિલા નેતૃત્વનો મજબૂત પાયો છે. આ કોઈ રાજકીય ચાલ નહોતી, પરંતુ રાષ્ટ્રીય હિતમાં લેવાયેલો નિર્ણય હતો. 18 એપ્રિલ, 2026 ના રોજ પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદીએ રાષ્ટ્રને સંબોધિત કરતા વિપક્ષી રાજકારણ પર દુઃખ વ્યક્ત કર્યું અને ખાતરી આપી કે મહિલા અનામત આડેના પ્રત્યેક અવરોધોને તેઓ દૂર કરશે. વાંચો પ્રધાનમંત્રીના સંબોધનના મુખ્ય અંશઃ

પક્ષના હિત કરતાં રાષ્ટ્રીય હિત મોટુંઃ અમારા માટે રાષ્ટ્રીય હિત સર્વોપરી છે, પરંતુ જ્યારે કેટલાક લોકો માટે પક્ષનું હિત સર્વસ્વ બની જાય છે, ત્યારે મહિલા શક્તિ અને રાષ્ટ્રીય હિતે તેના પરિણામો ભોગવવા પડે છે. કોંગ્રેસ, ડીએમકે, ટીએમસી અને સમાજવાદી પાર્ટી જેવા પક્ષોના સ્વાર્થી રાજકારણે દેશની મહિલા શક્તિને નુકસાન પહોંચાડ્યું છે.

મહિલાઓ અપમાન ભૂલતી નથીઃ જ્યારે મહિલાઓના હિત માટેનો પ્રસ્તાવ નિષ્ફળ ગયો, ત્યારે કોંગ્રેસ અને તેમના સાથી પક્ષો ટેબલ થપથપાવી રહ્યા હતા. આ માત્ર ટેબલ થપથપાવવું નહોતું, પરંતુ મહિલાઓના આત્મસન્માન પર પ્રહાર હતો. મહિલાઓ બધું ભૂલી શકે છે, પણ પોતાનું અપમાન ક્યારેય ભૂલતી નથી. સંસદમાં કોંગ્રેસ અને તેના સાથી પક્ષોનું આ વર્તન દરેક મહિલાના હૃદયમાં હંમેશા ખટકશે.

વિપક્ષે બંધારણના ઘડવૈયાઓનું અપમાન કર્યુંઃ જે પક્ષોએ સંસદમાં નારી શક્તિ વંદન સુધારાનો વિરોધ કર્યો છે, તેઓ મહિલા શક્તિને હળવાશથી લઈ રહ્યા છે. તેઓ ભૂલી રહ્યા છે કે 21મી સદીની મહિલાઓ દેશની દરેક ઘટના જોઈ રહી છે અને સત્ય સમજી ગઈ છે. મહિલા અનામતનો વિરોધ કરવાના આ પાપ બદલ જનતા તેમને ચોક્કસ સજા આપશે.

આ કંઈક આપવા માટેનું બિલ હતું, લેવા માટેનું નહીંઃ નારી શક્તિ વંદન સુધારો કોઈની પાસેથી કંઈ છીનવી લેવા માટે નહોતો, પરંતુ દરેકને કંઈક આપવા માટે હતો. આ સુધારો મહિલાઓને 2029ની લોકસભા ચૂંટણીથી તેમનો એ અધિકાર આપવા માટે હતો જે છેલ્લા 40 વર્ષથી પેન્ડિંગ હતો. આ 21મી સદીના ભારતની મહિલાઓને નવી તકો પૂરી પાડવા માટેનો એક 'મહાયજ્ઞ' હતો.

નારી શક્તિ વંદન સુધારો સમયની માગઃ આ સુધારો ઉત્તર, દક્ષિણ, પૂર્વ અને પશ્ચિમ-દરેક રાજ્યની શક્તિ સમાન રીતે વધારવાનો પ્રયાસ હતો. રાજ્ય નાનું હોય કે મોટું, વસ્તી ઓછી હોય કે વધુ, દરેકનું પ્રતિનિધિત્વ સમાન

પ્રમાણમાં વધારવાનો આ પ્રમાણિક પ્રયાસ હતો. પરંતુ કોંગ્રેસ અને તેના સાથી પક્ષોએ સંસદમાં આ પ્રયાસની ભ્રૂણહત્યા કરી છે. તેઓ દેશના બંધારણ અને નારી શક્તિના ગુનેગાર છે.

એક ગુમાવેલી તકઃ મહિલાઓની પડખે ઊભા રહેવામાં નિષ્ફળતાઃ વ્યક્તિગત રીતે, મને આશા હતી કે કોંગ્રેસ પોતાની દાયકાઓ જૂની ભૂલ સુધારશે અને પોતાના પાપોનું પ્રાયશ્ચિત કરશે. પરંતુ કોંગ્રેસે ઇતિહાસ રચવાની અને મહિલાઓના પક્ષમાં ઊભા રહેવાની તક ગુમાવી દીધી છે. કોંગ્રેસ આજે દેશના મોટાભાગના વિસ્તારોમાં પોતાનું અસ્તિત્વ ગુમાવી ચૂકી છે અને પ્રાદેશિક પક્ષોના સહારે ટકી રહી છે. કોંગ્રેસે પ્રાદેશિક પક્ષોને પણ આ સુધારાનો વિરોધ કરવા મજબૂર કરીને તેમનું ભવિષ્ય અંધકારમાં ધકેલવાનું રાજકીય કાવતરું ઘડ્યું છે.

પરિવારવાદી પક્ષોમાં ડરઃ નારી શક્તિ વંદન અધિનિયમના વિરોધનું એક મોટું કારણ પરિવારવાદી પક્ષોનો ડર છે. તેમને ડર છે કે જો મહિલાઓ સશક્ત થશે, તો તેમના પક્ષોનું નેતૃત્વ જોખમમાં આવી જશે. તેઓ ક્યારેય નથી ઈચ્છતા

કે તેમના પરિવારની બહારની મહિલાઓ આગળ વધે. સીમાંકન પછી મહિલાઓ માટે ઘણી વધુ બેઠકો હશે અને તેમનું કદ વધશે, તેથી જ આ લોકોએ વિરોધ કર્યો છે. દેશની મહિલા શક્તિ આ પાપ માટે કોંગ્રેસ અને તેના સાથી પક્ષોને ક્યારેય માફ નહીં કરે.

સીમાંકન અંગે ફેલાવવામાં આવેલી ગેરસમજ: કોંગ્રેસ અને તેના સાથી પક્ષો સીમાંકન (delimitation) બાબતે સતત જૂઠું બોલી રહ્યા છે. તેઓ આ બહાને વિભાજનની આગ ભડકાવવા માંગે છે, કારણ કે "ભાગલા પાડો અને રાજ કરો" ની રાજનીતિ કોંગ્રેસને અંગ્રેજો પાસેથી વારસામાં મળી છે. અને કોંગ્રેસ આજે પણ એ જ રસ્તા પર ચાલી રહી છે. કોંગ્રેસે હંમેશા એવી લાગણીઓને વેગ આપ્યો છે જે દેશમાં તિરાડ ઊભી કરે.

તેથી જ, આ જૂઠ ફેલાવવામાં આવ્યું કે સીમાંકનથી કેટલાક રાજ્યોને નુકસાન થશે! જ્યારે સરકારે પ્રથમ દિવસથી જ સ્પષ્ટ કર્યું છે કે કોઈપણ રાજ્યના સહભાગીતાના પ્રમાણમાં ફેરફાર થશે નહીં, કે કોઈનું પ્રતિનિધિત્વ ઘટાડવામાં આવશે નહીં. હકીકતમાં, તમામ રાજ્યોની બેઠકો સમાન પ્રમાણમાં વધશે.

નકારાત્મક રાજનીતિ: મહિલા અનામતનો વિરોધ કરીને કોંગ્રેસે ફરી એકવાર એક વાત સાબિત કરી દીધી છે. કોંગ્રેસ સુધારા વિરોધી પક્ષ છે. 21મી સદીના વિકસિત ભારત માટે જે પણ નિર્ણયો કે જે પણ સુધારા જરૂરી છે, દેશ જે પણ નિર્ણય લે છે, કોંગ્રેસ તેનો વિરોધ કરે છે, તેને નકારે છે અને તેમાં અવરોધ ઉભો કરે છે. આ કોંગ્રેસનો ઈતિહાસ છે અને આ જ કોંગ્રેસની નકારાત્મક રાજનીતિ છે.

વિપક્ષની એકમાત્ર નીતિ દરેક સુધારાનો વિરોધ કરવાની છે: આ એ જ કોંગ્રેસ છે જેણે જન ધન-આધાર-મોબાઈલની ત્રિપુટીનો વિરોધ કર્યો હતો. કોંગ્રેસે ડિજિટલ પેમેન્ટનો વિરોધ કર્યો. કોંગ્રેસે જીએસટીનો વિરોધ કર્યો. કોંગ્રેસે સામાન્ય શ્રેણીમાં ગરીબો માટેના અનામતનો વિરોધ કર્યો. કોંગ્રેસે ટ્રિપલ તલાક વિરોધી કાયદાનો વિરોધ કર્યો. કોંગ્રેસે કલમ 370 નાબૂદીનો વિરોધ કર્યો. આપણા બંધારણ અને આપણી અદાલતોએ કહ્યું છે કે સમાન નાગરિક સંહિતા (યુસીસી) જરૂરી છે, પરંતુ કોંગ્રેસ તેનો પણ વિરોધ કરે છે.

સુધારાના નામ માત્રથી કોંગ્રેસ વિરોધના પ્લેકાર્ડ્સ લઈને દોડવા લાગે છે. દેશને મજબૂત કરતું કોઈપણ કાર્ય હોય, કોંગ્રેસ તેમાં અવરોધ ઉભા કરવા માટે પોતાની પૂરી શક્તિ લગાવી દે છે. કોંગ્રેસ 'વન નેશન વન ઈલેક્શન' (એક રાષ્ટ્ર એક ચૂંટણી) નો વિરોધ કરે છે. કોંગ્રેસ દેશમાંથી ઘૂસણખોરોને બહાર કાઢવાનો વિરોધ કરે છે. કોંગ્રેસ મતદાર યાદીના શુદ્ધિકરણનો વિરોધ કરે છે. કોંગ્રેસ વક્ફ બોર્ડમાં સુધારાનો વિરોધ કરે છે. કોંગ્રેસે શરણાર્થીઓને સુરક્ષા આપતા CAA કાયદાનો પણ વિરોધ કર્યો હતો. જૂઠ બોલીને અને અફવાઓ ફેલાવીને તેણે દેશમાં તોફાન ઊભું કર્યું. કોંગ્રેસ માઓવાદી-નક્સલી હિંસાને ખતમ કરવાના દેશના પ્રયાસોમાં અવરોધ ઊભો કરે છે. કોંગ્રેસની એક જ પેટર્ન રહી છે: જ્યારે પણ કોઈ સુધારો આવે ત્યારે જૂઠ બોલો અને મૂંઝવણ ફેલાવો. ઈતિહાસ સાક્ષી છે; કોંગ્રેસે હંમેશા આ નકારાત્મક રસ્તો જ પસંદ કર્યો છે.

100% નારી શક્તિના આશીર્વાદ

આજે, ભલે આપણને બિલ પસાર કરવા માટે જરૂરી 66 ટકા મત ન મળ્યા હોય, પરંતુ હું જાણું છું કે દેશની 100 ટકા મહિલા શક્તિના આશીર્વાદ આપણને મળ્યા છે. હું દેશની દરેક મહિલાને ખાતરી આપું છું: અમે મહિલા અનામતના માર્ગમાં આવતા દરેક અવરોધને દૂર કરીશું. અમારી હિંમત બુલંદ છે, અમારો નિર્ધાર અતૂટ છે અને અમારો સંકલ્પ અડગ છે.

તેમની માનસિકતા વિલંબ, ગેરમાર્ગે દોરવા અને વિઘ્નો નાખવાની રહી છે: દેશ માટે જે કંઈ પણ નિર્ણય જરૂરી હોય, કોંગ્રેસ તેને અભરાઈ પર ચડાવી દે છે. કોંગ્રેસના આ વલણને કારણે જ ભારત વિકાસની તે ઊંચાઈઓ પર નથી પહોંચી શક્યું જેનું તે હકદાર હતું. આઝાદી સમયે આપણી સાથે બીજા ઘણા દેશો પણ આઝાદ થયા હતા. તેમાંથી મોટાભાગના દેશો આપણાથી ઘણા આગળ નીકળી ગયા, અને તેનું કારણ એ હતું કે કોંગ્રેસ દરેક સુધારાને રોકતી રહી.

વિલંબ, ડાયવર્ઝન અને અવરોધ - આ જ કોંગ્રેસનો સિદ્ધાંત હતો; આ જ કોંગ્રેસની કાર્યસંસ્કૃતિ હતી. કોંગ્રેસે પાડોશી દેશો સાથેના સરહદી વિવાદોમાં વિલંબ કર્યો. કોંગ્રેસે પાકિસ્તાન સાથેના જળ-વહેંચણી વિવાદોમાં વિલંબ કર્યો. કોંગ્રેસે ઓબીસી અનામતના નિર્ણયમાં 40 વર્ષનો વિલંબ કર્યો. કોંગ્રેસે સૈનિકો માટે 'વન રેન્ક વન પેન્શન'માં પણ 40 વર્ષનો વિલંબ કર્યો હતો.

અમે મહિલા અનામતનો સંકલ્પ પૂરો કરીશુ: મહિલા અનામતનો વિરોધ કરનારા પક્ષો આ દેશની મહિલા શક્તિને સંસદ અને વિધાનસભાઓમાં તેમની ભાગીદારી વધારતા ક્યારેય રોકી શકશે નહીં. આ માત્ર સમયની વાત છે. મહિલા શક્તિના સશક્તિકરણ માટેનો અમારો સંકલ્પ અતૂટ છે. ગઈકાલે અમારી પાસે પૂરતું સંખ્યાબળ નહોતું, પરંતુ તેનો અર્થ એ નથી કે અમે હારી ગયા છીએ. આપણી આંતરિક શક્તિ અજેય છે. આપણો પ્રયાસ અટકશે નહીં; આપણો પ્રયાસ થંભશે નહીં. આપણી પાસે ભવિષ્યમાં વધુ તકો હશે. દેશની અડધી વસ્તીના સપનાઓ માટે અને દેશના ભવિષ્ય માટે, આપણે આ સંકલ્પને ચોક્કસપણે પૂર્ણ કરવો જ પડશે. ■

પ્રધાનમંત્રીનું સંપૂર્ણ સંબોધન જોવા માટે આ QR કોડ સ્કેન કરો.

2026ની ખરીફ સિઝન માટે ફર્ટિલાઈઝર સબસિડી

જયપુર મેટ્રોના વિસ્તરણને મંજૂરી

કેન્દ્રીય મંત્રીમંડળે ખેડૂતોના હિતોને ધ્યાનમાં રાખીને ખરીફ સિઝન 2026 માટે ફોસ્ફેટ અને પોટેશિયમ ખાતરો પર પોષક તત્વો આધારિત સબસિડી દરોના પ્રસ્તાવને મંજૂરી આપી દીધી છે. આ નિર્ણય ખેડૂતોને સસ્તા દરે ખાતર ઉપલબ્ધ કરાવવા અને કૃષિને સશક્ત બનાવવાની દિશામાં મહત્વપૂર્ણ છે. ઉપરાંત, જયપુરમાં મેટ્રો પ્રોજેક્ટના બીજા તબક્કાને પણ સ્વીકૃતિ આપવામાં આવી છે. આનાથી શહેરમાં પરિવહન અને પર્યટનને નવી ગતિ મળશે તેમજ રોજગાર અને વ્યાપારને પણ વેગ મળશે. આ ઉપરાંત, પ્રધાનમંત્રી ગ્રામ સડક યોજના-III ને માર્ચ 2028 સુધી ચાલુ રાખવાની મંજૂરી સહિત અન્ય ઘણા મહત્વપૂર્ણ પ્રસ્તાવોને પણ મંજૂરી આપવામાં આવી છે.

"વૈશ્વિક પડકારોની વચ્ચે પણ, અમારા ખેડૂત ભાઈઓ અને બહેનોનું કલ્યાણ હંમેશા અમારી સરકારની સર્વોચ્ચ પ્રાથમિકતા રહી છે. આ દિશામાં, ખરીફ સિઝન 2026 માટે પોષક તત્વો આધારિત સબસિડીમાં વધારો મંજૂર કરવામાં આવ્યો છે. આનાથી એ સુનિશ્ચિત થશે કે આપણા અન્નદાતાઓને પહેલાની જેમ જ પોસાય તેવા ભાવે ખાતર મળતું રહે." - નરેન્દ્ર મોદી, પ્રધાનમંત્રી

નિર્ણય: ખરીફ સિઝન 2026 માટે ફોસ્ફેટિક અને પોટેશિક ખાતરો પર પોષક તત્વો આધારિત સબસિડી દરોને મંજૂરી આપવામાં આવી છે.

અસર: ખેડૂતોને સબસિડીવાળા, સસ્તા અને વાજબી ભાવે ખાતરની ઉપલબ્ધતા સુનિશ્ચિત કરવામાં આવશે.

- ડીએપી અને એનપીકેએસ ગ્રેડ સહિતના ફોસ્ફેટિક અને પોટેશિક (પીએન્ડકે) ખાતરો ખેડૂતોને વાજબી ભાવે મળવાનું ચાલુ રહેશે.
- ખરીફ સિઝન 2026 માટે અંદાજિત બજેટરી જરૂરિયાત આશરે રૂપિયા 41,533.81 કરોડ હશે. આ ખરીફ 2025 સિઝન માટેની બજેટરી જરૂરિયાત કરતાં આશરે રૂપિયા 4,317 કરોડ વધુ છે.

નિર્ણય: કેબિનેટે જયપુર મેટ્રો ફેઝ 2ને મંજૂરી આપી છે, જે રૂપિયા 13,037.66 કરોડના કુલ પ્રોજેક્ટ ખર્ચે 41 કિમી લાંબો ઉત્તર-દક્ષિણ કોરિડોર હશે.

અસર: ફેઝ 2ના અમલીકરણ સાથે, મેટ્રો નેટવર્કમાં મુસાફરોની સંખ્યામાં અનેકગણો વધારો થવાની અપેક્ષા છે, જે જયપુરમાં જાહેર પરિવહનનો હિસ્સો નોંધપાત્ર રીતે વધારશે અને ખાનગી વાહનો પરની નિર્ભરતા ઘટાડશે.

- આનાથી ટ્રાફિક જામ અને વાહનોના પ્રદૂષણમાં ઘટાડો થશે, જ્યારે સ્થાનિક રહેવાસીઓ, નોકરિયાત વર્ગ અને પ્રવાસીઓ માટે અવરજવર સરળ બનશે. તે જયપુરને આધુનિક અને ભવિષ્ય માટે તૈયાર શહેર તરીકે પણ સ્થાપિત કરશે. આ 'વિકસિત ભારત' અને 'વિકસિત રાજસ્થાન' ના વિઝનને સાકાર કરવાની દિશામાં એક મહત્વપૂર્ણ પગલું છે.

- પ્રહલાદપુરાથી ટોડી મોડ સુધી વિસ્તરેલો આ રૂટ 36 સ્ટેશનો ધરાવે છે. હાલમાં, જયપુર મેટ્રો ફેઝ-1 માં સરેરાશ દૈનિક 60,000 મુસાફરો નોંધાય છે.

નિર્ણય: કેબિનેટે HPCL રાજસ્થાન રિફાઈનરી લિમિટેડ (HRRL) ના પ્રોજેક્ટ ખર્ચને રૂપિયા 43,129 કરોડથી વધારીને રૂપિયા 79,459 કરોડ કરવા અને હિન્દુસ્તાન પેટ્રોલિયમ કોર્પોરેશન લિમિટેડ (HPCL) દ્વારા રૂપિયા 8,962 કરોડના વધારાના ઈક્વિટી રોકાણને મંજૂરી આપી છે.

અસર: દેશની વધતી જતી ઊર્જા અને પેટ્રોકેમિકલ્સની જરૂરિયાતો તેમજ સ્પેશિયાલિટી ઉત્પાદનોના ઉત્પાદનને ધ્યાનમાં લેતા HRRL એક મહત્વપૂર્ણ પ્રોજેક્ટ છે. આનાથી આયાત પર દેશની નિર્ભરતા ઘટશે, પરિણામે વિદેશી હૂંડિયામણની બચત થશે. તદુપરાંત, આ પ્રોજેક્ટ પછાત વિસ્તારના ઔદ્યોગિકીકરણમાં, સ્થાનિક રીતે ઉપલબ્ધ મંગલા ક્રૂડના ઉપયોગમાં અને ભારતને રિફાઈનિંગ હબ તરીકે પ્રોત્સાહિત કરવામાં મદદ કરશે.

- આ પ્રોજેક્ટના અમલીકરણ દરમિયાન, રિફાઈનરી યુનિટ્સના નિર્માણમાં રોકાયેલા વિવિધ હિતધારકો દ્વારા અંદાજે 25,000 કામદારો માટે રોજગારીની તકો ઊભી થઈ છે.

નિર્ણય: અરુણાચલ પ્રદેશના કામલે, ક્રા દાદી અને કુરુંગ કુમે જિલ્લાઓમાં કમલા હાઈડ્રો ઈલેક્ટ્રિક પ્રોજેક્ટ (HEP) ના નિર્માણ માટે રૂપિયા 26,069.50 કરોડના રોકાણને મંજૂરી આપવામાં આવી છે.

અસર: 1720 મેગાવોટની સ્થાપિત ક્ષમતા સાથે, આ પ્રોજેક્ટ 6870 એમયુ ઊર્જા ઉત્પન્ન કરે તેવી અપેક્ષા છે. આ પ્રોજેક્ટથી પેદા થતી વીજળી અરુણાચલ પ્રદેશમાં વીજ પુરવઠાની સ્થિતિને મજબૂત બનાવશે, પીક ડિમાન્ડ મેનેજમેન્ટમાં મદદ કરશે, રાષ્ટ્રીય ગ્રીડ સંતુલનમાં યોગદાન આપશે અને બ્રહ્મપુત્રા ખીણમાં પૂર નિયંત્રણમાં ફાયદો કરાવશે. આ પ્રોજેક્ટ પૂર્ણ થવાની અંદાજિત સમયમર્યાદા 96 મહિના છે.

- આ પ્રોજેક્ટથી અરુણાચલ પ્રદેશના ત્રણેય જિલ્લાઓમાં માળખાગત સુવિધાઓમાં નોંધપાત્ર સુધારો થશે, જેમાં અંદાજે 196 કિલોમીટરના રસ્તાઓ અને પુલોના નિર્માણનો સમાવેશ થાય છે.
- આ જિલ્લાઓને હોસ્પિટલ, શાળાઓ, બજારો જેવી આવશ્યક માળખાગત સુવિધાઓના નિર્માણથી પણ લાભ થશે.
- સ્થાનિક વસ્તીને વળતર, રોજગારીની તકો અને CSR પ્રવૃત્તિઓ દ્વારા વધુ ફાયદો થશે.

નિર્ણય: અરુણાચલ પ્રદેશના અંજાવ જિલ્લામાં 1200 મેગાવોટના કલાઈ-II હાઈડ્રોઈલેક્ટ્રિક પ્રોજેક્ટના નિર્માણ માટે રોકાણ પ્રસ્તાવને મંજૂરી આપવામાં આવી છે.

અસર: તે વાર્ષિક 4,852.95 મિલિયન યુનિટ વીજળી ઉત્પન્ન કરે તેવી અપેક્ષા છે. લોહિત બેસિનમાં પ્રથમ હાઈડ્રોઈલેક્ટ્રિક પ્રોજેક્ટ તરીકે, તે રાજ્યમાં વીજ પુરવઠો મજબૂત કરશે, પીક-ડિમાન્ડના સમયગાળાને સંચાલિત કરવામાં મદદ કરશે અને રાષ્ટ્રીય ગ્રીડને સંતુલિત કરવામાં યોગદાન આપશે.

- પ્રોજેક્ટનો અંદાજિત ખર્ચ રૂપિયા 14,105.83 કરોડ છે અને તે પૂર્ણ થવાની અંદાજિત સમયમર્યાદા 78 મહિના છે.
- રાજ્યના નામસાઈ અને અંજાવ જિલ્લાઓમાં ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરમાં મોટો સુધારો જોવા મળશે. આ પ્રોજેક્ટ અંતર્ગત અંદાજે 29 કિલોમીટરના રસ્તા અને પુલો બનાવવામાં આવશે.

કેબિનેટના નિર્ણયો પર પ્રેસ બ્રીફિંગ જોવા માટે QR કોડ સ્કેન કરો.

- સ્થાનિક લોકોને વિવિધ પ્રકારના વળતર, રોજગાર અને સીએસઆર પ્રવૃત્તિઓનો લાભ મળશે.

નિર્ણય: કેન્દ્રીય કર્મચારીઓ માટે મોંઘવારી ભથ્થું (DA) અને પેન્શનરો માટે મોંઘવારી રાહત (DR) મંજૂર કરવામાં આવી છે.

અસર: આ નિર્ણય 1 જાન્યુઆરી, 2026થી અમલમાં આવશે. મૂળ પગાર/પેન્શનના હાલના 58 ટકાના દરમાં બે ટકાનો વધારો કરવામાં આવશે. આ વધારાને કારણે સરકારી તિજોરી પર વાર્ષિક રૂપિયા 6,791.24 કરોડનો નાણાકીય બોજ પડશે. આનાથી અંદાજે 50.46 લાખ કેન્દ્રીય કર્મચારીઓ અને 68.27 લાખ પેન્શનરોને લાભ થશે.

નિર્ણય: 'ભારત મરીન ઈન્શ્યોરન્સ પૂલ' (BMI પૂલ) સ્થાપવાના પ્રસ્તાવને મંજૂરી આપવામાં આવી છે.

અસર: સતત મરીન વીમો સુનિશ્ચિત કરવા માટે રૂપિયા 12,980 કરોડની સોવરિન ગેરંટી આપવામાં આવી છે. આ સ્થાનિક વીમા પૂલ વૈશ્વિક અસ્થિરતા અને ભૌગોલિક રાજકીય અસ્થિરતાથી ઉદ્ભવતી સમસ્યાઓનું નિરાકરણ લાવશે, જેનાથી ભારતીય જહાજોની વિદેશી વીમા કંપનીઓ પરની નિર્ભરતા ઘટશે. આ પૂલ હલ અને મશીનરી, કાર્ગો, પ્રોટેક્શન એન્ડ ઈન્ડેમનિટી (P|I) અને યુદ્ધના જોખમો સહિતના તમામ દરિયાઈ જોખમોને આવરી લે છે. તે આંતરરાષ્ટ્રીય બંદરોથી ભારતીય બંદરો પર આવતા-જતા કાર્ગો જહાજોને પણ વીમો પૂરો પાડે છે–ભલે તેમનો રૂટ અસ્થિર દરિયાઈ પ્રદેશોમાંથી પસાર થતો હોય.

નિર્ણય: ઉત્તર પ્રદેશ અને આંધ્ર પ્રદેશના 15 જિલ્લાઓને આવરી લેતા બે મલ્ટી-ટ્રેકિંગ પ્રોજેક્ટ્સ માટે મંજૂરી આપવામાં આવી છે.

અસર: આના પરિણામે ભારતીય રેલવેના હાલના નેટવર્કમાં અંદાજે 601 કિલોમીટરનો વધારો થશે. આ પ્રોજેક્ટ્સનો અંદાજિત ખર્ચ રૂપિયા 24,815 કરોડ છે અને તે 2030-31 સુધીમાં પૂર્ણ થવાની ધારણા છે. આનાથી રેલવેની કાર્યક્ષમતા અને સેવાની વિશ્વસનીયતામાં વધારો થશે. તેનો ઉદ્દેશ્ય સર્વાંગી પ્રાદેશિક વિકાસ દ્વારા રોજગાર અને સ્વ-રોજગારની તકો વધારીને લોકોને આત્મનિર્ભર બનાવવાનો છે. આ પ્રોજેક્ટ્સ લોકો અને માલસામાનની અવરજવરને વધુ સુગમ બનાવશે.

નિર્ણય: પ્રધાનમંત્રી ગ્રામ સડક યોજના-III (PMGSY-III) ને માર્ચ 2025 થી લંબાવીને માર્ચ 2028 સુધી ચાલુ રાખવાની મંજૂરી આપવામાં આવી છે.

અસર: સમયમર્યાદા લંબાવવાથી ગ્રામીણ રસ્તાઓના આયોજિત સુધારા પૂર્ણ કરવામાં મદદ મળશે. આનાથી કૃષિ અને બિન-કૃષિ પેદાશો માટે બજાર સુધી પહોંચવું સરળ બનશે, જેનાથી ગ્રામીણ અર્થતંત્ર અને વેપારને વેગ મળશે. વધુમાં, પરિવહન સમય અને ખર્ચમાં ઘટાડો થવાથી ગ્રામીણ આવકમાં સુધારો થશે. આનાથી શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ અને આરોગ્ય કેન્દ્રો સુધીની પહોંચ પણ સુધરશે.

મંત્રીમંડળે નીચેની બાબતોને પણ મંજૂરી આપી છે:

- મેદાની વિસ્તારોમાં રસ્તાઓ અને પુલોના નિર્માણ તેમજ પહાડી વિસ્તારોમાં બાકી રહેલા રસ્તાઓના કામ પૂર્ણ કરવાની સમયમર્યાદા માર્ચ 2028 સુધી લંબાવવામાં આવી છે.
- પહાડી પ્રદેશોની ભૌગોલિક સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને, ત્યાં પુલના કામો પૂર્ણ કરવાની સમયમર્યાદા માર્ચ 2029 સુધી લંબાવી છે.
- 31 માર્ચ, 2025 પહેલા મંજૂર થયેલા તમામ કામો, જેના માટે હજુ સુધી ફાળવણી નક્કી નહોતી થઈ, તેમને હવે ટેન્ડરિંગ પ્રક્રિયામાં આગળ વધવાની મંજૂરી આપી દેવામાં આવી છે.
- અંદાજે રૂપિયા 961 કરોડના ખર્ચે 161 નવા લાંબા પુલોના નિર્માણને પણ મંજૂરી અપાઈ છે.
- યોજનાના સફળ અમલીકરણ માટે કુલ નાણાકીય જોગવાઈ રૂપિયા 80,250 કરોડથી વધારીને રૂપિયા 83,977 કરોડ કરવામાં આવી છે.

કેબિનેટના નિર્ણયો પર પ્રેસ બ્રીફિંગ જોવા માટે QR કોડ સ્કેન કરો.

વીમા અને પેન્શનનું સામાજિક સુરક્ષાનું કવચ

PMSBY, PMJJBY અને APYના 11 વર્ષ

પરિવારો સુરક્ષિત ભવિષ્ય નિશ્ચિત

સપનાઓને સાકાર કરવાથી લઈને ગૌરવ પુનઃસ્થાપિત કરવા સુધી, અને 'સૌનો સાથ, સૌનો વિકાસ'ની ભાવનાને સાર્થક કરતા 'સૌ માટે સુરક્ષા' એ વર્તમાન સરકારની સર્વોચ્ચ પ્રાથમિકતા રહી છે. આ ઉદ્દેશ્ય સાથે, 9 મે, 2015ના રોજ પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદીએ પ્રધાનમંત્રી સુરક્ષા વીમા યોજના, પ્રધાનમંત્રી જીવન જ્યોતિ વીમા યોજના અને અટલ પેન્શન યોજનાની શરૂઆત કરી હતી, જે હવે 11 વર્ષ પૂર્ણ કરી રહી છે. આ ત્રણ જાહેર સુરક્ષા યોજનાઓની વ્યાપક પહોંચનો અંદાજ એ વાત પરથી લગાવી શકાય છે કે અત્યાર સુધીમાં તેમાં 92 કરોડથી વધુ નોંધણીઓ થઈ ચૂકી છે.

2014 સુધી, ભારતની અંદાજે 80-90 ટકા વસ્તી પાસે ન તો કોઈ પ્રકારનું વીમા કવચ હતું કે ન તો પેન્શનની કોઈ આશા હતી. સરળ શબ્દોમાં કહીએ તો, 100 કરોડથી વધુ લોકો વીમા અથવા પેન્શન સુરક્ષાના સુરક્ષા કવચ વિનાના હતા. આ પૃષ્ઠભૂમિમાં, 9 મે, 2015ના રોજ–પશ્ચિમ બંગાળથી સંબોધન કરતા–પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદીએ ગરીબો અને જરૂરિયાતમંદો પ્રત્યે સરકારની ફરજ અને સંવેદનશીલતા દર્શાવતા એકસાથે બે વીમા યોજનાઓ અને એક પેન્શન યોજના શરૂ કરી હતી.

તે સમયે પ્રધાનમંત્રી મોદીએ ટિપ્પણી કરી હતી કે ગરીબો માત્ર દાન નથી ઈચ્છતા; ઉલટાનું, તેઓ સશક્તિકરણ ઈચ્છે છે. તેમણે ભારપૂર્વક

પ્રધાનમંત્રી સુરક્ષા બીમા યોજના
57.11 કરોડ રજિસ્ટ્રેશન્સ
અમેરિકાની કુલ વસ્તી કરતાં પણ વધુ

પ્રધાનમંત્રી જીવન જ્યોતિ બીમા યોજના
26.31 કરોડ રજિસ્ટ્રેશન્સ
પાકિસ્તાનની કુલ વસ્તી કરતાં પણ વધુ

અટલ પેન્શન યોજના
8.71 કરોડ રજિસ્ટ્રેશન્સ
જર્મનીની કુલ વસ્તી કરતાં પણ વધુ

પ્રધાનમંત્રી સુરક્ષા વીમા યોજના

માત્ર રૂપિયા 20 માં એક વર્ષ માટેનું અકસ્માત વીમા કવચ

મધ્ય પ્રદેશના હરદા જિલ્લાના એક ગામમાં રહેતા 27 વર્ષીય જ્યોતિ નિહાલના પતિ મુરલીધર નિહાલનું અચાનક અકસ્માતમાં અવસાન થયું. મુરલીધર પરિવારના એકમાત્ર કમાતા સભ્ય હતા, જેમાં જ્યોતિ ઉપરાંત બે નાના બાળકોનો પણ સમાવેશ થતો હતો. આ મુશ્કેલ સમયમાં, મુરલીધરે અગાઉ લીધેલા એક નાના નિર્ણયથી પરિવારને આશરો મળ્યો–તેમણે માત્ર રૂપિયા 12 (હવે રૂપિયા 20) ની નજીવી ફી ભરીને પ્રધાનમંત્રી સુરક્ષા વીમા યોજના (PMSBY) માં નોંધણી કરાવી હતી. આ યોજના સરકાર દ્વારા સમર્થિત વાર્ષિક વ્યક્તિગત અકસ્માત વીમા યોજના છે.

જ્યારે મુરલીધરનું અવસાન થયું, ત્યારે તેમની પત્ની જ્યોતિને આ યોજના દ્વારા રૂપિયા 2 lakh ની રકમ મળી. PMSBY સાથે આવી અસંખ્ય વાર્તાઓ જોડાયેલી છે. આ યોજનાના પ્રારંભ સમયે પ્રધાનમંત્રી મોદીએ ટિપ્પણી કરી હતી કે એક ફિલ્મના સંવાદમાં મર્મભેદી રીતે કહેવાયું હતું કે રૂપિયા 12 માં તો કફન પણ નથી આવતું; જો કે, સરકારે એવી વીમા યોજના રજૂ કરી છે જે સમાજના સૌથી આર્થિક રીતે નબળા વર્ગો માટે નક્કર લાભો લઈને આવી છે.

PMSBY વિશે વધુ માહિતી

- પ્રધાનમંત્રી સુરક્ષા વીમા યોજના એ વાર્ષિક વ્યક્તિગત અકસ્માત વીમા યોજના છે જેનું દર વર્ષે નવીકરણ કરી શકાય છે.
- આ યોજના અકસ્માતને કારણે મૃત્યુ અથવા કાયમી સંપૂર્ણ અપંગતાના કિસ્સામાં રૂપિયા 2 lakh અને કાયમી આંશિક અપંગતા માટે રૂપિયા 1 lakh નું કવચ પૂરું પાડે છે.
- તેનું વાર્ષિક પ્રીમિયમ રૂપિયા 20 છે.
- આ યોજના 18 થી 70 વર્ષની વયના વ્યક્તિઓ માટે ઉપલબ્ધ છે.
- અરજદાર પાસે બેંક ખાતું હોવું અનિવાર્ય છે.

નોંધ: PMSBYના લાભાર્થીઓ

50% મહિલાઓ

72% ગ્રામીણ વિસ્તારોના લોકો

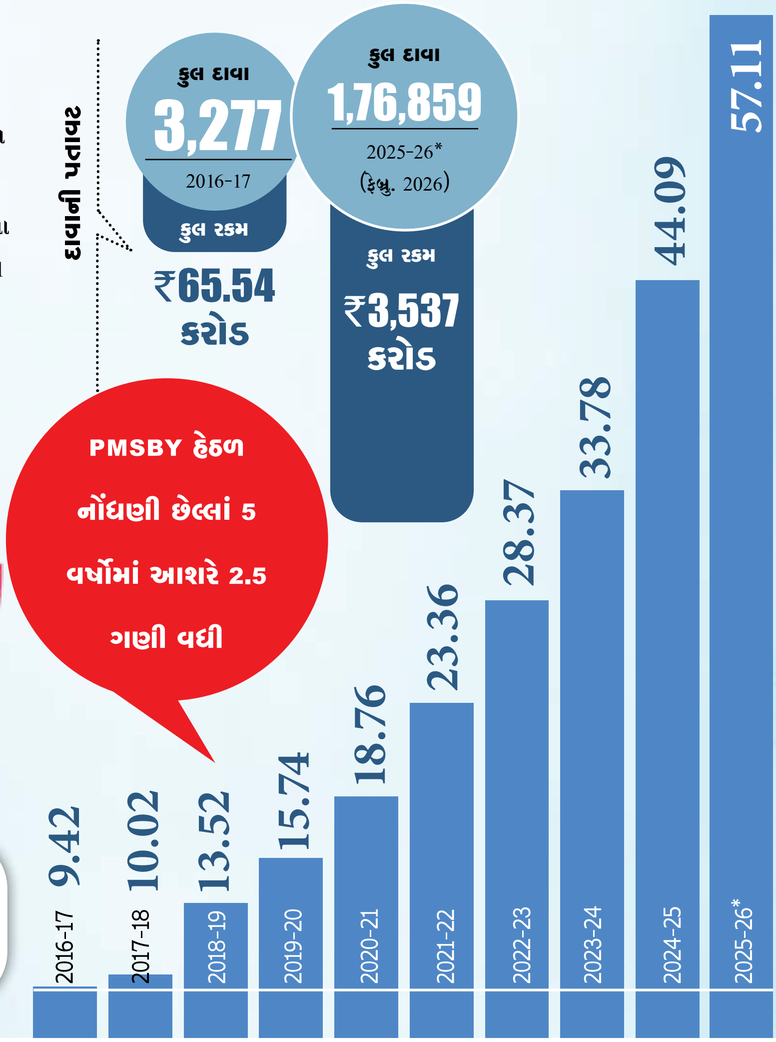

નોંધ: આંકડા કરોડમાં; નાણા વર્ષ 2025-26નો ડેટા 25મી ફેબ્રુઆરી, 2026ના રોજ સુધીનો છે.

પ્રધાનમંત્રી જીવન જ્યોતિ વીમા યોજના

માત્ર રૂપિયા 436ના વાર્ષિક પ્રીમિયમ પર જીવન જ્યોતિ વીમા, એટલે કે દરરોજના માત્ર રૂપિયા 1.20

રાધાના પતિ એક રોજમદાર મજૂર હતા. તેમનું અચાનક અવસાન થયું. તેમની પાસે કોઈ બચત નહોતી, કોઈ જમીન નહોતી અને આર્થિક સહાય પૂરી પાડે તેવું કોઈ હતું પણ નહીં. તેમના પતિના અવસાનના થોડા દિવસો પછી, એક વીમા પ્રતિનિધિએ રાધાની મુલાકાત લીધી અને તેમને જાણ કરી કે તેમના પતિ પ્રધાનમંત્રી જીવન જ્યોતિ વીમા યોજના હેઠળ નોંધાયેલા હતા. વીમા વળતર તરીકે મળેલી રૂપિયા 2 લાખની આર્થિક સહાયથી રાધાને ફરીથી બેઠા થવાની અને નવેસરથી જીવન શરૂ કરવાની આશા મળી.

આ વીમા યોજના 9 મે, 2015 ના રોજ શરૂ કરવામાં આવી હતી. આ યોજનાની જાહેરાત 2015 ના કેન્દ્રીય બજેટ દરમિયાન કરવામાં આવી હતી, જ્યારે એવું જોવામાં આવ્યું હતું કે દેશની માત્ર 20% વસ્તી પાસે જ કોઈ પણ પ્રકારનું વીમા કવચ હતું.

યોજનાના પ્રારંભ સમયે પ્રધાનમંત્રી મોદીએ જણાવ્યું હતું કે, સામાન્ય રીતે આવી વીમા પોલિસીઓ માટે તબીબી તપાસની જરૂર હોય છે, અને વીમા કંપની નક્કી કરે છે કે કોણ કવચ મેળવવા માટે લાયક છે અને કોણ નહીં. જો કે, આ યોજના હેઠળ વ્યક્તિએ માત્ર એક ફોર્મ ભરવાનું હોય છે; જો તમે અસ્વસ્થ હોવ તો પણ આ વીમા કવચનો લાભ મેળવી શકો છો.

PMJJBY વિશે વધુ માહિતી

- આ વીમા યોજનામાં જોડાવા માટે પાત્ર વય મર્યાદા 18થી 50 વર્ષની છે.
- નોંધણી માટેની સુવિધાઓ બેંક શાખાઓ, પોસ્ટ ઓફિસો અથવા ઓનલાઈન ઉપલબ્ધ છે.
- તેનું વાર્ષિક પ્રીમિયમ રૂપિયા 436 છે.
- વીમા કવચના સમયગાળા દરમિયાન કોઈપણ કારણોસર મૃત્યુ થવાના કિસ્સામાં રૂપિયા 2 લાખનું વળતર આપવામાં આવે છે.
- આ યોજના માટે પાત્ર બનવા માટે બેંક અથવા પોસ્ટ ઓફિસમાં ખાતું હોવું અને 'ઓટો-ડેબિટ' (ખાતામાંથી સીધા પૈસા કપાય તેવી) સુવિધા માટે સંમતિ આપવી ફરજિયાત છે.

નોંધઃ PMJJBYના લાભાર્થીઓ

53% મહિલાઓ | **74%** ગ્રામીણ વિસ્તારોના લોકો

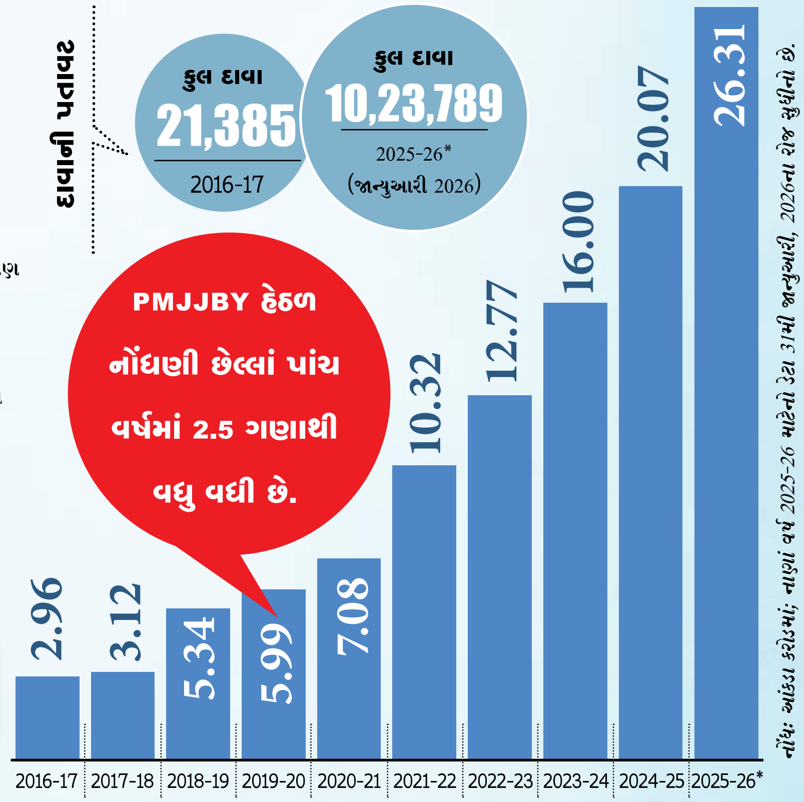

જણાવ્યું હતું કે જો ગરીબોને સશક્ત કરવામાં આવે, તો તેઓ ગરીબી સામે પોતાની લડાઈ લડવા માટે સંપૂર્ણ રીતે તૈયાર છે. આજે, આ સશક્તિકરણ પ્રધાનમંત્રી સુરક્ષા વીમા યોજના દ્વારા 57 કરોડથી વધુ લોકો સુધી, પ્રધાનમંત્રી જીવન જ્યોતિ વીમા યોજના દ્વારા 26 કરોડથી વધુ લોકો સુધી અને અટલ પેન્શન યોજના દ્વારા 8.71 કરોડથી વધુ લોકો સુધી પહોંચ્યું છે.

માત્ર આ બે વીમા યોજનાઓ હેઠળ, અંદાજે 11 લાખ પરિવારો

અટલ પેન્શન યોજના

60 વર્ષની ઉંમર પછી, તમને 1,000 થી 5,000 રૂપિયા સુધીનું પેન્શન મળશે.

2014 પહેલા, દેશની માંડ 10-15 ટકા વસ્તી પાસે પેન્શનની સુવિધા ઉપલબ્ધ હતી. પરિણામે, 9 મે, 2015ના રોજ સરકારે લાંબા ગાળાની અટલ પેન્શન યોજના શરૂ કરી. આ યોજનાના પ્રારંભ પ્રસંગે પ્રધાનમંત્રી મોદીએ જણાવ્યું હતું કે આ યોજના યુવાનો માટે બનાવવામાં આવી છે, જે સુનિશ્ચિત કરે છે કે જ્યારે તેઓ 60 વર્ષની વયે પહોંચે, ત્યારે તેમણે ક્યારેય ટેકા માટે બીજા કોઈ પર નિર્ભર રહેવું ન પડે. તાજેતરમાં, કેન્દ્રીય મંત્રીમંડળે વર્ષ 2030-31 સુધી અટલ પેન્શન યોજના ચાલુ રાખવા માટે મંજૂરી આપી છે.

છેલ્લા 5 વર્ષમાં અટલ પેન્શન યોજનામાં નોંધણીમાં લગભગ 3 ગણો વધારો થયો છે.

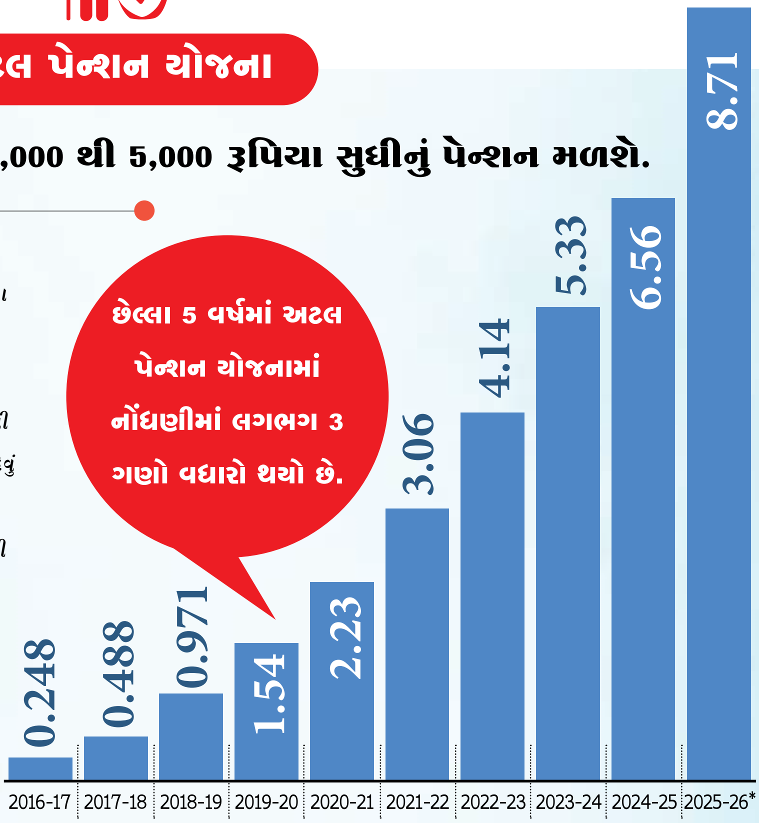

નોંધ: આંકડા કરોડમાં છે; નાણાકીય વર્ષ 2025-26 માટેનો ડેટા 31 જાન્યુઆરી, 2026 સુધીનો છે.

48.76% લાભાર્થીઓ મહિલાઓ છે; 31 જાન્યુઆરી, 2026 સુધીમાં, 4.25 કરોડ મહિલાઓ આ યોજનામાં નોંધાઈ છે.

અટલ પેન્શન યોજના વિશે તમારે જે જાણવું જરૂરી છે તે તમામ વિગતો:

- આ પ્રથમ એવી પેન્શન યોજના છે જેમાં સરકાર ગેરેંટી આપે છે.
- જો તમારા ફાળવણીમાં ઘટાડો થાય, તો તે ખાધ ભરપાઈ કરવાની જવાબદારી સરકાર લે છે.
- યોજના તેના લક્ષિત જૂથ સુધી પહોંચે તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે, 1 ઓક્ટોબર, 2022થી આવકવેરો ભરનારા વ્યક્તિઓને આ યોજનામાં જોડાવા માટે અપાત્ર ઠેરવવામાં આવ્યા છે.
- આ યોજના રૂપિયા 1,000થી રૂપિયા 5,000 સુધીના માસિક પેન્શનની ખાતરી આપે છે.
- પેન્શન ધારકના મૃત્યુ પર, તેટલી જ પેન્શનની રકમ તેમના જીવનસાથીને મળશે.
- પતિ અને પત્ની બંનેના અવસાન પછી, જમા થયેલ પેન્શન કોર્પસ (કુલ રકમ) વારસદારને પરત કરવામાં આવશે.
- ઉંમર અને પસંદ કરેલી પેન્શનની રકમ પર આધાર રાખીને, હાલમાં માસિક ફાળો રૂપિયા 42થી રૂપિયા 1,454 સુધીનો છે.

"અમારી સામાજિક સુરક્ષા યોજનાઓ બે વિઝન પર આધારિત છે - સૌ માટે વીમા કવચ, અને સૌથી કિફાયતી (પોસાય તેવી) કિંમતે વીમો."

- નરેન્દ્ર મોદી, પ્રધાનમંત્રી

માટે રૂપિયા 21,500 કરોડથી વધુના ક્લેમ સેટલ કરવામાં આવ્યા છે. આ યોજનાઓ શરૂ કરતી વખતે, પ્રધાનમંત્રી મોદીએ દ્રઢ વિશ્વાસ વ્યક્ત કર્યો હતો કે સુરક્ષાની આ પ્રણાલી મૂળભૂત રીતે ગરીબો અને સામાન્ય નાગરિકો માટે તૈયાર કરવામાં આવી છે. તેમણે નોંધ્યું હતું કે સરકારની આ પહેલ સમાજના સમૃદ્ધ વર્ગો માટે ગરીબોની સેવા કરવામાં યોગદાન આપવા માટે પ્રેરક બની શકે છે. સરકાર અડગ સંકલ્પ સાથે આગળ વધી રહી છે; તે દરેકને આ પ્રણાલીનો લાભ લેવા અને આ યોજનાઓને સાચા અર્થમાં જનકલ્યાણના આંદોલનમાં પરિવર્તિત કરવા વિનંતી કરે છે. ■

પ્રગતિ, પ્રકૃતિ અને સંસ્કૃતિનો કોરિડોર

દિલ્હી-દેહરાદૂન એક્સપ્રેસવે

મજબૂત કનેક્ટિવિટી અને બહેતર ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર માત્ર વેપારને વેગ નથી આપતા પરંતુ મુસાફરીને પણ સરળ બનાવે છે. આના પરિણામે સમયની બચત થાય છે, ઈંધણનો વપરાશ ઘટે છે અને પ્રદૂષણ ઓછું થાય છે. 14 એપ્રિલના રોજ, પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદીએ એક કનેક્ટિવિટી પ્રોજેક્ટનું ઉદ્ઘાટન કર્યું જે પ્રગતિ, પ્રકૃતિ અને સંસ્કૃતિના સમન્વયને પ્રતિબિંબિત કરે છે - દિલ્હી-દેહરાદૂન ઈકોનોમિક કોરિડોર. આ પ્રોજેક્ટ પ્રવાસન ક્ષેત્રે દિલ્હી, ઉત્તર પ્રદેશ અને ઉત્તરાખંડના લોકોને લાભદાયી નીવડશે. ઉત્તરાખંડની સ્થાપનાના 26 મા વર્ષમાં, દિલ્હી-દેહરાદૂન એક્સપ્રેસવેના ઉદ્ઘાટન સાથે રાજ્યએ એક મહત્વપૂર્ણ સીમાચિહ્ન હાંસલ કર્યું છે.

દેહરાદૂન-દિલ્હી એક્સપ્રેસવે માત્ર એક ઈકોનોમિક કોરિડોર નથી, તે મુસાફરીને ઝડપી અને વધુ સસ્તી બનાવશે. તે પેટ્રોલ અને ડીઝલના ખર્ચમાં ઘટાડો કરશે, પેસેન્જર ભાડાં અને માલસામાનના પરિવહન ખર્ચમાં ઘટાડો કરશે, અને પ્રવાસનને વેગ આપવાની સાથે સાથે રોજગારીની વધુ તકોનું સર્જન પણ કરશે. આ સાથે જ, 'દેવભૂમિ' ઉત્તરાખંડને સ્વચ્છ અને પવિત્ર રાખવું અત્યંત અનિવાર્ય છે. પ્લાસ્ટિક અને કચરાથી આ સુંદર યાત્રાધામોનું રક્ષણ કરવાની જવાબદારી પ્રવાસીઓ અને સ્થાનિક રહેવાસીઓ બંનેની છે. તો જ આપણે આપણા પવિત્ર સ્થળોની સ્વચ્છતા અને સુંદરતા જાળવી શકીશું.

ઉત્તરાખંડની 26મા વર્ષમાં પ્રવેશની રાજ્ય તરીકેની સફર અંગે જણાવતાં, પ્રધાનમંત્રીએ તેમની અગાઉની જાહેરાત યાદ કરી હતી કે આ સદીનો ત્રીજો દાયકો ઉત્તરાખંડનો દાયકો હશે. તેમણે નોંધ્યું હતું કે વર્તમાન સરકારની

શિયાળા દરમ્યાન યોજાતી ચારધામ યાત્રામાં સહભાગી થનારા શ્રદ્ધાળુઓની સંખ્યા 2024માં 80,000થી નોંધપાત્ર રીતે વધીને 2025માં 150,000થી વધુ થઈ છે.

નીતિઓ અને લોકોની મહેનતથી, આ યુવા રાજ્ય તેના વિકાસમાં નવા આયામો ઉમેરી રહ્યું છે. પ્રધાનમંત્રી મોદીએ ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે, "આ એક્સપ્રેસવે ઉત્તરાખંડના વિકાસને નવી ગતિ આપશે." પ્રધાનમંત્રીએ ટિપ્પણી કરી હતી કે રાષ્ટ્રનું ભવિષ્ય તેના રસ્તાઓ, હાઈવે, એક્સપ્રેસવે, હવાઈ માર્ગો, રેલવે અને જળમાર્ગોમાં લખાયેલું હોય છે.

દેશમાં ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ડેવલપમેન્ટની અભૂતપૂર્વ ગતિ પર ભાર મૂકતા તેમણે ધ્યાન દોર્યું હતું કે, 2014 પહેલા ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર પાછળનો ખર્ચ પ્રતિ વર્ષ રૂપિયા

પ્રોજેક્ટના મુખ્ય મુદ્દા

12,000

કરોડથી વધુ રૂપિયાના ખર્ચે 213 કિલોમીટર લાંબો, છ લેનવાળો, એક્સેસ-કન્ટ્રોલ્ડ દિલ્હી-દહેરાદૂન ઈકોનોમિક કોરિડોર વિકસાવવામાં આવ્યો છે.

2.5 કલાક હવે દહેરાદૂન પહોંચવા માટે પર્યાપ્ત હશે, જે માટે અગાઉ 6 કલાક જેટલો સમય લાગતો હતો.

- આ કોરિડોરમાં પ્રાણીઓ માટે 8 ક્રોસિંગ, 200 મીટર લાંબા 2 એલિફન્ટ અન્ડરપાસ (હાથીઓ માટેના રસ્તા) અને કાલી મંદિર પાસે 370 મીટર લાંબી ટનલની વિશેષતા છે.
- અવરોધ વિનાની હાઈ-સ્પીડ કનેક્ટિવિટી સુનિશ્ચિત કરવા માટે, 10 ઈન્ટરચેન્જ, 3 રેલવે ઓવર-બ્રિજ (ROB), 4 મોટા પુલ અને 12 રોડસાઈડ પબ્લિક સુવિધાઓ તૈયાર કરવામાં આવી છે.

પ્રધાનમંત્રીનો સંપૂર્ણ કાર્યક્રમ જોવા માટે આ QR કોડ સ્કેન કરો.

ભૂતપૂર્વ સૈનિકો માટે કલ્યાણકારી યોજનાઓ

આશરે રૂપિયા 1.25 લાખ કરોડનું 'વન રેન્ક, વન પેન્શન' યોજના હેઠળ વિતરણ

36% ભૂતપૂર્વ સૈનિકો માટે સ્વાસ્થ્યસંભાળ યોજનાના બજેટમાં વધારો

70 વર્ષથી વધુની ઉંમરે ભૂતપૂર્વ સૈનિકો માટે દવાઓની હોમ ડિલિવરીની વ્યવસ્થા ઉપલબ્ધ બની છે.

બાળકોનાં શિક્ષણ માટેની ગ્રાન્ટ્સ બમણી કરાઈ.

- દીકરીઓનાં લગ્ન માટેની સહાય રૂપિયા 50,000થી વધારીને રૂપિયા 100,000 કરાઈ.

આપણા પર્વતો... આ વન ક્ષેત્રો... 'દેવભૂમિ'ના આ ખજાના... આ ખરેખર પવિત્ર સ્થાનો છે. આવા સ્થળોને સ્વચ્છ અને સુઘડ રાખવા એ આપણા સૌની ફરજ છે. પ્લાસ્ટિકની બોટલો અને કચરાના ઢગલા દેવભૂમિની પવિત્રતાને નુકસાન પહોંચાડે છે. તેથી, તે અત્યંત મહત્વનું છે કે આપણે દેવભૂમિના સ્થાનો, આપણા યાત્રાધામોને સ્વચ્છ અને સુંદર રાખીએ.

- નરેન્દ્ર મોદી, પ્રધાનમંત્રી

2 લાખ કરોડ થી ઓછો હતો, જે હવે છ ગણો વધીને વાર્ષિક રૂપિયા 12 લાખ કરોડ થી વધુ થઈ ગયો છે. શ્રી મોદીએ ખાતરી આપી હતી કે, "માત્ર ઉત્તરાખંડમાં જ અત્યારે રૂપિયા 2.25 લાખ કરોડ થી વધુના ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર પ્રોજેક્ટ્સ ચાલી રહ્યા છે."

દિલ્હી-પશ્ચિમ યુપી-ઉત્તરાખંડ ક્ષેત્રમાં તાજેતરના વિકાસ કાર્યો ગણાવતા પ્રધાનમંત્રીએ દિલ્હી મેટ્રોનું વિસ્તરણ, મેરઠમાં મેટ્રો સેવાઓ શરૂ કરવી, દિલ્હી-મેરઠ નમો ભારત રેલનું ઉદ્ઘાટન અને નોઈડા ઈન્ટરનેશનલ એરપોર્ટ તથા MRO સુવિધાના પ્રારંભની નોંધ લીધી હતી. પ્રધાનમંત્રી મોદીએ ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે ખેડૂતો અને પશુપાલકોને પણ આનો લાભ મળશે કારણ કે તેમની પેદાશો વધુ ઝડપથી મોટા બજારો સુધી પહોંચશે. તેમણે અવલોકન કર્યું કે આ કોરિડોર ગાઝિયાબાદ, બાગપત, બરૌત, શામલી અને સહારનપુરથી પસાર થાય છે, જે ઉત્તર પ્રદેશના આ શહેરોને પણ પુનર્જીવિત કરવા માટે તૈયાર છે.

શ્રી મોદીએ વિશ્વાસપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે, "આ માત્ર એક રસ્તો નથી; તે સમગ્ર ક્ષેત્રમાં વેપાર, ઉદ્યોગ, વેરહાઉસિંગ અને લોજિસ્ટિક્સ માટે નવા માર્ગો ખોલે છે." તેમણે નોંધ્યું હતું કે દેહરાદૂન, હરિદ્વાર, ઋષિકેશ, મસૂરી અને ચારધામ સર્કિટ સુધી પહોંચવું હવે વધુ સરળ બનશે. તેમણે ઉમેર્યું હતું કે ઉત્તરાખંડ હવે વિન્ટર ટુરિઝમ (શિયાળુ પ્રવાસન), વિન્ટર સ્પોર્ટ્સ અને ડેસ્ટિનેશન વેડિંગ માટેનું અગ્રણી સ્થળ બની રહ્યું છે. તેમણે ટિપ્પણી કરી હતી કે, 'જ્યારે પ્રવાસન વધે છે, ત્યારે દરેકને લાભ થાય છેઃ હોટલ, ઢાબા, ટેક્સી, હોમ સ્ટે - સમગ્ર સ્થાનિક અર્થતંત્રને વેગ મળે છે.' ■

1 મે: શ્રમિક દિવસ નિમિત્તે વિશેષ લેખ

શ્રમેવ જયતે

જેમ 'સત્યમેવ જયતે'નું મહત્વ છે, તેમ રાષ્ટ્રના વિકાસ માટે 'શ્રમેવ જયતે'નો ખ્યાલ પણ તેટલું જ મહત્વ ધરાવે છે. શ્રમેવ જયતેની ભાવના સાથે, કેન્દ્ર સરકાર શ્રમિકોના કલ્યાણ માટે મક્કમતાથી પ્રતિબદ્ધ છે. શ્રમિક વર્ગની સમૃદ્ધિ સુનિશ્ચિત કરવા માટે, સરકારે ચાર વ્યાપક શ્રમ સંહિતા (Labor Codes) ના અમલીકરણ દ્વારા સામાજિક સુરક્ષાની જોગવાઈ સહિત અનેક મજબૂત પગલાં લીધાં છે. 1 મે, આંતરરાષ્ટ્રીય શ્રમ દિવસના અવસરે, શ્રમિકોના સશક્તિકરણ માટે ચાલી રહેલા સતત પ્રયાસો પર પ્રકાશ પાડતો વિશેષ અહેવાલ અહીં પ્રસ્તુત છે...

શ્રમિકો અને ઉદ્યોગોની સફળતા વચ્ચે એક સંબંધ છે. બંનેમાંથી એક પણ બીજા વગર ખરેખર પાંગરી શકતું નથી. જ્યારે ઉદ્યોગો વધે છે, ત્યારે તેઓ શ્રમિકો માટે ટકાઉ રોજગારીની તકો, યોગ્ય વેતન અને સામાજિક સુરક્ષાના લાભો પેદા કરે છે. બીજી બાજુ, પ્રેરિત અને સુરક્ષિત કાર્યબળ ઉત્પાદકતા અને નવીનતા લાવે છે, જેનાથી ઉદ્યોગનું લાંબાગાળાનું અસ્તિત્વ સુનિશ્ચિત થાય છે. કેન્દ્ર સરકાર સંગઠિત અને અસંગઠિત બંને ક્ષેત્રના શ્રમિકોને "તેમના શ્રમ માટે સન્માન અને સમાન અધિકારો" મળે તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે મક્કમ છે. આ પ્રતિબદ્ધતા હૃદયસ્પર્શી સંકેતો દ્વારા વધુ સ્પષ્ટ થાય છે–જેમ કે વિશ્વનાથ ધામના ઉદ્ઘાટન વખતે શ્રમિકો પર ફૂલોની વર્ષા કરવી, પ્રયાગરાજ કુંભ મેળામાં સફાઈ કામદારોના પગ ધોવા અને નવા સંસદ ભવનમાં શ્રમિકો માટે સમર્પિત ગેલેરી બનાવવી–આ તમામ બાબતો દેશની વિકાસયાત્રામાં શ્રમેવ જયતેની પરિવર્તનકારી શક્તિનું સન્માન કરે છે.

સરકારે ચાર શ્રમ સંહિતા અમલમાં મૂકી

29 અસ્તિત્વમાં રહેલા કેન્દ્રીય શ્રમ કાયદાઓની સંબંધિત જોગવાઈઓને સંકલિત, સરળ અને તર્કસંગત બનાવીને, કેન્દ્ર સરકારે ચાર વ્યાપક શ્રમ સંહિતા અમલમાં મૂકી છેઃ વેતન સંહિતા, 2019; ઔદ્યોગિક સંબંધોની સંહિતા, 2020; સામાજિક સુરક્ષા સંહિતા, 2020; અને વ્યાવસાયિક સલામતી, આરોગ્ય અને કામ કરવાની પરિસ્થિતિઓની સંહિતા, 2020. આ સંહિતાઓ 21 નવેમ્બર, 2025 થી અમલમાં આવી છે. શ્રમ નિયમોનું આધુનિકીકરણ કરીને, શ્રમિકોનું કલ્યાણ વધારીને અને શ્રમ વ્યવસ્થાને બદલાતા કામકાજની દુનિયા સાથે સુસંગત બનાવીને, આ ઐતિહાસિક પગલું ભવિષ્ય માટે સજ્જ કાર્યબળ અને મજબૂત, ઉદ્યોગ-મૈત્રીપૂર્ણ વાતાવરણનો પાયો નાખે છે. દેશના ઘણા શ્રમ કાયદા આઝાદી પહેલાના અને આઝાદી પછીના શરૂઆતના ગાળામાં (1930-1950) ઘડવામાં આવ્યા હતા–એવો સમય જ્યારે અર્થતંત્ર અને શ્રમ બજાર વાસ્તવમાં વર્તમાન સમય કરતા ઘણા અલગ હતા.

ઈ-શ્રમ પોર્ટલ: વન-સ્ટોપ સોલ્યુશન

26 ઓગસ્ટ, 2021 ના રોજ, શ્રમ અને રોજગાર મંત્રાલયે આધાર દ્વારા ચકાસાયેલ અસંગઠિત શ્રમિકોનો રાષ્ટ્રીય ડેટાબેઝ બનાવવા માટે ઈ-શ્રમ પોર્ટલ શરૂ કર્યું. 21 ઓક્ટોબર, 2024 ના રોજ, 'ઈ-શ્રમ વન-સ્ટોપ સોલ્યુશન' શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું, જે વિવિધ સામાજિક સુરક્ષા અને કલ્યાણ યોજનાઓને એક જ પોર્ટલમાં જોડે છે. આજની તારીખમાં, 14 સામાજિક યોજનાઓને આ પ્લેટફોર્મ સાથે જોડવામાં આવી છે, જેનાથી ઈ-શ્રમ કાર્ડધારકો માટે યોજનાઓ સુધી પહોંચવું સરળ બન્યું છે.

નવું સંસદ ભવન બનાવનાર શ્રમિકોનું સન્માન

28 મે, 2023ના રોજ, નવું સંસદ ભવન રાષ્ટ્રને સમર્પિત કરતી વખતે, પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદીએ તેના નિર્માણમાં સામેલ શ્રમિકોના એક જૂથ સાથે મુલાકાત કરી હતી. આ સંસદ ભવનના નિર્માણથી અંદાજે 60,000 શ્રમિકોને રોજગારી મળી હતી. પ્રધાનમંત્રી મોદીએ નોંધ્યું હતું કે, "મને આનંદ છે કે તેમના શ્રમને સમર્પિત એક ડિજિટલ ગેલેરી પણ સંસદમાં બનાવવામાં આવી છે–જે કદાચ વિશ્વમાં પોતાની પ્રકારની પ્રથમ ઘટના છે." સંસદના નિર્માણમાં તેમનું યોગદાન હવે અમર થઈ ગયું છે.

"આપણા શ્રમિકો 'શ્રમયોગી' છે. આપણી ઘણી સમસ્યાઓ ઉકેલાય છે અને આપણી ઘણી જરૂરિયાતો એક 'શ્રમયોગી' દ્વારા પૂરી થાય છે. તેથી, જ્યાં સુધી આપણે તેમને જોવાનો આપણો દ્રષ્ટિકોણ નહીં બદલીએ, જ્યાં સુધી તેમના પ્રત્યેના આપણા વલણમાં પરિવર્તન નહીં આવે, ત્યાં સુધી આપણે તેમને સમાજમાં જે ગૌરવ મળવું જોઈએ તે આપી શકીશું નહીં."

– નરેન્દ્ર મોદી, પ્રધાનમંત્રી

કાશી વિશ્વનાથ ધામ કોરિડોરમાં શ્રમિકો પર પુષ્પવર્ષા

13ડિસેમ્બર, 2021ના રોજ, વારાણસીમાં શ્રી કાશી વિશ્વનાથ ધામના ઉદ્ઘાટન દરમિયાન, પ્રધાનમંત્રી મોદીએ નિર્માણ કાર્યમાં જોડાયેલા શ્રમિકો પર પુષ્પવર્ષા કરી હતી. તેમણે તેમની સાથે ભોજન પણ લીધું હતું. પોતાના સંબોધનમાં પ્રધાનમંત્રી મોદીએ જણાવ્યું હતું કે, "આજે, હું દરેક શ્રમિકનો આભાર માનવા માંગુ છું, જેમના પરસેવાથી આ ભવ્ય સંકુલનું નિર્માણ થયું છે. કોવિડ-19 મહામારી દરમિયાન પણ, તેઓએ સુનિશ્ચિત કર્યું કે કામ અટકે નહીં. મને આ સાથી શ્રમિકોને મળવાની તક મળી અને તેમના આશીર્વાદ લેવાનું સૌભાગ્ય પ્રાપ્ત થયું."

શ્રમિકો પ્રત્યે કૃતજ્ઞતા

13ફેબ્રુઆરી, 2026ના રોજ, સેવા તીર્થ અને કર્તવ્ય ભવન-1 અને 2 ના ઉદ્ઘાટન પ્રસંગે, પ્રધાનમંત્રી મોદીએ સાથી શ્રમિકો પ્રત્યે કૃતજ્ઞતા વ્યક્ત કરી હતી. તેમણે જણાવ્યું હતું કે, "હું આ ઈમારતોના નિર્માણ સાથે જોડાયેલા તમામ એન્જિનિયરો અને સાથી શ્રમિકો પ્રત્યે મારી કૃતજ્ઞતા વ્યક્ત કરું છું."

કુંભ મેળામાં ચરણ પખાળ્યા

2019માં, કુંભ મેળામાં સેવા આપતા સફાઈ કામદારો પ્રત્યે પોતાનું સન્માન વ્યક્ત કરતા, પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદીએ સફાઈ કર્મચારીઓ અને 'સ્વચ્છાગ્રહીઓ'નું સન્માન કર્યું હતું. વધુમાં, તેમણે આ સફાઈ કામદારો પૈકી પાંચ કામદારોના ચરણ પખાળ્યા હતા. પ્રધાનમંત્રીએ તેમની સાથે વ્યક્તિગત રીતે વાતચીત પણ કરી હતી.

પ્રધાનમંત્રી મોદીએ નિર્માણ કાર્યમાં જોડાયેલા શ્રમિકો સાથે વાતચીત કરી

26 સપ્ટેમ્બર, 2021ની સાંજે, પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદીએ નવા સંસદ ભવનના નિર્માણ સ્થળની મુલાકાત લીધી હતી. તેમણે ચાલી રહેલા કામની સમીક્ષા કરી, પ્રગતિનો તાગ મેળવ્યો અને પ્રોજેક્ટને નિર્ધારિત સમય મર્યાદામાં પૂર્ણ કરવાના મહત્વ પર ભાર મૂક્યો હતો. તેમણે નિર્માણ પ્રવૃત્તિઓમાં રોકાયેલા શ્રમિકો સાથે પણ વાતચીત કરી અને તેમના ખબર-અંતર પૂછ્યા હતા. પ્રધાનમંત્રીએ નિર્માણ કાર્યમાં સામેલ તમામ કર્મચારીઓનું કોવિડ-19 સામે સંપૂર્ણ રસીકરણ સુનિશ્ચિત કરવા માટે નિર્દેશો આપ્યા હતા. તેમણે અધિકારીઓને તમામ શ્રમિકો માટે દર મહિને હેલ્થ ચેક-અપ કરવા માટેની સૂચના પણ આપી હતી. વધુમાં, તેમણે જણાવ્યું હતું કે એકવાર નિર્માણ કાર્ય પૂર્ણ થઈ જાય પછી, આ પ્રોજેક્ટમાં યોગદાન આપનારા તમામ બાંધકામ શ્રમિકોના સન્માનમાં તે સ્થળે એક ડિજિટલ મ્યુઝિયમ સ્થાપિત કરવું જોઈએ, આ મ્યુઝિયમમાં તેમના નામ, વતન, ફોટોગ્રાફ્સ અને વ્યક્તિગત વિગતો દર્શાવવામાં આવશે. તેમણે ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે નિર્માણ કાર્યમાં તેમના યોગદાનને યોગ્ય માન્યતા મળવી જોઈએ. વધારામાં, તમામ શ્રમિકોને આ પ્રયાસમાં તેમની ભૂમિકા અને સહભાગિતાને સ્વીકારતું પ્રમાણપત્ર એનાયત કરવું જોઈએ.

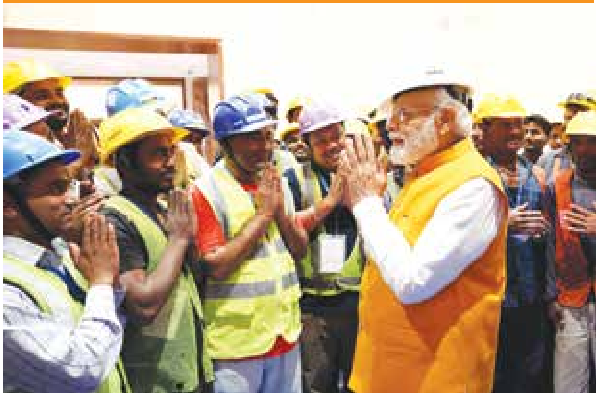

શ્રમિકોને 125 દિવસની રોજગારીની ગેરંટી મળશે

'વિકસિત ભારત-રોજગાર અને આજીવિકા મિશન (ગ્રામીણ) અધિનિયમ, 2025' વર્તમાન ગેરંટી માળખાને વધુ મજબૂત અને વિસ્તૃત કરે છે. આ કાયદા હેઠળ, દરેક ગ્રામીણ પરિવારને નાણાકીય વર્ષ દીઠ ઓછામાં ઓછા 125 દિવસની વેતન રોજગારીની વૈધાનિક ગેરંટી આપવામાં આવે છે, જે અગાઉની 100 દિવસની મર્યાદામાં કરવામાં આવેલો વધારો છે. આ પહેલ ગ્રામીણ આવકમાં વધારો કરશે અને આજીવિકાની સુરક્ષામાં સુધારો કરશે. આ અધિનિયમમાં મજબૂત વૈધાનિક બેરોજગારી ભથ્થાનો પણ સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. આ ભથ્થું જો રોજગારપાત્ર વ્યક્તિને નિર્ધારિત સમયમર્યાદામાં કામ આપવામાં ન આવે તો ચૂકવવાપાત્ર રહેશે. આ ભથ્થાના દરો જાહેર કરાયેલા વેતન દરો સાથે જોડાયેલા હશે. આ કાયદો પરિવારોની આવકની સ્થિરતાને મજબૂત બનાવે છે, જેનાથી ગ્રામીણ પરિવારો માટે ખાદ્ય સુરક્ષા અને વપરાશની સ્થિરતા સુનિશ્ચિત થાય છે.

સ્થળાંતર કરનારા શ્રમિકો માટે કલ્યાણકારી યોજનાઓ

શ્રમિકોને કૌશલ્ય વિકાસની તકો, નાણાકીય સહાય અને સામાજિક સુરક્ષા પૂરી પાડીને તેમના જીવનમાં સુધારો લાવવા માટે વિવિધ રોજગાર યોજનાઓ શરૂ કરવામાં આવી છે. આ પગલાંનો ઉદ્દેશ્ય શ્રમિકોને સશક્ત બનાવવાનો અને તેમની આજીવિકામાં વધારો કરે તેવો ટેકો પૂરો પાડવાનો છે, જેથી તેમના ભવિષ્ય માટે વધુ સુરક્ષા સુનિશ્ચિત કરી શકાય. આવી કેટલીક યોજનાઓમાં સામેલ છે:

પીએમ સ્ટ્રીટ વેન્ડર્સ આત્મનિર્ભર નિધિ (PM SVANidhi)

1 જૂન, 2020ના રોજ શરૂ કરાયેલી આ યોજનાનો ઉદ્દેશ્ય શેરી ફેરિયાઓને કોઈ પણ ગેરંટી (કોલેટરલ) વગર કાર્યકારી મૂડી લોન આપવાની સુવિધા પૂરી પાડવાનો છે. આ પહેલ એવા ફેરિયાઓને મદદ કરવા માટે રજૂ કરવામાં આવી હતી–જેમના વ્યવસાયો કોવિડ-19 મહામારીને કારણે ગંભીર રીતે પ્રભાવિત થયા હતા–જેથી તેઓ તેમનો વ્યવસાય ફરીથી શરૂ કરી શકે.

આયુષ્માન ભારત પ્રધાનમંત્રી જન આરોગ્ય યોજના

પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદીએ 23સપ્ટેમ્બર, 2018 ના રોજ આયુષ્માન ભારત પ્રધાનમંત્રી જન આરોગ્ય યોજના (AB PM-JAY) લોન્ચ કરી હતી. તેનો ઉદ્દેશ્ય ભારતના સૌથી વંચિત વર્ગોને આરોગ્ય કવચ પૂરું પાડીને સાર્વત્રિક આરોગ્ય કવરેજ (UHC) પ્રાપ્ત કરવાનો છે.

પ્રધાનમંત્રી શ્રમ યોગી માનધન (PMSYM)

શ્રમ અને રોજગાર મંત્રાલય દ્વારા 15 ફેબ્રુઆરી, 2019 ના રોજ શરૂ કરાયેલી આ યોજનાનો ઉદ્દેશ્ય અસંગઠિત ક્ષેત્રના શ્રમિકોને–જેમાં સ્થળાંતર કરનારા શ્રમિકોનો પણ સમાવેશ થાય છે–60 વર્ષની વય પ્રાપ્ત કર્યા પછી લઘુત્તમ ખાતરીપૂર્વકનું પેન્શન પૂરું પાડવાનો છે.

પ્રધાનમંત્રી ગરીબ કલ્યાણ અન્ન યોજના (PMGKAY)

ખાદ્ય સુરક્ષા માટે સરકારની પ્રતિબદ્ધતા પ્રધાનમંત્રી ગરીબ કલ્યાણ અન્ન યોજના (PMGKAY) દ્વારા મજબૂત કરવામાં આવી છે, જેને 1 જાન્યુઆરી, 2024 થી વધુ પાંચ વર્ષ માટે લંબાવવામાં આવી છે. આ યોજના સ્થળાંતર કરનારા શ્રમિકો સહિત ગરીબી રેખા નીચે જીવતા પરિવારોને મફત અનાજ પૂરું પાડે છે.

શ્રમિક દિવસનું મહત્વ

વિશ્વભરના મહેનતુ અને સમર્પિત વ્યક્તિઓનું સન્માન કરવા અને શ્રમિકોના અધિકારો અંગે જાહેર જાગૃતિ લાવવા માટે દર વર્ષે 1 મે ના રોજ શ્રમિક દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવે છે. શ્રમિક દિવસ એ માત્ર રજા નથી; તે શ્રમિક વર્ગના યોગદાનને શ્રદ્ધાંજલિ આપવા માટે સમર્પિત દિવસ છે. આ દિવસની ઉજવણી કરીને, આપણે તેમના સંઘર્ષોને યાદ કરીએ છીએ અને સામાન્ય જનતા તેમજ શ્રમિકોમાં તેમના અધિકારો પ્રત્યે જાગૃતિ ફેલાવીએ છીએ.

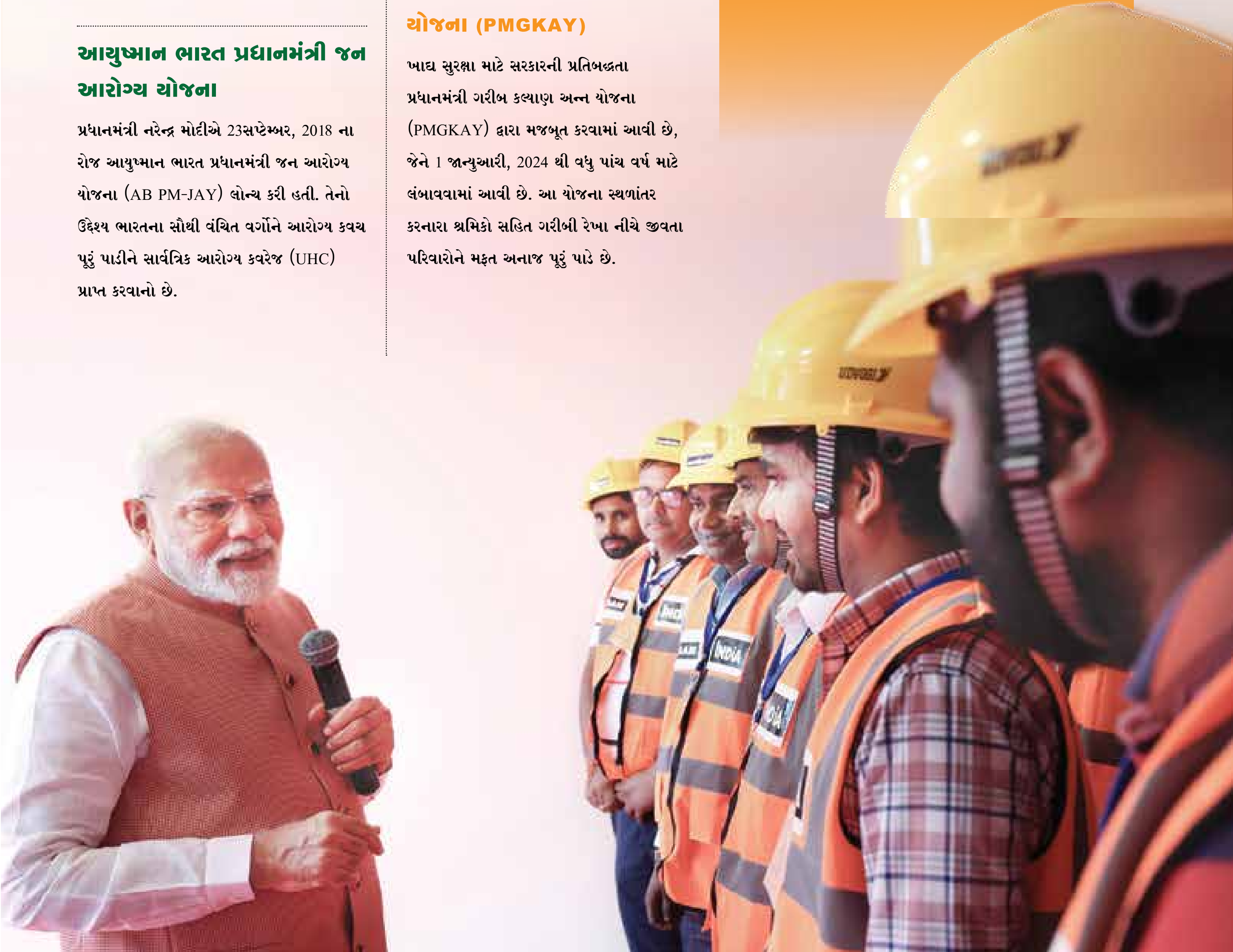

લોકસભામાં 93% અને રાજ્યસભામાં 110% ઉત્પાદકતા નોંધાઈ

18 એપ્રિલના રોજ, સંસદના વિશેષ સત્રના અંતિમ દિવસે, લોકસભા અને રાજ્યસભા બંનેની કાર્યવાહી અનિશ્ચિત કાળ માટે સ્થગિત કરવામાં આવી હતી. લોકસભાના સ્પીકર ઓમ બિરલાએ લોકસભાની કાર્યવાહી સ્થગિત કરવાની સાથે બજેટ સત્રની સમાપ્તિની જાહેરાત કરી હતી. ત્યાર બાદ ટૂંક સમયમાં જ, રાજ્યસભાના અધ્યક્ષ અને ઉપરાષ્ટ્રપતિ સી.પી. રાધાકૃષ્ણને ઉપલા ગૃહની કાર્યવાહી સ્થગિત કરી હતી. બજેટ સત્ર દરમિયાન, બંને ગૃહોમાં અનેક ખરડાઓ પસાર કરવામાં આવ્યા હતા. ખાસ કરીને, રાજ્યસભામાં ઉત્પાદકતા આશરે 110% અને લોકસભામાં 93% રહી હતી.

18મી લોકસભાનું 7મું સત્ર અનિશ્ચિત કાળ માટે સ્થગિત

18મી લોકસભાનું સાતમું સત્ર, જે 28 જાન્યુઆરી, 2026ના રોજ શરૂ થયું હતું, તે દરમિયાન કુલ 31 બેઠકો યોજાઈ હતી, જે અંદાજે 151 કલાક અને 42 મિનિટ સુધી ચાલી હતી. રાષ્ટ્રપતિ દ્રૌપદી મુર્મુએ 28 જાન્યુઆરી, 2026ના રોજ બંને ગૃહોના સભ્યોને સંબોધિત કર્યા હતા અને 1 ફેબ્રુઆરી, 2026ના રોજ નાણામંત્રીએ ગૃહમાં વર્ષ 2026-2027 માટેનું કેન્દ્રીય બજેટ રજૂ કર્યું હતું. કેન્દ્રીય બજેટ 2026-2027 પરની ચર્ચા અંદાજે 13 કલાક ચાલી હતી, જેમાં 63 સભ્યોએ ભાગ લીધો હતો. નાણામંત્રીએ 11 ફેબ્રુઆરી, 2026ના રોજ ચર્ચાનો જવાબ આપ્યો હતો. 25 માર્ચ, 2026ના રોજ ગૃહ દ્વારા ફાઈનાન્સ બિલ (નાણા વિધેયક) પસાર કરવામાં આવ્યું હતું.

- તમામ સભ્યોના સહકારથી લોકસભાના આ સત્રની ઉત્પાદકતા અંદાજે 93 ટકા રહી હતી. સત્ર દરમિયાન 12 સરકારી ખરડા રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા અને કુલ 9 ખરડા પસાર કરવામાં આવ્યા હતા.
- 16 એપ્રિલ અને 17 એપ્રિલ, 2026ના રોજ, ગૃહે બંધારણ (131મો સુધારો) ખરડો, 2026; કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના કાયદા (સુધારો) ખરડો, 2026; અને સીમાંકન (Delimitation) ખરડો, 2026 પર ચર્ચા કરી હતી. આ ચર્ચા 21 કલાક અને 27 મિનિટ સુધી ચાલી હતી, જેમાં 131 સભ્યોએ પોતાના મંતવ્યો વ્યક્ત કર્યા હતા.
- 23 માર્ચ, 2026ના રોજ, પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદીએ પશ્ચિમ એશિયામાં ચાલી રહેલા સંઘર્ષ અને ભારત સામેના પડકારો અંગે નિવેદનો આપ્યા હતા.
- 30 માર્ચ, 2026ના રોજ, નિયમ 193 હેઠળ "દેશને ડાબેરી ઉગ્રવાદથી મુક્ત કરવાના પ્રયાસો" વિષય પર ચર્ચા યોજાઈ હતી.

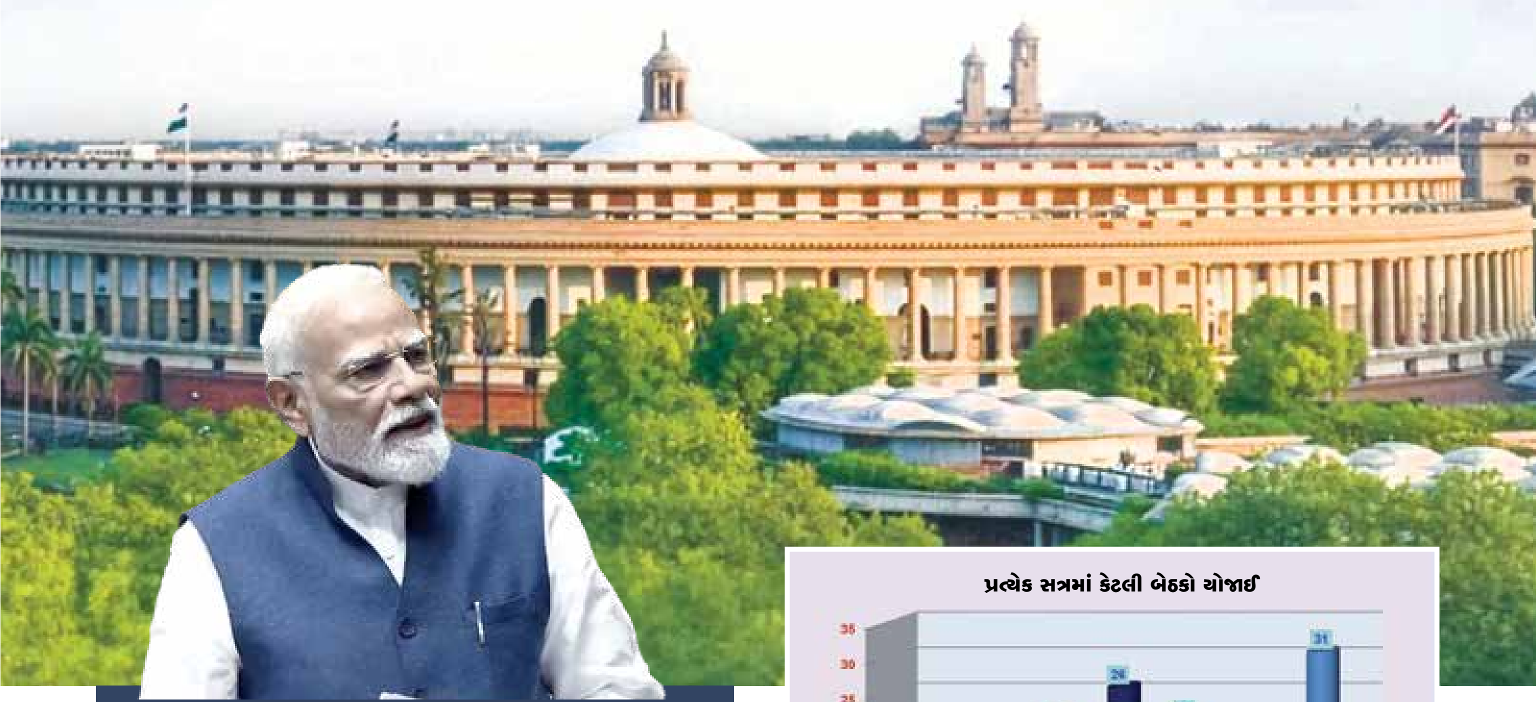

સંસદના બજેટ સત્રની રાજ્યસભાના 270મા સત્ર સાથે પૂર્ણાહુતિ

રાજ્યસભાના 270માં સત્રની સમાપ્તિ સાથે સંસદના બજેટ સત્રનો પણ અંત આવ્યો. આ સત્ર દરમિયાન મંજૂર કરાયેલ અંદાજપત્રીય ફાળવણી, સમર્થન કરાયેલ નીતિઓ અને નિર્ધારિત કરવામાં આવેલી અગ્રતાઓ ભારતની દરેક વ્યક્તિના જીવન પર સીધી અસર કરે છે. સત્રની શરૂઆત રાષ્ટ્રપતિ દ્રૌપદી મુર્મુ દ્વારા આપવામાં આવેલા અભિભાષણ પરના આભાર પ્રસ્તાવ પર ચાર દિવસીય ચર્ચા સાથે થઈ હતી, જેમાં ગૃહના 79 સભ્યોએ ભાગ લીધો હતો. આભાર પ્રસ્તાવ પર પ્રધાનમંત્રી મોદીના જવાબથી સાંસદો દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા મુખ્ય મુદ્દાઓ પર સ્પષ્ટતા મળી હતી.

- આ ચર્ચામાં કુલ 97 સભ્યોએ ભાગ લીધો હતો, જે ચાર દિવસ સુધી ચાલી હતી. આ ઉપરાંત, ગૃહે સરકારના બે મુખ્ય મંત્રાલયોની કામગીરી પર પણ વિસ્તૃત વિચાર-વિમર્શ કર્યો હતો.
- ગૃહે ભારત-અમેરિકા દ્વિપક્ષીય વેપાર કરાર અંગે વાણિજ્ય અને ઉદ્યોગ મંત્રી દ્વારા અને પશ્ચિમ એશિયાની સ્થિતિ અંગે વિદેશ મંત્રી દ્વારા આપવામાં આવેલા સ્વતઃ પ્રેરિત (suo motu) નિવેદનોની પણ નોંધ લીધી હતી.
- પ્રધાનમંત્રી મોદીએ પશ્ચિમ એશિયામાં ચાલી રહેલા સંઘર્ષ અને ભારત સમક્ષના પડકારો, ખાસ કરીને દેશની ઊર્જા જરૂરિયાતો પૂરી કરવાના સંદર્ભમાં નિવેદન આપ્યું હતું.
- સત્ર દરમિયાન, સભ્યો દ્વારા 50 પ્રાઈવેટ મેમ્બર બિલ્સ (ખાનગી સભ્યોના ખરડા) રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા.
- ગૃહ કુલ 157 કલાક અને 40 મિનિટ સુધી કાર્યરત રહ્યું હતું, જેમાં 109.87% ઉત્પાદકતાનું સ્તર હાંસલ કરવામાં આવ્યું હતું.

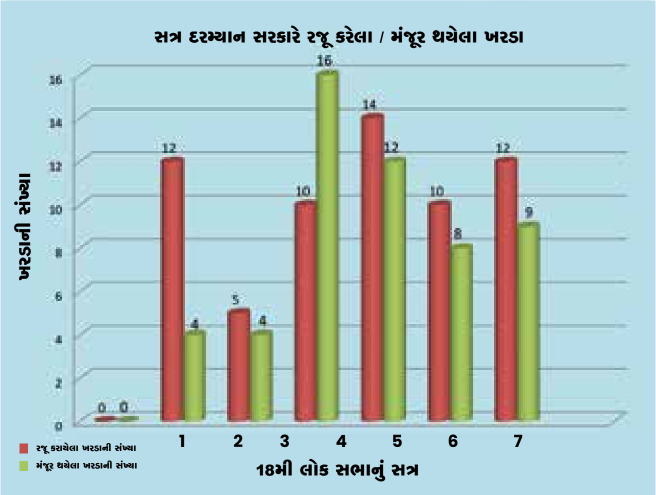

વિશ્વાસ-આધારિત પ્રણાલીને મજબૂત બનાવવા એક ખરડો

જન વિશ્વાસ (જોગવાઈઓમાં સુધારો) ખરડો, 2026, લોકસભા અને રાજ્યસભા બંને દ્વારા પસાર કરવામાં આવ્યો છે. તે 23 મંત્રાલયો હેઠળના 79 કેન્દ્રીય અધિનિયમોમાં સમાવિષ્ટ 784 જોગવાઈઓમાં સુધારો કરે છે. આ કાયદા દ્વારા, આ પૈકીની 717 જોગવાઈઓને અપરાધમુક્ત કરીને 'ઈઝ ઓફ ડૂઈંગ બિઝનેસ' (વેપાર કરવાની સરળતા) અને બાકીની 67 જોગવાઈઓમાં સુધારો કરીને 'ઈઝ ઓફ લિવિંગ' (જીવન સુગમ બનાવવા)ને પ્રોત્સાહન આપવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે. આ પહેલ એક સંતુલિત અને વિશ્વાસ-આધારિત નિયમનકારી વ્યવસ્થાને પ્રોત્સાહન આપશે. તે નાના અપરાધોને અપરાધમુક્ત કરવા અને અસ્તિત્વમાં રહેલી કાનૂની જોગવાઈઓને તર્કસંગત બનાવવાનો એક પ્રયાસ છે જેથી વ્યક્તિઓ અને વ્યવસાયો પરના અનુપાલનના બોજને ઘટાડી શકાય.

ખરડાના 4 મુખ્ય સ્તંભો ચાર મુખ્ય સ્તંભો પર આધારિત, આ ખરડો એક એવું નિયમનકારી વાતાવરણ બનાવવાના ઉદ્દેશ્ય સાથે ઘડવામાં આવ્યો છે જે કાયદાના પાલનને પ્રોત્સાહન આપે છે અને નાગરિકો તેમજ વ્યવસાયોની કાયદા સાથેની રોજિંદી પ્રક્રિયાઓને સરળ અને અવરોધરહિત બનાવે છે.

- દંડ પહેલા ચેતવણી.
- પ્રમાણસર દંડ.
- ઝડપી અને ન્યાયી નિકાલ.
- ગતિશીલ દંડનું માળખું.

નાના અથવા પ્રક્રિયાગત ઉલ્લંઘનો માટે હવે કોઈ ફોજદારી દંડ નહીં

જન વિશ્વાસ (જોગવાઈઓમાં સુધારો) ખરડો, 2026 એ ફોજદારી જોગવાઈઓને વધુ સમજદારીભર્યા, નાગરિક-મૈત્રીપૂર્ણ અને પાલન માટે સરળ માળખામાં ફેરવી દીધી છે, જેનાથી જનતાને બિનજરૂરી કાનૂની બોજમાંથી રાહત મળી છે...

- 317 જોગવાઈઓ: દંડને સિવિલ પેનલ્ટીમાં ફેરવવામાં આવ્યો
- 158 જોગવાઈઓ: દંડ સંપૂર્ણપણે દૂર કરવામાં આવ્યો
- 113 જોગવાઈઓ: જેલ અને દંડને સિવિલ પેનલ્ટીમાં ફેરવવામાં આવ્યા
- 57 જોગવાઈઓ: જેલ અને દંડ દૂર કરવામાં આવ્યા
- 63 જોગવાઈઓ: પ્રથમ વખતની ભૂલ માટે ચેતવણી/નોટિસ
- 17 જોગવાઈઓ: જેલની મુદતમાં ઘટાડો કરવામાં આવ્યો
- 17 જોગવાઈઓ: ગુનાઓના સમાધાનની શરૂઆત કરવામાં આવી
- 29 જોગવાઈઓ: જેલવાસ દૂર કરવામાં આવ્યો
- 2 જોગવાઈઓ: જેલવાસને સિવિલ પેનલ્ટીમાં ફેરવવામાં આવ્યો
- 1 જોગવાઈ: જેલવાસના પ્રકારને તર્કસંગત બનાવવામાં આવ્યો
- 6 જોગવાઈઓ: ગુનાઓની મર્યાદા મર્યાદિત કરવામાં આવી

લોકસભામાં પસાર થયેલા કેટલાક મહત્વપૂર્ણ ખરડા

બજેટ સત્ર દરમિયાન લોકસભામાં 12 સરકારી ખરડા રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા અને 9 ખરડા પસાર કરવામાં આવ્યા હતા. પસાર થયેલા કેટલાક મહત્વપૂર્ણ ખરડાઓ નીચે મુજબ છે:

1. ઔદ્યોગિક સંબંધોની સંહિતા (સુધારો) ખરડો, 2026
2. ટ્રાન્સજેન્ડર વ્યક્તિઓ (અધિકારોનું રક્ષણ) સુધારો ખરડો, 2026
3. ફાઈનાન્સ બિલ (નાણા વિધેયક), 2026
4. ઈન્સોલ્વન્સી એન્ડ બેન્કરપ્સી કોડ (સુધારો) ખરડો, 2026
5. આંધ્રપ્રદેશ પુનર્ગઠન (સુધારો) ખરડો, 2026
6. જન વિશ્વાસ (જોગવાઈઓમાં સુધારો) ખરડો, 2026
7. સેન્ટ્રલ આર્મ્ડ પોલીસ ફોર્સિસ (સામાન્ય વહીવટ) ખરડો, 2026

હરિવંશ રાજ્યસભાના ડેપ્યુટી ચેરમેન તરીકે ચૂંટાયા

સત્ર દરમિયાન, હરિવંશ ત્રીજી વખત રાજ્યસભાના ડેપ્યુટી ચેરમેન (ઉપાધ્યક્ષ) તરીકે ચૂંટાયા હતા. 17 એપ્રિલના રોજ રાજ્યસભાને સંબોધિત કરતા, પ્રધાનમંત્રી મોદીએ હરિવંશને સતત ત્રીજી વખત રાજ્યસભાના ડેપ્યુટી ચેરમેન તરીકે ચૂંટાવા બદલ હાર્દિક અભિનંદન પાઠવ્યા હતા. આ ઐતિહાસિક સિદ્ધિનો ઉલ્લેખ કરતા પ્રધાનમંત્રીએ જણાવ્યું હતું કે, આ હરિવંશમાં ગૃહના ઊંડા વિશ્વાસ અને સંસ્થામાં તેમના અમૂલ્ય અનુભવને પ્રતિબિંબિત કરે છે. સતત ત્રીજી મુદત માટે ચૂંટાવું એ તેમના અનુભવ, સર્વસમાવેશક અભિગમ અને ગરિમાપૂર્ણ કાર્યશૈલીની ગૃહ દ્વારા મળેલી સ્વીકૃતિ છે.

સંસદ દ્વારા CAPF (સામાન્ય વહીવટ) ખરડો, 2026 વોઈસ વોટથી પસાર

સેન્ટ્રલ આર્મ્ડ પોલીસ ફોર્સિસ (સામાન્ય વહીવટ) ખરડો, 2026, 2 એપ્રિલના રોજ લોકસભા દ્વારા વોઈસ વોટ (મૌખિક મત)થી પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. રાજ્યસભાએ આ ખરડો અગાઉ જ પસાર કરી દીધો હતો. આ ખરડો જોગવાઈ કરે છે કે CAPF માં ઈન્સ્પેક્ટર જનરલ (IG) રેન્કની 50 ટકા જગ્યાઓ ડેપ્યુટેશન (ડેપ્યુટેશન) દ્વારા ભરવામાં આવશે, અને એડિશનલ ડાયરેક્ટર જનરલ (ADG) રેન્કની ઓછામાં ઓછી 67 ટકા જગ્યાઓ ડેપ્યુટેશન દ્વારા ભરવામાં આવશે. વધુમાં, સ્પેશિયલ ડાયરેક્ટર જનરલ અને ડાયરેક્ટર જનરલ (DG) રેન્કની તમામ જગ્યાઓ ફક્ત ડેપ્યુટેશન દ્વારા જ ભરવામાં આવશે. આ ખરડાનો ઉદ્દેશ્ય સેન્ટ્રલ આર્મ્ડ પોલીસ ફોર્સિસમાં ગ્રુપ 'A' જનરલ ડ્યુટી ઓફિસરો અને અન્ય અધિકારીઓની ભરતી અને સેવાની શરતોને સંચાલિત કરતા સામાન્ય નિયમોનું નિયમન કરવાનો છે.

કર્ણાટક: તત્વજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી બંનેમાં સમૃદ્ધ

કર્ણાટકની ઓળખ વૈશ્વિક સ્તરે તત્વજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી બંને માટે જાણીતી છે. અહીં દાર્શનિક દ્રષ્ટિની ઊંડાણ અને ટેકનોલોજીની શક્તિ સહઅસ્તિત્વ ધરાવે છે. આ સમૃદ્ધ વિરાસતમાં, શ્રી આદિચુંચનાગીરી મહાસંસ્થાન મઠ, કર્ણાટક, આપણી ભવ્ય આધ્યાત્મિક પરંપરાઓના જીવંત પ્રતીક તરીકે ઊભું છે. તેની સામુદાયિક સેવાઓ ખરેખર પ્રેરણાદાયી છે. 15 એપ્રિલના રોજ, પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદીએ કર્ણાટકના માંડ્યામાં સ્થિત આ જ મઠમાં આવેલા શ્રી ગુરુ ભૈરવૈક્ય મંદિરનું ઉદ્ઘાટન કર્યું હતું. આ પૂર્વે, તેમણે જ્વાલા પીઠ ખાતે એક સભાને સંબોધિત કરી હતી અને શ્રી કાલભૈરવ મંદિરમાં પ્રાર્થના અર્પી હતી...

"પોતાના ગુરુના સન્માનમાં શ્રી ગુરુ ભૈરવૈક્ય મંદિરનું નિર્માણ કરવું એ માત્ર એક ઈમારત બનાવવા પૂરતું મર્યાદિત નથી, તે એક ગહન ભાવનાને મૂર્ત સ્વરૂપ આપવા વિશે છે. આગામી સમયમાં, આ સ્થાન સેવા, આધ્યાત્મિક સાધના અને પ્રેરણાનું એક ગતિશીલ કેન્દ્ર બનવા માટે નિર્ધારિત છે."

- નરેન્દ્ર મોદી , પ્રધાનમંત્રી

ભારત એક જીવંત સંસ્કૃતિ છે જે હજારો વર્ષોથી ટકી રહી છે. વિશ્વમાં એવા બહુ ઓછા ઉદાહરણો છે જ્યાં પરંપરાઓ આટલા લાંબા સમય સુધી અવિરતપણે વિકસતી અને ખીલતી રહી હોય. જ્યારે કોઈ શ્રી આદિચુંચનાગીરી મહાસંસ્થાન મઠને જુએ છે, ત્યારે તે આ નિરંતરતાના સાક્ષાત દર્શન કરે છે. સમયાંતરે, સમાજમાં એવી મહાન વિભૂતિઓ ઉભરી આવી છે જેમનો પ્રભાવ માત્ર આધ્યાત્મિક માર્ગદર્શન આપવા પૂરતો મર્યાદિત ન હતો. જગદગુરુ શ્રી શ્રી શ્રી ડૉ. બાલગંગાધરનાથ મહાસ્વામીજી આવા જ એક દિવ્ય તેજપુંજ હતા.

વિકસિત કર્ણાટક અને વિકસિત ભારત માટે

પ્રધાનમંત્રી મોદીના નવ સંકલ્પો:

1. જળ સંરક્ષણ: પાણીની બચત અને બહેતર વ્યવસ્થાપનને પ્રાથમિકતા આપો.
2. વૃક્ષારોપણ: પૃથ્વીના રક્ષણ માટે 'એક પેડ મા કે નામ' અભિયાનમાં સહભાગી બનો.
3. સ્વચ્છતા: જાહેર સ્થળો, ધાર્મિક સ્થળો, ગામડાઓ અને શહેરોમાં સ્વચ્છતા જાળવો.
4. સ્વદેશી: ભારતીય ઉત્પાદનો અપનાવો; 'વોકલ ફોર લોકલ'ના મંત્રને જીવનમાં ઉતારો.
5. સ્થાનિક પર્યટન: ભારતના જ પ્રવાસન સ્થળોની મુલાકાત લો અને તેને પ્રોત્સાહન આપો.
6. પ્રાકૃતિક ખેતી: જમીનના સ્વાસ્થ્ય માટે રસાયણ મુક્ત ખેતી અપનાવો.
7. પૌષ્ટિક આહાર: મિલેટ્સ (જાડું અનાજ) અને રાગી સહિત સ્વાસ્થ્યપ્રદ આહારની ટેવોને પ્રોત્સાહન આપો. મેદસ્વીતાના પડકારને પહોંચી વળવા માટે, તમારા ખોરાકમાં તેલનું પ્રમાણ 10% ઘટાડવાનો પ્રયાસ કરો.
8. રમતગમત અને ફિટનેસ: તેને તમારા દૈનિક જીવનનો હિસ્સો બનાવો.
9. સમાજ સેવા: જરૂરિયાતમંદોની સેવા કરવાથી સમાજ મજબૂત બને છે અને જીવનમાં હેતુની ગહન ભાવના ઉમેરાય છે.

પ્રધાનમંત્રી મોદીએ જણાવ્યું હતું કે

જગદગુરુ શ્રી શ્રી શ્રી ડૉ. બાલગંગાધરનાથ મહાસ્વામીજીની કરુણા માત્ર મનુષ્યો પૂરતી મર્યાદિત ન હતી; તે તમામ જીવજંતુઓ સુધી વિસ્તરેલી હતી. તેમણે મોરના સંરક્ષણ માટે સમર્પિત સામાજિક આંદોલનનું નેતૃત્વ કર્યું હતું. મોર આપણું રાષ્ટ્રીય પક્ષી છે અને તે ભગવાન સુબ્રહ્મણ્યનું દિવ્ય વાહન છે. તેમણે વધુમાં જણાવ્યું કે તેમના સત્તાવાર નિવાસસ્થાને મોટી સંખ્યામાં મોર વસે છે, અને તેમણે તેમાંથી કેટલાક સાથે ગાઢ મિત્રતા પણ કેળવી છે. મોર એક સૌમ્ય અને સુંદર પક્ષી છે. ■

પ્રધાનમંત્રીનો સંપૂર્ણ કાર્યક્રમ જોવા માટે QR કોડ સ્કેન કરો.

પાકિસ્તાની ડરાવીને ભાગવા માટે મજબૂર કરી

1971ના ભારત-પાક યુદ્ધ દરમિયાન, મેજર હોશિયાર સિંહે એવી અજોડ બહાદુરીનું ઉદાહરણ પૂરું પાડ્યું હતું, જેનાથી દુશ્મન સ્તબ્ધ થઈ ગયા હતા. ચારે બાજુથી પ્રતિકૂળતા હોવા છતાં, તીવ્ર ગોળીબાર અને ટેન્કોના ગડગડાટ વચ્ચે પણ તેમણે ક્યારેય પોતાની પોસ્ટ છોડી નહીં. ગંભીર ઈજાઓ થવા છતાં, તેમણે પોતાની કંપનીનું મનોબળ વધારવાનું ચાલુ રાખ્યું. તેમની હિંમતે દુશ્મનને ભાગી જવા મજબૂર કર્યા. દુશ્મનને કારમી હાર આપવા બદલ 'પરમવીર ચક્ર'થી સન્માનિત મેજર હોશિયાર સિંઘની શૌર્ય ગાથાઓ યુવાનોને માતૃભૂમિની સેવા કરવા માટે હંમેશા પ્રેરણા આપતી રહેશે.

જન્મ: 5 મે, 1937 | મૃત્યુ: 6 ડિસેમ્બર, 1998

બહાદુર માણસો માત્ર એક જ વાર મરે છે. તમારે લડવું જ પડશે; તમારે વિજય મેળવવો જ પડશે. બસંતર નદીના મોરચે તૈનાત પોતાની ટુકડીઓને કહેવામાં આવેલા મેજર હોશિયાર સિંઘના આ શબ્દોએ તેમને દુશ્મનોને ધૂળ ચટાડવા માટે પ્રેરિત કર્યા હતા. 5 મે, 1937ના રોજ હરિયાણામાં જન્મેલા હોશિયાર સિંઘ બાળપણથી જ શિસ્તબદ્ધ અને મક્કમ નિર્ધાર ધરાવતા હતા. અભ્યાસમાં શ્રેષ્ઠતાની સાથે તેમણે રમતગમત અને એથ્લેટિક્સમાં પણ પોતાની ઓળખ બનાવી હતી. 1957માં, હોશિયાર સિંઘ જાટ રેજિમેન્ટમાં જોડાયા અને ત્યારબાદ તેઓ 3જી ગ્રેનેડિયર્સમાં અધિકારી તરીકે નિયુક્ત થયા.

1971ના ભારત-પાક યુદ્ધ દરમિયાન, 3જી ગ્રેનેડિયર્સ બટાલિયનને બસંતર નદી પર પુલ બનાવવાનું કામ સોંપવામાં આવ્યું હતું, જે વિસ્તારની બંને બાજુએ દુશ્મનોએ મોટાપ્રમાણમાં સુરંગો (mines) બિછાવી હતી. ત્યારબાદ, તેમની કંપનીને પુલ ઓળંગીને જરપાલના લશ્કરી ગઢ પર કબજો કરવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો હતો. 15 ડિસેમ્બર, 1971ના રોજ, મેજર હોશિયાર સિંહે ગ્રેનેડિયર્સની એક કંપનીનું નેતૃત્વ કરતા, દુશ્મનના ભારે ગોળીબારથી ડર્યા વગર તેમના પર હુમલો કર્યો. ભીષણ યુદ્ધ પછી, તેઓ લક્ષ્યો પ્રાપ્ત કરવામાં સફળ રહ્યા. 16 ડિસેમ્બરના રોજ, દુશ્મનોએ ત્રણ વળતા હુમલા કર્યા. ભારે તોપમારો અને ટેન્કોના મારા છતાં, તેમણે પોતાની ટુકડીઓને મક્કમતાથી મેદાનમાં ટકી રહેવા અને દુશ્મનોને પાછા ધકેલવા માટે પ્રોત્સાહિત કરવાનું ચાલુ રાખ્યું. તેમની હિંમત અને નેતૃત્વથી પ્રેરાઈને, તેમની કંપનીએ દરેક હુમલાને નિષ્ફળ બનાવ્યો અને દુશ્મનોને ભારે જાનહાનિ પહોંચાડી. 17 ડિસેમ્બરના રોજ, દુશ્મનોએ ફરી એકવાર હુમલો કર્યો, આ વખતે તેમને ભારે આર્ટિલરી (તોપખાના)નું સમર્થન હતું. દુશ્મનના શેલ (ગોળા) થી ગંભીર રીતે ઘાયલ હોવા છતાં, પોતાની સુરક્ષાની પરવા કર્યા વિના, તેઓ એક ખાઈ (trench)થી બીજી ખાઈમાં ગયા અને સૈનિકોનું મનોબળ વધાર્યું. જ્યારે દુશ્મનના ગોળાથી ઓપરેટર ઘાયલ થયો, ત્યારે તેઓ તરત જ મીડિયમ મશીન ગન (MMG) પોસ્ટ પર પહોંચ્યા. તેમણે પોતે હથિયારની કમાન સંભાળી અને દુશ્મનોને ભારે નુકસાન પહોંચાડ્યું. તેમણે દુશ્મનના આક્રમણને સંપૂર્ણપણે નિષ્ફળ બનાવ્યું, જેના કારણે તેમને પીછેહઠ કરવી પડી.

દુશ્મનો ભારે જાનહાનિ સાથે ભાગી ગયા, જેમાં તેમના કમાન્ડિંગ ઓફિસર સહિત 85 સૈનિકો માર્યા ગયા હતા. મેજર હોશિયાર સિંહે, ગંભીર રીતે ઘાયલ હોવા છતાં, જ્યાં સુધી યુદ્ધવિરામ અમલમાં ન આવ્યો ત્યાં સુધી પોતાની પોસ્ટ છોડવાનો ઈનકાર કર્યો હતો. ભારતીય સેનાની સર્વોચ્ચ પરંપરાઓમાં તેમની અસાધારણ વીરતા, અદમ્ય સાહસ અને નિર્ભય નેતૃત્વ માટે તેમને 'પરમવીર ચક્ર' એનાયત કરવામાં આવ્યું હતું. 6 ડિસેમ્બર, 1998ના રોજ તેમનું અવસાન થયું. 23 જાન્યુઆરી, 2023ના રોજ, પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદીએ આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓના 21 સૌથી મોટા અનામી ટાપુઓના નામ 21 પરમવીર ચક્ર વિજેતાઓના નામ પરથી રાખ્યા હતા. આમાંનો એક ટાપુ પરમવીર ચક્ર વિજેતા મેજર હોશિયાર સિંઘને સમર્પિત છે. ■

Narendra Modi
@narendramodi

हमारी नारी शक्ति सशक्त भारत की पहचान है। देश की माताएं-बहनें और बेटियां अपनी अटूट संकल्पशक्ति, निष्ठा और सेवाभाव से आज हर क्षेत्र में भारतवर्ष का गौरव बढ़ा रही हैं।

देव्या यया ततमिदं जगदात्मशक्त्या
निश्शेषदेवगणशक्तिसमूहमूर्त्या ।

तामम्बिकामखिलदेवमहर्षिपूज्यां भक्त्या नताः स्म
विदधातु शुभानि सा नः ।।

Rajnath Singh
@rajnathsingh

भारतीय लोकतंत्र के इतिहास में आज का दिन अत्यंत दुर्भाग्यपूर्ण है। संसद के विशेष सत्र के दौरान, एनडीए सरकार द्वारा लोकसभा में 131वां संविधान संशोधन बिल, महिलाओं को एक-तिहाई आरक्षण देने के लिए लाया गया था। कांग्रेस के नेतृत्व वाले इंडी गठबंधन ने आज लोकसभा में इस बिल के विरोध में वोट करके अपना महिला विरोधी चरित्र दिखा दिया है।

Amit Shah
@AmitShah

इतिहास हजारों सालों तक योगदान और विघ्न को याद रखता है...

रामसेतु में गिलहरी का योगदान हो या
हवन में हड्डियाँ डालने वाली ताड़का का विघ्न हो।

Nitin Gadkari
@nitin_gadkari

भारतीय लोकतंत्र के इतिहास का दुर्भाग्यपूर्ण दिवस..

संसद के विशेष सत्र के दौरान आज महिलाओं को एक-तिहाई आरक्षण देने के लिए लोकसभा में लाए गए 131वें संविधान संशोधन विधेयक का पारित ना होना विपक्ष की महिला विरोधी मानसिकता को दर्शाता है।

Nirmala Sitharam...
@nsitharaman

This 👇 was stated clearly by the Home Minister on the floor of the Lok Sabha. With the Opposition pressing further on the issue, HM @AmitShah ji said he is willing to add this through an amendment, within an hour, (Speaker adjourning the House to enable the process). Even then, the Opposition were determined to oppose reservation for women. INDI Alliance's hypocrisy stands exposed.

Arjun Ram Meghwal
@arjunrammeghwal

नारी सम्मान को लेकर संसद में विपक्ष के निंदनीय रवैये से आज मातृशक्ति के सपने टूटे हैं और यह दिन भारतीय लोकतंत्र के लिए बेहद दुर्भाग्यपूर्ण है।

प्रधानमंत्री श्री नरेंद्र मोदी जी के नेतृत्व में प्रस्तुत 'नारी शक्ति वंदन अधिनियम'—जो महिलाओं के अधिकार और भागीदारी को मजबूत करता है—उसमें संशोधन बिल का विपक्ष ने समर्थन नहीं दिया।

महिला आरक्षण से जुड़ा बिल

पारित होने के लिए जरूरी थे 352 वोट | मिले 298 | विरोध में 230

12 साल में पहली बार कोई विधेयक पास नहीं करा पाई मोदी सरकार

संविधान संशोधन विधेयक लोकसभा में गिरा

ऑस्ट्रिया के चांसलर और प्रधानमंत्री मोदी के बीच वार्ता के दौरान छह समझौतों पर हस्ताक्षर

भारत-ऑस्ट्रिया सेमीकंडक्टर, रक्षा क्षेत्र में सहयोग बढ़ाएंगे

प्रधानमंत्री मोदी और गृह मंत्री शाह ने भी दी श्रद्धांजलि

जीवन में हमेशा गूंजते रहेंगे आशा ताई के गीत

सदैव दिलों में गूंजेगी आवाज

पंचायती राज में 14 लाख से अधिक महिलाएं सक्रिय, 50% तक भागीदारी; 'लखपति दीदी' और स्वयं सहायता समूहों से बढ़ी आर्थिक आत्मनिर्भरता

पंचायत से पायलट तक: हर क्षेत्र में आगे बढ़ रहीं महिलाएं

महज तीन घंटे में पहुंच जाएंगे दिल्ली से देहरादून

इंतजार खत्म, देहरादून-दिल्ली एक्सप्रेसवे कल जनता को समर्पित करेंगे प्रधानमंत्री मोदी

वंदे भारत एक्सप्रेस ने मुसाफिरों को अपना मुरीद बनाया

महात्मा ज्योतिराव फुले दिव्य पथ-प्रदर्शक...लोगों में जगाया आशा और आत्मविश्वास

સડકોના નેટવર્ક દ્વારા રાષ્ટ્ર નિર્માણ

હિમાલયના હિમનદીઓથી લઈને નદી ખીણો સુધી, અને દઝાડતા રણથી લઈને દુર્ગમ પ્રદેશો સુધી, સીમા સડક સંગઠન (BRO) ના સાહસની અમીટ છાપ દરેક જગ્યાએ જોવા મળે છે. સરહદો પર તૈનાત સૈનિકો માટે BRO દ્વારા નિર્મિત રસ્તાઓ અપાર વ્યૂહાત્મક મહત્વ ધરાવે છે; જ્યારે અંતરિયાળ ખીણોમાં રહેતા ગ્રામજનો માટે, તેઓ આશાના સેતુ સમાન છે. 7 મે, 1960 ના રોજ સ્થાપિત BRO એક પ્રેરણાદાયી સૂત્ર- 'શ્રમેણ સર્વમ સાધ્યમ'-સાથે કાર્ય કરે છે, જેનો અર્થ છે 'પરિશ્રમથી બધું જ પ્રાપ્ત કરી શકાય છે'...

ભારતના સરહદી વિસ્તારો અને મિત્ર પાડોશી દેશોમાં BRO દ્વારા કરવામાં આવેલ નિર્માણ:

64,100 કિ.મી.ના માર્ગોનું બાંધકામ | **1,179** પુલોનાં બાંધકામ | **7** સુરંગો અને 22 એરફિલ્ડ્સનાં બાંધકામ

- ભૂટાન, મ્યાનમાર, અફઘાનિસ્તાન અને તાજિકિસ્તાનમાં ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર દ્વારા પ્રાદેશિક કનેક્ટિવિટી અને વ્યૂહાત્મક ભાગીદારીને મજબૂત બનાવે છે.

250 ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર પ્રોજેક્ટો વર્ષ 2024 અને 2025માં બીઆરઓ દ્વારા રાષ્ટ્રને સમર્પિત કરાયા.

અમારો સંકલ્પ છે - નેશન ફર્સ્ટ (રાષ્ટ્ર પ્રથમ). રાષ્ટ્ર તેની સરહદોથી શરૂ થાય છે. તેથી, સરહદી માળખાગત સુવિધાઓનો વિકાસ એ દેશની સર્વોચ્ચ પ્રાથમિકતાઓમાંની એક છે. સીમા સડક સંગઠન (BRO) દેશના વિવિધ ભાગોમાં ટનલ (સુરંગ) નિર્માણનું કામ ઝડપથી પૂર્ણ કરી રહ્યું છે. - નરેન્દ્ર મોદી, પ્રધાનમંત્રી

ન્યૂ ઈન્ડિયા
સમાચાર
પાક્ષિક

આર.એન.આઈ., DELGUJ/2020/78812, 16-30 એપ્રિલ, 2026
આરએનઆઈ DELGUJ/2020/78812 (પ્રકાશન તિથિ- 3 એપ્રિલ 2026, કુલ પાના-54)

મુખ્ય સંપાદક
ધિરેન્દ્ર ઓઝા, મુખ્ય મહાનિદેશક
પ્રેસ ઈન્ફોર્મેશન બ્યુરો, નવી દિલ્હી

પ્રકાશક
કંચન પ્રસાદ
મહાનિદેશક, કેન્દ્રીય સંચાર બ્યુરો

રૂમ નંબર-278, કેન્દ્રીય સંચાર બ્યુરો,
સૂચના ભવન, બીજો માળ, નવી
દિલ્હી- 110003 થી પ્રકાશિત